

Основи војног кривичног права, 1928.

Садржај

Предговор

Напомена

Увод

Глава I

Злочини против војске

Глава II

Кривична дела повреде старешинства

Глава III

Кривична дела претпостављених или старијих према млађима или потчињенима

Глава IV

Самовољно удаљење и бекство из војске

Глава V

Кривична дела против војне службе

Глава VI

Кривична дела повреде стражарске и патролске дужности и дежурства

Глава VII

Кривична дела повреде и напада на патроле, страже и војна лица у дужности

Глава VIII

Кривична дела невршења власти и дужности

Глава IX

Кривична дела подношења неистинитих рапората и недопуштених молби, жалби и тужби

Глава X

Кривична дела злоупотребе у дужности

Глава XI

Кривична дела при примању и издавању новца и ствари за државу

Глава XII

Кривична дела злоупотребе државне имовине и при вођењу званичних књига

Глава XIII

Кривична дела при руковању оружјем и муницијом

Глава XIV

Кривична дела при изради војног оружјаа, муниције или барута, или при примању ових предмета

Глава XV

Кривична дела при подизању војних зграда, утврђења и војних грађевина

Глава XVI

Кривична дела војног санитетског особља

Глава XVII

Кривична дела при ислеђењу и суђењу кривичних дела у војсци

Глава XVIII

Крађа

Глава XIX

Кривична дела пљачке, отимања, опустошавања и утаје ратних трофеја и војничког плена

Библиографија

Регистар

у знак поштовања
Др. ЧАСЛАВ М. НИКИТОВИЋ и МИЛОШ Б. ЦАРЕВИЋ

Уведено у нови инвентар бр. ~~998~~
1 јануара 1942 год.
Београд.

ОСНОВИ

ВОЈНОГ КРИВИЧНОГ ПРАВА

ПОСЕБНИ ДЕО

(ДРУГИ ДЕО ВОЈНОГ КАЗНЕНОГ ЗАКОНИКА)

СА ПРЕДГОВОРОМ

Судског Генерала ВЛАД. С. ЈОВАНОВИЋА

Начелника Судског Одељења
Министарства Војске и Морнарице

БЕОГРАД, 1928.

ИЗДАВАЧКА КЊИЖАРА ГЕЦЕ КОНА
1, Кнез Михаилова улица, 1.

САДРЖАЈ

	СТРАНА
Предговор - - - - -	9
Напомена - - - - -	13
Увод - - - - -	17

ГЛАВА I

Злочини против војске - - -	19
§ 1. Издавање тајни страже - - -	19
2. Проношење застрашавајућих гласова - - -	21
3. Растурање непријатељских огласа или позива - - -	21
4. Кварење или ништење телеграфа, телефона или под- возних средстава - - -	22
5. Служење непријатељу за путовању - - -	23
6. Давање знакова који доприносе узнемирењу војске - - -	24
7. Споразумевање са лицима непријатељске војске о делима која се тичу ратовања - - -	25
8. Пуштање заробљеника - - -	26
9. Саопштавање непријатељу знакова за тајну преписку и споразумевање - - -	27
10. Затровавање бунара, кладенаца, извора и потока одакле се војска снабдева водом - - -	27
11. Предаја утврђеног места - - -	28
12. Предаја у отвореном пољу онога који командује - - -	29
13. Предаја и напуштање одређеног положаја - - -	30
14. Бесправно задржавање команде - - -	30
15. Неиспуњавање дужности на бојишту - - -	31
16. Произвођење знатне штете или злих последица по војску небрежењем - - -	33
17. Непомагање трупа које се боре - - -	34

ГЛАВА II

Кривична дела повреде старешинства - - -	35
§ 1. Омаловажавање претпостављених или старијих - - -	35
2. Увреда претпостављеног или старијег - - -	38
3. Повреда претпостављеног или старијег - - -	40
4. Отказивање послушности претпостављеноме - - -	43

КРАГУЈЕВАЦ

Штампа „Шумадија“ А. Јовановића, Војводе Путника 52

	СТРАНА
§ 5. Недолазак на вежбање или на позив војних власти	45
6. Недолазак на службу на случај мобилизације - -	47
7. Недолазак на одслужење рока - - - -	48
8. Непокорност - - - - -	49
9. Одупирање оружјем - - - - -	51
10. Насилно спречавање у вршењу дужности - -	52
11. Изазивање гунђања и незадовољства - - -	53
12. Побуна и противстајање претпостављеној војној власти	54
13. Наговарање војних лица на непослушност - -	55
14. Договарање на отказивање послушности - - -	57
15. Неовлашћено скупљање војних лица - - -	58

ГЛАВА III

Кривична дела претпостављених или старијих
према млађима или потчињенима

§ 1. Изазивање на отпор - - - - -	59
2. Увреда официра од стране претпостављеног или старијег официра - - - - -	62
3. Повреда потчињеног или млађег официра - - -	64
4. Хуљење светиње од стране официра - - - -	66
5. Нападање погрдним речима - - - - -	66
6. Злостављање - - - - -	67
7. Тучење - - - - -	68
8. Незаконито поступање претпостављеног или старијег	69

ГЛАВА IV

Самовољно удаљење и бегство из војске -

§ 1. Самовољно удаљење подофицира, каплара или редова	71
2. Самовољно удаљење официра - - - - -	75
3. Бегство - - - - -	79
4. Навођење на бегство - - - - -	83
5. Распростирање страха на бојишту - - - -	83
6. Наговарање на бегство - - - - -	84

ГЛАВА V

Кривична дела против војне службе -

§ 1. Самоповреда - - - - -	86
2. Обмана из § 72. Вој. Каз. Зак. - - - - -	89
3. Подметање за другога - - - - -	90

ГЛАВА VI

Кривична дела повреде стражарске и патролске
дужности и дежурства

§ 1. Повреда стражарске или патролске дужности - -	92
--	----

СТРАНА

§ 2. Самовољно напуштање страже, стражарског места, патроле, дежурства или пожарства - - - -	93
3. Допуштање бегства - - - - -	96

ГЛАВА VII

Кривична дела повреде и напада на патроле,
страже и војна лица у дужности -

§ 1. Увреда стражара, страже или патроле - - -	99
2. Непослушност или противљење стражару, стрижи или патроли - - - - -	100
3. Напад на стражара, стражу или патролу - - -	101
4. Увреда дежурног официра - - - - -	103
5. Напад на дежурног официра - - - - -	103
6. Увреда дежурног или пожарног - - - - -	104

ГЛАВА VIII

Кривична дела невршења власти и дужности

§ 1. Непредузимање нужних мера из § 88. Вој. Каз. Зак.	105
2. Нестарање о снабдевању команде - - - - -	106
3. Непредузимање мера за чување здравља - - -	107
4. Неугушивање побуне - - - - -	108
5. Необазривост при гађању у нишан - - - -	108
6. Неузимање у поступак кривичних дела потчињених	109
7. Невршење власти и дужности старешина на бојишту	111

ГЛАВА IX

Кривична дела подношења неистинитих рапората,
и недопуштених молби, жалби и тужби

§ 1. Подношење неистинитог рапорта - - - - -	112
2. Подношење заједничке тужбе, жалбе или молбе -	114
3. Непоступање по тужби, жалби или молби - - -	115

ГЛАВА X

Кривична дела злоупотребе у дужности -

§ 1. Дела злоупотребе дужности из § 104. Вој. Каз. Зак.	117
I — Ослобођење другога од служења у војсци -	117
II — Олакшање службе у војсци - - - - -	118
III Сувишно оптерећење војника у служби - -	119
§ 2. Задржавање хране, плате и новца потчињених -	119
3. Купљење новца од војника - - - - -	121
4. Неиздавање плате војницима - - - - -	122
5. Мењање монете при издавању плате - - - -	123
6. Утаја из § 109. Вој. Каз. Зак. - - - - -	124
7. Утаја из § 110. Вој. Каз. Зак. - - - - -	126

	СТРАНА
§ 8. Утаја из § 113. Вој. Каз. Зак. - - - -	127
9. Повреда ствари из § 113. Вој. Каз. Зак. - - - -	128
10. Утаја из § 114. Вој. Каз. Зак. - - - -	129
11. Повреда државног оружја - - - -	129
12. Утаја из § 115. Вој. Каз. Зак. - - - -	130
13. Утаја из § 79. Вој. Каз. Зак. - - - -	131
14. Повреда ствари из § 79. Вој. Каз. Зак. - - - -	132

ГЛАВА XI

Кривична дела при примању и издавању новца и ствари за државу

§ 1. Одуговлачење исплате - - - -	133
2. Кривично дело из § 133. Вој. Каз. Зак. - - - -	134
3. Исплата рачуна пре рока - - - -	135
4. Издавање војсци покварених ствари - - - -	136
5. Неслање новца на време - - - -	136
6. Кривично дело из § 137. Вој. Каз. Зак. - - - -	137

ГЛАВА XII

Кривична дела злоупотребе државне имовине и при вођењу званичних књига

§ 1. Повреда ствари од војног руковођа - - - -	139
2. Утаја из § 139. Вој. Каз. Зак. - - - -	140
3. Чување приватних ствари у државној каси или магацину - - - -	141
4. Недопуштена употреба државне стоке или возова - - - -	142
5. Бесправно држање коња у државној штали - - - -	143
6. Непоказивање истине при прегледу књига, рачуна, каса и материјала од стране рачуноиспитача - - - -	143
7. Противправно вођење материјалних књига - - - -	144

ГЛАВА XIII

Кривична дела при руковању оружјем и муницијом

§ 1. Непажљиво руковање оружјем - - - -	145
2. Бесправно држање убојних метака - - - -	146

ГЛАВА XIV

Кривична дела при изради војног оружја, муниције или барута, или при примању ових предмета

§ 1. Невршење надзора при изради оружја, муниције или барута - - - -	147
2. Кривично дело из § 117. Вој. Каз. Зак. - - - -	148
3. Кривично дело из § 118. Вој. Каз. Зак. - - - -	149

ГЛАВА XV

Кривична дела при подизању војних зграда, утврђења и војних грађевина

§ 1. Неправилно састављање планова или предрачуна - - - -	151
2. Самовољно одступање од утврђених планова и предрачуна - - - -	152
3. Непажљиво вршење надзора при зидању - - - -	154
4. Нетачно вршење прегледа војних грађевина - - - -	155
5. Прављење сметњи при прегледу и пријему државних грађевина - - - -	155

ГЛАВА VI

Кривична дела војног санитетског особља

§ 1. Немарност при прегледу, лечењу или нези болесника - - - -	157
2. Погрешка у лекарској дужности - - - -	158
3. Примање у болницу здравих војних лица - - - -	159
4. Утаја из § 127. Вој. Каз. Зак. - - - -	160
5. Непрописно руковање лековима - - - -	161
6. Неправилно справљање лекова - - - -	161
7. Издавање лажног лекарског уверења - - - -	162

ГЛАВА XVII

Кривична дела при ислеђењу и суђењу кривичних дела у војсци

§ 1. Огрешење о закон или друге прописе - - - -	165
---	-----

ГЛАВА XVIII

Крађа

§ 1. Крађа из § 79. Вој. Каз. Зак. - - - -	170
2. Крађа из § 144. Вој. Каз. Зак. - - - -	171
3. Крађа, утаја и повреда ствари из § 145. Вој. Каз. Зак. - - - -	173

ГЛАВА XIX

Кривична дела, пљачке, отимања, опустошавања и утаје ратних трофеја и војничког плена

§ 1. Пљачка - - - -	175
2. Отимање - - - -	178
3. Утаја ратних трофеја и војничког плена - - - -	179
4. Опустошавање - - - -	180
Библиографија - - - -	182
Регистар - - - -	184

ПРЕДГОВОР

Војно Кривично Право у целини ни до данас није систематски обрађено, да би као такво било доступно како војничким тако и невојничким круговима. Општи део Војног Кривичног Права обрадио је пре 4 године г. Др. Тома Живановић, професор Правничког Факултета Београдског Универзитета, док је Посебни Део остао потпуно необрађен.

Идеја коју су имали г. г. Др. Часлав М. Никитовић и судски поручник Милош Б. Царевић, млади писци књиге: „Основи Војног Кривичног Права — Посебни Део — Други Део Војног Казненог Законика“, јесте врло похвална, нарочито што пада данас, када је Војно Кривично Право ушло као предмет и у програме за полагања свих официрских испита и када не би требао ни један официр, па ни други образован човек, да буде необавештен о овој врло важној грани правне науке.

Прегледајући рукопис ове књиге, мени је нарочито пала у очи прецизност коју су писци унели у свој рад и пажња коју су поклонили обради нарочито појединих војно кривичних деликаша. Посао ове врсте захтевао је не само много труда но и врло много воље да се обради овако као што је обрађен, а ово тим пре кад

се има на уму, да је код нас литература за Војно Кривично Право веома оскудна и то у толиком степењу, да се слободно може рећи да је ми и немамо.

Решиши се и приступити изради Посебног Дела Војно Кривичног Права, не само да није ни мало лак потхват, већ је и велика кураж, нарочито код младих писаца, због чега је и заслуга писаца ове књиге у толико већа.

Радити Посебни Део Војног Кривичног Права значи знати и умети одвојити војна кривична дела и груписати их по сродности или једнородности, затим изнети сва обележја и карактерне црте, које извесни војни деликти одликују, и, најзад, објаснити детаљно све што је битно, за једно дело да би се оно могло одмах познати и знати да ли дело постоји или не постоји. Када се знају сва обележја која једно дело карактеришу, онда ће се лако знати правилно применити закон у конкретном случају, а ово је не само потребно нашим судским официрима и административним официрима судске струке, но и официрима родова оружја и струка. Нарочито згодно пада ова књига у време, када се дошло до тога, да је неопходна потреба давати војне следнике пуковима, да би као, колико-толико, стручни могли да похватају све оно што је потребно за утврђивање додичног дела и његову квалификацију. У опште, у Кривичном Праву, поставити квалификацију дела, исто је што је у медицини поставити дијагнозу болести. Када се постави правилна дијагноза, сама болест упућује лекара како ће је лечити. У Кривичном Праву, поставити тачну квалификацију дела, значи за следника олакшање да пође добрим правцем, како у истраживању доказа

за постојање самога дела, тако и доказа за кривичну одговорност извршиоца.

Писци ове књиге потпуно су успели у тежњи својој, лаћајући се овога посла, и мени је као Начелнику Судског Одељења Министарства Војске и Морнарице нарочито пријатно што је идеја и потхват за овако један тежак и озбиљан посао пала двојици наших младих правника, а још ми је пријатније што њихов рад могу као врло добар препоручити свима онима који се колико било интересују за право у опште. Нарочито ову књигу препоручујем нашим младим судским официрима и административним официрима судске струке, који су упућени у служби својој искључиво на вођење истрага и остављени сами себи без прилике да о своме раду могу приписати и добити упуство од стране кога старијег официра.

Судски Генерал,
Влад. С. ЈОВАНОВИЋ
Начелник Судског Одељења
Министарства Војске и Морнарице.

НАПОМЕНА

Решили смо се да израдимо и издамо *Основе Војног Кривичног Права* (Посебни Део), који код нас још није обрађен. Изузев рада Бригадног Судског Бенерала г. Љуб. А. Дабића (Војни Казнени Законик с објашњењем), нико други није до сад радио на овоме пољу. Г. Др. Тома Живановић, професор Београдског Универзитета, написао је и издао пре четири године *Основе Војног Кривичног Права* (Општи Део), која је књига, написана зналачки и методски, могла корисно да послужи свима онима који су имали да примењују Општи Део Војног Казненог Законика.

Ми смо се трудили у нашој књизи да будемо јасни и приступачни, како онима који нису неупућени у право у опште, тако и онима којима то није струка, али који по своме позиву и положају морају да знају да тумаче Војни Казнени Законик, као што је то случај са несудским официрима.

Потребно је овде напоменути да смо неки пут у тексту скраћеницама поменули поједине писце и њихова дела. Тако, где смо рекли *Дабић*, то значи: *Дабић, Војни Казнени Законик с Објашњењем*, а где је речено *Живановић*, то значи: *Живановић, Основи Кривичног Права* Општи или Посебни Део, према томе, да ли у тексту стоји О. Д. или П. Д.

Београд, 1928.

Др. Часлав М. Никитовић
Милош Б. Царевећ.

ЈУГОСЛОВЕНСКОЈ ВОЈСЦИ

ОСНОВИ ВОЈНОГ КРИВИЧНОГ ПРАВА

ПОСЕБНИ ДЕО.

Увод

I — У Војном Казненом Законику, у првом делу његовом, од § 1. до § 33., садржане су опште одредбе, односно општи део Војног Кривичног Права.

Општи део Војног Кривичног Права је предмет засебног проучавања, и као такав захтева рад друге врсте. Међутим, посебни део говори о појединим кривичним делима, о појединим војним злочинима и преступима. У уџбенику посебног дела Војног Кривичног Права *циљ је изнети војне злочине и војне преступе, рећи ко може да буде кривац код појединих војних кривичних дела и изнети колику је казну законодавац одредио за извршиоца каквог војног кривичног дела.*

Приликом говорења о појединим војним кривичним делима, *важно је истаћи сва обележја која то дело карактеришу, изнети њихово биће и одредити тачно елементе без којих дотично дело не би било одређено војно кривично дело.*

Кад се утврди да је извесно дело војно кривично дело, онда *има да се утврди ко је кривац код таквог војног кривичног дела, управо које околности треба да се стеку, па да извршилац каквог војног кривичног дела буде кривац.*

Најзад, потребно је, кад се утврди ко је кривац, *изнети колика је казна у закону предвиђена за кривца по извесном војном кривичном делу.*

II — Војни Казнени Законик је поделио војна кривична дела на *војне злочине и војне преступе.* Војни преступи садржани су у Уредби о Војној Дисциплини.

У појединим главама Војни Казнени Законик говори о извесном броју војних кривичних дела, која су било по својој природи, било по нечему другом, сродна или једнородна.

Но свако војно кривично дело, и ако на први поглед слично са неким другим делом, има своја особена обележја, која га као засебно дело карактеришу, и изучавање посебног дела Војног Кривичног Права, односно Војног Казненог Законика, састоји се поглавито у томе, да се свако војно кривично дело упозна по свима својим карактерним знацима и одвоји од другог њему сродног дела.

Ова књига има за циљ: да појединачно за свако војно кривично дело, злочино или преступно, предвиђено у Војном Казненом Законику, изнесе његова битна обележја и све оно што то дело карактерише и издваја од другог војног кривичног дела.

Знати битна обележја једнога војног кривичног дела, значи знати правилно применити закон у конкретном случају.

ГЛАВА I

Злочини против војске

Злочини против војске су она кривична дела која су извршена или покушана у ратном стању од стране било војних, било грађанских лица, против војске као одбранбене силе и којима се иде на то да се војска, или ма који њен део, омете у извршењу својих задатака у рату.

а) Од важности је, да су ова дела учињена у *ратном стању*, а није потребно да су извршена *једино од војних лица*, значи да и грађанска лица могу бити извршиоци ових дела.

б) Тако исто није од важности, да ли је извршилац поданик наше државе или је страни држављанин.

в) Та кривична дела треба да омету војску, или ма који њен део, у извршењу њених задатака.

§ 1. Издавање тајни страже

ТАЧКА 1. § 34. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Издавање тајни страже састоји се у казивању непријатељу тајни које су потребне стражи за вршење њених дужности, као лозинка, одзив и други знаци распознавања.

Да постоји ово дело, потребно је:

а) Да је тајна издата непријатељу.

(1) Није од важности да ли је тајна издата непријатељској војсци или непријатељским агентима. Као не-

пријатељ има се сматрати и наш држављанин, било да је он војно или грађанско лице, ако је непријатељски агент.

(2) Исто тако без утицаја је, да ли се непријатељ овом тајном користио.

б) Да је тајна потребна стражи за вршење њених дужности.

Ова тајна мора да буде тајна, која је потребна стражи за вршење искључиво стражарских дужности, а не нека друга тајна.

2. Извршилац овога дела може бити како војно, тако и грађанско лице.

(1) Тајну страже, као одзив и лозинку и друге знаке распознавања, може да зна само лице коме је по службеној дужности и на прописани начин предата ради вршења стражарских дужности, као и онај који је надлежан да је овоме првом лицу за тај циљ преда. Према томе, изгледало би да само ова лица могу тајну страже издати непријатељу. Међутим, тајну страже могу издати непријатељу и грађанска лица, пошто није важно како су је она сазнала. Она су је могла сазнати ма на који начин, на пр. посредством преваре, принуде и т. сл. Ова лица неће одговарати по § 85а Каз. Зак. већ по тач. 1. § 34. Вој. Каз. Зак. кад су тајну страже издала непријатељу, јер *lex specialis derogat legi generali*, а поред тога § 4. Вој. Каз. Зак. изрично каже да и грађанска лица могу извршити ово дело.

(2) За виност извршиоца потребан је умишљај, који се састоји у свести да се издаје тајна страже, као и то да је лице коме се издаје непријатељ. Није важно за виност да ли се извршилац издавањем тајне непријатељу и користио. Нехатни извршилац, ако је стражар или у саставу страже или патроле, одговараће по § 73. Вој. Каз. Зак.

3. Кривац ће се казнити смрћу.

§ 2. Преношење застрашавајућих гласова

АЛ. 1. ТАЧ. 2. § 34. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Преношење застрашавајућих гласова је ширење таквих вести које могу да унесу међу војску¹⁾ или грађанство страх или метеж и да на тај начин ма у чему непријатељу користе.

Није од важности да ли су вести истините или не; довољно је само да унесе страх или метеж међу војску или грађанство. Исто тако, није потребно за постојање дела, да су те вести од стране извршиоца дела измишљене или од неког другог лица, које их је њему саопштило; довољно је само, да их је извршилац дела проносио, т. ј. саопштавао тако, да су могле да створе страх или метеж.

Правно је ирелевантно коме су те вести саопштаване, да ли војсци или грађанству.

2. — За виност извршиоца потребна је поред умишљаја и намера, да се ма у чему непријатељу помогне (тачка 2. § 34. вој. каз. зак. *in fine*). Извршилац је било војно, било грађанско лице.

3. — Кривац ће се казнити смрћу.

§ 3. Растурање непријатељских огласа и позива

АЛ. 2. ТАЧ. 2. § 34. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Растурање непријатељских огласа и позива је ширење међу војском или грађанством таквих, било штампаних, било сликаних, литографисаних и других сличних огласа и позива, које је непријатељ издао и која извршилац шири у намери да непријатељу ма у чему помогне.

За постојање овога дела потребно је:

¹⁾ У даљем излагању у овој књизи под речју „војска“ подразумевати било целокупну Војску и Морнарицу или ма који њен део, пошто тако и законодавац у прописима Војног Казненог Законика сматра.

а) Да извршилац растура непријатељске позиве и огласе;

(1) Растурање постоји ако су раздата бар два примерка, управо ако је двама лицима дат по један примерак тога позива или огласа. Према законском тексту, где је употребљена множина речи *позив* и *оглас*, изгледа да је ово тумачење једино могуће. Међутим, спорно би било, да ли се може сматрати као растурање непријатељских позива и огласа, давање једног јединог позива или огласа извесном лицу, које га, по прочитању, треба да да осталима, те на тај начин оглас у питању циркулише не растурањем него *прошурањем* или *дошурањем*. С обзиром на тежину овога кривичног дела, као и заштитни објект његов, целисходно је усвојити и ово гледиште, т. ј. сматрати да и у таквом случају постоји растурање.

(2) Није од важности, да ли су огласи или позиви који се растурају исте или различите садржине. Тако, ако су растурена два огласа различите садржине, тим пре ће постојати дело о коме је реч.

б) Да су ти позиви или огласи писани, штампани, сликани, литографисани и т. сл.

в) Да их је непријатељ издао.

Није важно да ли је те огласе или позиве издала непријатељска војска или агенти непријатељске државе. Закон каже само *непријатељ*, те се овако то има и разумети.

2. — За виност извршиоца потребна је поред умишљаја и намера, да се непријатељу ма у чему помогне. Извршилац може бити било војно, било грађанско лице.

3. — Кривац ће се казнити смрћу.

§ 4. Кварење или ништење телеграфа, телефона или подвозних средстава

ТАЧ. 3. § 34. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Кварење или ништење телеграфа, телефона или подвозних средстава је чињење неупотребљивим свих оних средстава која служе за комуникацију.

За постојање овога дела потребно је:

а) Да се комуникациона средства чине неупотребљивим за свагда или за извесно време;

Није важно колико је трајала неупотребљивост средстава у питању.

б) Да су комуникациона средства, у тренутку кад су била покварена од извршиоца дела, била у употребљивом стању.

Значи, да извршилац дела ништења неупотребљивих комуникационих средстава неће бити кажњен по пропису § 34. Вој. Каз. Зак.

У Војном Казненом Законику је реч, у тачци 3. § 34., о кварењу телеграфа, телефона или подвозних средстава, што изгледа да је ту реч само о подвозним средствима: колима, возовима, аутомобилима и т. д., а не и о путевима, каналима, мостовима и т. сл. Због тога би било много боље да у место „или подвозних средстава“ стоји „или других комуникационих (саобраћајних) средстава“.

2. — За виност извршиоца потребан је умишљај, који се састоји у свести да се повређују објекти који служе за комуникацију. Извршилац може бити и грађанско лице.

3. — За кривца је прописана смртна казна.

§ 5. Служење непријатељу за путовођу

ТАЧ. 4. § 34. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Служење непријатељу за путовођу је показивање пута непријатељској војсци или агентима у ма каквим војним предузећима против српско-хрватско-словеначке или савезничке војске.

Сем овога дела, у тач. 4. § 34. Вој. Каз. Зак. има речи и о делу намерног навођења српско-хрватско-словеначке или савезничке војске на страну итд.

А. — За постојање првог дела потребно је:

а) Да се служи за путовођу, т. ј. да се показује пут непријатељској војсци или агентима;

б) Да то показивање пута служи непријатељу ма у каквим војним предузећима против наше или савезничке војске.

Није од важности, да ли је наша или савезничка војска претрпела штету због тога показивања или не.

Б. — За постојање другог дела потребно је:

а) Да се српско-хрватско-словеначка војска или савезничка војска наведе на странпутицу.

Није од важности, да је лице које је навело војску на странпутицу било и путовођа. Довољно је да је то лице означило намерно погрешан пут.

б) Да је навођење намерно било ма из којих побуда.

2. — За виност извршиоца по оба дела потребан је умишљај и намера. Извршилац може бити како војно, тако и грађанско лице.

3. — За кривца је прописана смртна казна.

§ 6. Давање знакова који доприносе узнемирењу војске

ТАЧ. 5. § 34. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Давање знакова који доприносе узнемирењу војске је манифестовање знакова било војничких, било каквих других, који иду на то да се војска обеспокоји или подстрекне на бежање и мекеж, или да јој се спречи скупљање.

За постојање овога дела потребно је:

а) Да постоји давање било војничких или других знакова који доприносе узнемирењу војске;

б) Да то давање знакова узнемирује војску, подстрекана је на бегство, или јој спречава скупљање.

Дело је свршено онда, кад су наступиле последице, т. ј. кад је војска услед тога давања знакова узнемирена, или подстакнута на бежање, или јој је спречено скупљање. Иначе, ако ове последице нису наступиле (ма која од њих), онда ће постојати само покушај за који ће се извршилац такође казнити.

Овде се узима у обзир и најмање одељење војске.

2. — Извршилац овога дела може бити и грађанско лице. За виност је потребан умишљај, који се састоји у свести да ће се војска давањем ових знакова узнемирити или подстаћи на бегство.

3. — За кривца је прописана смртна казна.

§ 7. Споразумевање са лицима непријатељске војске о делима која се тичу ратовања

ТАЧ. 6. § 34. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Споразумевање са лицима непријатељске војске о делима која се тичу ратовања јесте договарање или посредовање при договарању са лицима непријатељске војске о стварима које се односе на ратовање у намери да се овим споразумевањем непријатељ користи.

За постојање овог дела потребно је:

а) Да се споразумевање врши са лицима непријатељске војске.

Не, дакле, и са лицима или агентима непријатељске државе.

б) Да се то споразумевање односи на дела која се тичу ратовања.

(1) Овде није потребно да се дела односе само на ратне операције, на припреме за офанзиву или дефанзиву и т. сл. Довољно је да се та дела односе на ратовање т. ј. на све ствари које се тичу рата и његовог крајњег циља, победе, као на пр. на снабдевање војске храном, муницијом и осталом спремом која је за тај циљ потребна. Овде је нарочито важно узети у обзир радње које се односе на закључење примирја или томе слично, ако те радње нису допуштене од стране Владе или Врховног Команданта.

(2) Поред онога који се споразумева са лицима непријатељске војске о делима која се тичу ратовања, сматра се за кривца и онај који посредује приликом овог споразумевања или посредује да до споразумевања дође.

(3) Није важно да ли ће се непријатељ користити

овим споразумевањем, већ само да је извршилац дела имао намеру да непријатељу користи.

(4) Исто тако правно је ирелевантно, да ли је споразумевање вршено писменим или усменим путем, посредно или непосредно, већ је само потребно да оно постоји као такво, т. ј. да се извршилац договарао са лицима непријатељске војске о делима која се односе на ратовање.

(5) Кривично дело споразумевања са лицима непријатељске војске о делима која се тичу ратовања неће постојати, ако постоји одобрење било Краљевске Владе, било Врховног Команданта.

2. — За виност извршиоца овога дела потребни су умишљај и намера.

3. — За кривца је прописана смртна казна.

§ 8. Пуштање заробљеника.

ТАЧ. 7. § 34. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Пуштање заробљеника је намерно допуштање заробљеницима да оду из ропства.

За постојање овога дела потребно је:

а) Да извршилац дела намерно пусти заробљенике.

(1) Ово дело постоји само ако су пуштена најмање два заробљеника. Иначе, пуштање једног заробљеника је дело из § 77. Војног Казненог Законика.

(2) Ако извршилац није имао намеру да заробљенике пусти, не може, исто тако, бити речи о овом кривичном делу, већ о делу из § 78. Вој. Каз. Зак.

б) Да заробљеници оду из ропства.

Овде закон не каже ништа, али је логично да извршилац неће бити одговоран по овом параграфу, ако пусти заробљенике да се прошетају, па се ови опет врате у логор.

2. — За виност извршиоца, потребан је умишљај и намера.

3. — За кривца је прописана смртна казна.

§ 9. Саопштавање непријатељу знакова за тајну преписку и споразумевање

ТАЧ. 8. § 34. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Саопштавање непријатељу знакова за тајну преписку и споразумевање јесте достављање непријатељској војсци или агентима непријатељске државе тајних знакова (шифри) који служе за преписку или споразумевање по важним стварима у Војсци и Морнарици.

Важно је за постојање овога дела:

а) Да се саопштавају непријатељу знакови;

Није важно да ли су ти знакови саопштени непријатељској војсци или агентима непријатељске државе.

б) Да ти знакови буду тајни и да служе за тајну преписку или споразумевање у Војсци и Морнарици.

2. — За виност је потребан умишљај који се састоји у свести да се непријатељу саопштавају знаци за тајну преписку и споразумевање.

3. — За кривца је прописана смртна казна.

§ 10. Затровавање бунара, кладенаца, извора и потока одакле се војска снабдева водом

ТАЧ. 9. § 34. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Затровавање бунара, кладенаца, извора и потока одакле се војска снабдева водом јесте стављање отрова у бунаре, кладенце, изворе и потоке којима се војска служи, у намери да јој се на тај начин нашкоди.

За постојање овога дела потребно је:

а) Да се затрују бунари, кладенци, извори и потоци.

Није важно каквим се отровом ова места затровавају, као ни то да се неко из војске фактички отрује. Довољно је да су ова места ма и за најкраће време неупотребљивим учињена, т. ј. да је неко из војске употребом ове воде могао да буде отрован.

б) Да се војска снабдева водом са тих места.

Ако се војска са тих места не снабдева водом, онда постоји дело из општег Казненог Законика § 309. или неко теже дело.

2. — За виност је потребна, поред умишљаја, и намера.

3. — За кривца је прописана смртна казна.

§ 11. Предаја утврђеног места

ТАЧ. 1. § 35. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Предаја утврђеног места је предавање утврђеног места непријатељу од стране команданта тог места, кад није исцрпео сва средства за живот и одбрану, која су му била на расположењу.

За постојање овога дела потребно је:

а) Да се изврши предаја утврђеног места непријатељу.

(1) Ово дело може се догодити само на бојишту (тако и Дабић, § 35.).

(2) Важно је прецизирати шта је то утврђено место? Да ли у ствари такво место мора да буде утврђено? — Законодавац је мислио овде и на место које фактички није утврђено, али које је опседнуто и са којим су прекинуте комуникације. (Видети Дабић, § 35.)

б) Да ту предају изврши командант утврђеног места.

в) Да је предају извршио пре него што је исцрпео сва средства за живот и одбрану, која су му стајала на расположењу.

Која су средства, која једном таквом команданту стоје на расположењу, није прецизирано, већ суд, приликом доношења пресуде по једном таквом делу, увек има да оцењује да ли је дотични командант, извршилац дела, исцрпео сва та средства за живот и одбрану или није.

2. — За виност извршиоца довољан је нехат. Извршилац је увек војно лице.

3. — За кривца је прописана смртна казна.

§ 12. Предаја у отвореном пољу онога који командује

ТАЧ. 2. § 35. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Предаја у отвореном пољу онога који командује постоји онда, кад се командант или командир извесне војне јединице преда непријатељу у отвореном пољу, не учинивши оно што му дужност и част налажу, па услед његове предаје трупа положи оружје.

За постојање овога дела потребно је:

а) Да предају учини командант или командир.

Треба тачно одредити, ко се сматра за команданта или командира. Није важно да лице које учини предају буде командант дивизије, бригаде, пука, батаљона, дивизиона, ваздухопловне групе, брода или командир чете, батерије или какве друге јединице, већ је потребно само да командује бар основном јединицом бораца. (Тако и Дабић, § 35.)

б) Да је предају учинио у отвореном пољу, — разуме се на бојишту.

в) Да није учинио све што му дужност и част у таквом случају налажу.

г) Да је услед његове предаје трупа којом је командовао положила оружје.

(1) Овде је важно напоменути да није потребно да се цела трупа преда, већ њен већи део.

(2) Што се тиче одговорности потчињених, они ће одговарати само у случају, ако су се раније са старешином, који се предао, договорили.

(3) Најзад, важно је констатовати да ово дело не би постојало, ако би се старешина сам предао, а његова трупа не би положила оружје, већ би стајало дело из ст. II. § 62. Вој. Каз. Зак.

2. — За виност извршиоца, који је увек војно лице, потребан је умишљај, који се састоји у свести да трупа којом извршилац командује може положити оружје услед предаје извршиоца.

3. — За кривца је прописана смртна казна.

§ 13. Предаја и напуштање одређеног положаја

ТАЧ. 3. § 35. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Предаја и напуштање одређеног положаја јесте предавање непријатељу или напуштање од стране команданта или командира одређеног положаја, који није употребио сва средства која је имао на расположењу да тај положај очува и одржи.

За постојање овога дела потребно је:

а) *Да је извршена предаја положаја непријатељу или да је тај положај напуштен.*

Није важно да је непријатељ, после напуштања положаја од стране извршиоца дела, тај положај и посео, јер то није зависно од воље извршиоца дела.

б) *Да је положај у питању одређен дотичном лицу да га очува и одржи.*

в) *Да је предају или напуштање извршио командант или командир.*

Напуштање положаја треба да буде извршено од целе трупе или већег њеног дела, којом је дотично лице командовало. Иначе, ако није такав случај, онда ће стати дело из § 62. став II Вој. Каз. Зак.

Ко се сматра за команданта или командира објашњено је раније, — § 12. 1. а) ове главе.

г) *Да извршилац дела није употребио сва средства да одређени положај одржи и очува.*

Која су то средства зависи од конкретног случаја.

2. — За виност извршиоца довољан је и нехат. Извршилац је војно лице.

3. — За кривца је прописана смртна казна.

§ 14. Бесправно задржавање команде

ТАЧ. 4. § 35. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Бесправно задржавање команде постоји онда, кад командант или командир у ратном стању и поред добивене заповести да преда команду одре-

ђеном заменику то не учини, већ и даље задржава команду за себе.

За постојање овог дела потребно је:

а) *Да га изврши командант или командир.*

Видети напред, ко је командант или командир, §

12. 1. а)

б) *Да га је извршио у ратном стању.*

в) *Да је био добио заповест да команду преда одређеном заменику.*

Заповест треба да је од надлежног претпостављеног издата.

г) *Да и даље, после добивене заповести, команду за себе задржава.*

Није потребно да је због овога имало и штетних последица.

2. — За виност је потребан умишљај, који се састоји у свести извршиоца да је добио заповест да преда команду одређеном заменику и да бесправно задржава команду. Извршилац је увек војно лице.

3. — За кривца је прописана смртна казна.

Ово дело, као и дела о којима је реч у два претходна параграфа, ако су мање важности, онда се за њихове извршиоце прописује блажа казна, т. ј. они ће се казнити заточењем најмање пет година, — видети последњи став § 35. Вој. Каз. Зак.

§ 15. Неиспуњавање дужности на бојишту

§ 36. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Неиспуњавање дужности на бојишту јесте неизвршење или неблаговремено извршење извесне дужности на бојном пољу, што је допринело успеху непријатељских предузећа или да је услед тога наступила штета или опасност за српско-хрватско-словеначке или савезничке трупе.

Да постоји ово дело потребно је:

а) Да није у опште или благовремено извршена дужност која се имала извршити.

Дужности овакве врсте су све оне обавезе које је извршилац дела био обавезан да испуни да би се постигао успех. Ту спадају: неосигурање или неутврђивање положаја, неиздавање потребних заповести благовремено, необавештавање суседних трупа о стању ситуације и т. д. дакле све оно, што је дотичном лицу према његовом положају и приликама у даном моменту било у могућности да учини.

б) Да је та дужност пропуштена да се изврши на бојном пољу.

Бојно поље је она зона, у којој се води борба. Докле се простире та зона, тешко је рећи. Сматра се да је она толика колики је фронт у дужину, а у дубину иде дотле докле се протеже борбени поредак оног дела војске који води операције. (Видети Дабић, § 36.)

в) Да услед неизвршења те дужности непријатељска предузећа успевају, или да услед тога наше или савезничке трупе трпе штету или им прети опасност.

Није важно какве су природе та непријатељска предузећа, као ни колика је штета или опасност наступила.

2. — Извршилац овог дела може бити свако војно лице које на бојишту не испуни своју дужност коју је било обавезно испунити. Значи да то лице не мора бити увек официр, т. ј. командант или командир, већ ма какав заповедник или обичан војник од чијег извршења извесне дужности може да зависи успех непријатеља. На пр. ако телефонист ма које јединице не одржава везу са другим суседним трупима и не врши ту своју дужност као што треба, биће крив за дело неиспуњавања дужности на бојишту.

За виност извршиоца довољан је нехат.

3. — За кривца је прописана казна заточења у обичним случајевима, а у важним случајевима смртна казна. Закон није прецизирао који су то важни случајеви у којима ће суд досудити смртну казну, већ је то остављено суду на оцену. На сваки начин, овде ће се узети као мерило тежина последица које су наступиле или које су могле наступити услед неиспуњења дужности.

§ 16. Произвођење знатне штете или злих последица по војску [небрежењем]

СТ. I § 37. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Произвођење знатне штете или злих последица по војску небрежењем јесте онда, када услед небрежења команданта извесне трупе приликом осигурања било при наступању, одступању или бочном маршу, или при биваковању произиђу по војску знатне штете или зле последице.

За постојање овога дела потребно је:

а) Да је командант био небрижљив приликом осигурања на ратном походу или биваковању.

(1) Према пропису § 37. Вој. Каз. Зак. за ово дело одговарају само команданти, што значи да командир није никад одговоран. — Међутим, нама изгледа да ratio legis законодавца у овом случају није био тај, јер на пр. и командир самосталног дела војске може доћи у положај, да услед његовог небрежења при ратном походу или при становању произађу знатне штете или зле последице по војску.

(2) Осигурање може бити разних врста, као на пр. осигурање моста при прелазу извесне реке, или осигурање каквог теснаца куда војска мора да прође, осигурање одступнице итд.

б) Да су наступиле знатне штете или зле последице по војску.

(1) Закон изрично каже *знатне штете*, а не помиње шта се има сматрати знатном штетом. Логично је да се има сматрати знатном штетом запленивање профијанта од стране непријатеља, услед чега војска не може да буде снабдевена храном, затим запленивање муниције, стоке, ратног материјала и т. д. као и осетнији губици у људству.

(2) Исто тако, у закону нема ништа, шта се има сматрати *злим последицама*. Зле последице постоје онда кад на пример, војска буде опкољена, изненађена или заробљена од непријатеља, или кад велики број војника изгине без нужде.

(3) Важно је, најзад, да су те знатне штете или зле последице наступиле по војску, што значи ако су наступиле по становништво, дотични командант неће бити

одговоран. Исто тако, од важности је истаћи, да те знатне штете или зле последице треба да су наступиле по војску, дакле по ма који њен део, а не само по труп у питању, којом командује извршилац дела.

2. — За виност извршиоца, који је војно лице, довољан је и нехат. Управо, ово је дело такве природе где се извршилац искључиво за нехат казни, јер ако би он делао умишљајно, онда би у таквом случају постојало теже дело.

3. — За кривца је прописана казна заточења најмање десет година, а према величини штете и опасности може се изрећи и смртна казна.

Величину штете или злих последица, односно опасности, суд има да цени, те у случају мање важности кривац се може казнити затвором најмање две године, — ст. II § 37. Вој. Каз. Зак.

§ 17. Непомагање трупа које се боре

СТ. III. § 37. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Непомагање трупа које се боре постоји онда, кад командант који, и ако није примио нарочиту заповест да дејствује, зна да се у његовој близини наше или савезничке трупе боре, па им не притекне у помоћ, ма да му је то могуће, не излажући се опасности за свој положај и свој задатак.

Да ово дело постоји потребно је:

а) Да командант не притекне у помоћ оближњим трупам које се боре.

Без утицаја је колика је трупа у питању, као и то на који се начин она бори.

б) Да није био добио заповест да дејствује.

Иначе, ако је дотични командант био добио заповест да дејствује, па је није испунио, онда би починио кривично дело из ст. III § 41. Вој. Каз. Зак.

в) Да је знао да се трупе, које се налазе у близини, боре.

г) Да је могао да их потпомаже без опасности за свој положај и задатак.

Зависи од конкретног случаја да ли је дотични командант био без опасности за свој положај и задатак у случају да је притекао у помоћ, те то суд има да оцени.

2. — За виност извршиоца довољан је и нехат. Извршилац је војно лице.

3. — Закон је за кривца прописао казну заточења најмање десет година или смртну казну ако услед тога постоје знатне штете или зле последице по војску. Најзад, ако је случај мање важности, кривац се може казнити затвором најмање две године.

ГЛАВА II

Кривична дела повреде старешинства

Кривична дела повреде старешинства су она кривична дела која су управљена на то, да убију углед претпостављенима и старијима у војсци и која тим самим шкоде установи војске и њеном угледу.

Она могу бити извршена на разне начине. Тако, то могу да буду реалне или вербалне увреде, одрицање заповести, недолазак на позив војних власти, спречавање претпостављеног или старијег у вршењу његове дужности, побуна против претпостављене војне власти, наговарање на непослушност, приређивање скупова војних лица за критиковање војничких дела и установа и т. сл.

Војска је установа где мора да се зна ко је претпостављени, а ко је потчињени, ко је млађи, а ко је старији, т. ј. ко има да наређује, а ко има да слуша. Чак је ушло и у широке народне слојеве оно: „У војсци нема два равна“.

И једино на тај начин може војска да послужи задатку коме је намењена, јер једино тако може да се стави у покрет у даном моменту.

Имајући у виду циљ војске и знајући да на односу претпостављенога и потчињенога, старијега и млађега, постоји њена организација, законодавац је побројао кривична дела против старешинства и одредио за кривце казну.

§ 1. Омаловажавање претпостављених или старијих

§ 38. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Омаловажавање или неуважавање претпостављених или старијих постоји онда, кад се млађи намерно непристојно опходи са старијим или прет-

постављеним или кад не чини оно што му дужност као млађему налаже.

За постојање овога дела потребно је:

а) Да се млађи непристојно опходи са старијим или претпостављеним.

Непристојно опхођење састоји се у радњи свих оних дела која су по општем схватању недопуштена у понашању.

б) Да не уважава старијега или претпостављенога. Неуважавање се састоји у невршењу онога што је млађи по дужности обавезан да чини према старијем или претпостављеном.

в) Да старијега или претпостављенога омаловажава. Појам омаловажавања, за разлику од неуважавања, које је у ствари нечињење нечега што је млађи дужан да чини, јесте чињење таквих радњи које су у стању да старијега или претпостављенога углед убијају.

г) Да све то чини намерно.

Значи, ако је извршилац дела делао ненамерно, онда ни у ком случају не постоји ово дело, јер да би извршилац био кажњен по прописима § 38. Вој. Каз. Зак. потребно је да је имао намеру да се непристојно опходи са старијим или претпостављеним, да га омаловажава или да га неуважава.

2. — Извршилац овде може да буде свако војно лице, млађи или потчињени, које учини овакво дело према своме претпостављеном или старијем. (Видети још и § 56. Вој. Каз. Зак.).

За виност је потребна намера и умишљај. Извршилац који би из нехата учинио овакво дело, неће одговарати по § 38. Вој. Каз. Зак.

3. — Кривац ће се казнити затвором до једне године. Али, у ставу II § 38. Вој. Каз. Зак., прави се разлика, да ли је дело учињено *насамо*, *пред скупљеним војницима* или *пред стројем*.

Ако је дело учињено *насамо*, онда за извршиоца се изриче казна до једне године затвора. Ово *насамо* значи, да сем извршиоца дела и онога према коме је дело извршено, није било присутно више од два војна лица.

Међутим, ако је дело учињено *пред скупљеним војницима*, онда се извршилац казни затвором до две године.

Дело је учињено пред скупљеним војницима, према § 9. Вој. Каз. Зак. онда, кад је осим учиниоца и онога према коме је дело учињено, било присутно најмање три војна лица.

Најзад ако је дело учињено *пред стројем*, онда се извршилац казни затвором најмање једну годину. „*Пред стројем*“ значи, да су најмање три војника постројена било с оружјем, било без оружја, да су постројени по наређењу некога старијег или претпостављеног и да је то учињено у циљу вршења каквог службеног посла или у циљу вежбања.

§ 2. Увреда претпостављеног или старијег

I

СТ. I § 39. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Увреда претпостављеног или старијег јесте **вређање** овога од стране млађег или потчињенога било усмено, писмено, путем штампе или каквим другим непристојним радњама. — Видети § 213. Каз. Зак.

Елементи за постојање овога дела јесу:

а) Да је лице, према коме се дело чини, претпостављени или старији.

Није важно да старији буде старији по чину или звању, већ може бити старији по рангу.

б) Да је извршилац дела млађи или потчињени.

(1) Вређање се састоји у извргавању руглу и потсмеху старијег или претпостављенога.

(2) Као што се из саме дефиниције овога дела види, увреда може бити нанета било усмено или писмено, писмом или пашквилем, у писменом рапорту, било путем штампе, било каквим другим непристојним радњама.

(3) Усмено се може старији или претпостављени увредити изговарањем против њега било пред млађима, себи равнима, или пред другим старијима таквих речи и израза, који овога руглу и подсмеху излажу. Оваква увреда може да се учини и пред грађанским лицима, а може и на рапорту пред претпостављеним.

(4) Писмено млађи може увредити старијег писмом њему упућеним или коме другом, па ма то писмо и не

било сазнато од других лица. За разлику од прописа општег кривичног права, овде није важно да то писмо буде сазнато и од пређих лица, већ је довољно да га сазна само старији или претпостављени који је увређен.

(5) Поред тога млађи може увредити старијег, односно претпостављенога у писменом изјашњењу или писменом рапорту.

(6) Што се тиче увреде нанесене старијем или претпостављеном путем штампе, извршилац, који је увек војно лице, казниће се по одредбама Војног Казненог Законика, а не по прописима Закона о Штампима.

(7) Под непристојним радњама треба разумети све оне акте које изврши млађи или потчињени и који су увредљиви или којима се манифестује презирање. На пример, један овакав акт било би непристојно одмахивање руком кад старији или претпостављени у службеној дужности нешто говори, саветује и т. сл.

2. — Извршилац је увек млађи или потчињени, дакле војно лице. Ако старији или претпостављени увреди млађег официра, онда ће бити одговоран по § 100. Вој. Каз. Зак. Видети још и § 56. Вој. Каз. Зак.

За виност је потребан умишљај.

3. — За ово дело кривац ће се казнити затвором до две године.

II

СТ. II § 39. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Клевета старијег или претпостављенога постоји онда, кад млађи или потчињени износи или проноси за старијег или претпостављенога такве неистините речи и изразе који овога излажу презрењу и мржњи публике, — видети § 210. Каз. Зак.

Елементи за постојање дела клевете из § 39. Вој. Каз. Зак. јесу:

а) Да млађи или потчињени клевета старијег или претпостављенога, т. ј. да против њега износи или проноси неистините речи и изразе.

(1) Изношење се састоји у измишљању тих речи и израза од стране извршиоца дела.

(2) *Проношење* је онда, кад млађи или потчињени шири или растура неистините речи и изразе против свога претпостављенога или старијег, које је чуо од другог неког лица.

б) *Да те неистините речи и изрази излажу старијег или претпостављенога презрењу и мржњи публике.*

(1) То значи, да углед старијег или претпостављенога услед проношења тих неистинитих речи и изрази трпи, т. ј. да га публика презире и мрзи, да га цени и клони га се.

(2) *Публика* се сматра најмање два човека. Није важно да ли су то војна или грађанска лица.

2. — Извршилац је млађи или потчињени, дакле војно лице. Видети још и § 56. Вој. Каз. Зак.

За виност је потребна намера и умишљај.

3. — Кривац ће се за ово дело казнити затвором најмање шест месеци.

Но, увек се мора водита рачуна како је и под каквим околностима дело учињено, т. ј. да ли је учињено у присуству старијег или претпостављенога или није, да ли је учињено на јавном месту или није.

Дело клевете може се извршити било усмено или писмено било путем штампе. Видети објашњење у I Одељку под б) овога параграфа.

§ 3. Повреда претпостављенога или старијег

§ 40. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

I — Ст. I § 40. Вој. Каз. Зак.

1. — Повреда претпостављенога или старијег постоји кад млађи или потчињени „удари претпостављенога или старијег, или у таквој намери подигне на њега руку, или оружје или какво оруђе“ или кад према њему учини какву насилну радњу, и ако је знао да му је дотично лице претпостављени или старији.

За постојање овога дела потребно је:

а) *Да млађи или потчињени удари старијег или претпостављенога.*

(1) Није од утицаја чиме је радња извршена, да ли руком или неким оруђем.

(2) Но извршилац ће бити одговоран и онда ако је у намери да старијег или претпостављенога удари *подигао* на њега руку, оружје или ма какво оруђе, или ако је извршио ма какву *насилну радњу* према старијем или претпостављеном.

(3) Значи да се код овога дела *казни и за покушај* који је извршен у намери да се старији или претпостављени удари.

(а) *Оружје* је оружје у техничком смислу речи; има се сматрати оружјем свако средство које је намењено за убијање, на пример: пушка, револвер, бајонет, митраљез и т. д.

(б) *Оруђе* је сваки предмет којим се неко лице може ударити, на пр.: штап, камен, цепаница, бич, боксер, прут и т. д.

(в) *Насилне радње* су све оне радње којима нападач хоће да створи насиље. Ове радње треба да буду агресивне, *нападне, а не отпорне*, јер извршилац дела неће бити одговоран по § 40. Вој. Каз. Зак. ако је био нападнут физички од претпостављеног или старијег па је употребио неку радњу у циљу давања отпора. Само, овде је важно да та радња не постане насилна.

б) *Да је извршилац дела у тренутку извршења дела знао, или је могао знати, да је лице које је напао његов претпостављени или старији.*

Међутим, ако извршилац дела није имао сазнање да је лице које напада његов претпостављени или старији, онда неће бити одговоран према § 40. Вој. Каз. Зак., већ по прописима Казненог Законика.

2. — Извршилац је увек код овога дела млађи или потчињени, дакле војно лице. Видети још и § 56. Вој. Каз. Зак.

То значи, да ако старији или претпостављени изврши слично дело према млађем официру, неће одговарати по § 40. Вој. Каз. Зак., већ по § 101. истог Законика.

За виност извршиоца овог дела потребан је умишљај и намера.

3. — Кривац ће се казнити робијом.

II — Ст. II § 40. Вој. Каз. Зак.

1. — Ако је услед радњи побројаних у I ст. § 40. Вој. Каз. Зак. које су изложене у I одељку овога параграфа, произишла тешка телесна повреда или смрт претпостављеног или старијег, извршилац дела ће се казнити смрћу.

Казнени Законик, у § 177., говори кад постоји тешка телесна повреда.

Тешка телесна повреда постоји онда, кад је повређено лице, услед повреда задобијених:

а) *У болест пало и један месец дана или за свагда за свој посао неспособно постало.*

(1) Касациони Суд у својој одлуци Бр. 3145. од 1910. год. мишљења је, да је за постојање тешке телесне повреде довољно да је повређени боловао месец дана.

Овај рок почиње тећи онога дана кад је повреда нанета, па ма било то изјутра или увече.

(2) Из речи „за свој посао“ излази да је повређено лице онда неспособно, ако не може да врши свој лични, свакодневни посао, као на пр. ако једном кројачу нападач одсече два прста, услед чега овај не може да упражњава дотадањи занат.

б) *Осакаћено.*

Осакаћено је оно лице које услед добијених телесних повреда не може, било потпуно, било местимично, да покрене ма који део тела.

Без утицаја је колико је трајало излечење и видање. Важно је да повређени услед повреде не може да покрене ма који део тела.

в) *Лишено говора.*

Лишено говора је оно лице које је изгубило способност да изрази речима оно што мисли.

Није важно, да ли је лишење говора трајало дуже или краће време.

г) *Лишено вида.*

Лишено вида је оно лице које не може оком да распознаје предмете из спољне природе.

Повређени може бити лишен вида само на једно око, па ће ипак постојати дело тешке телесне повреде. Није од важности ни колико је времена дотично лице било лишено вида.

д) *Лишено слуха.*

Лишено слуха је оно лице које је изгубило способност за разликовање артикулисаних гласова.

Повређени може да буде лишен слуха само на једно ухо па ће ипак постојати тешка телесна повреда.

ђ) *Лишено руке, ноге или других части тела.*

Част тела је сваки орган који сам за себе представља целину и у организму човечијем има нарочити задатак да извршује.

е) *Постало неспособно за плођење.*

Лице постане неспособно за плођење кад изгуби, мушкарац способност да оплоди, а жена способност да зачне и роди.

Без утицаја је да ли је повређени остао способан за вршење полног сношаја.

ж) *Постало неспособно или за свагда нагрђено.*

Лице постаје за свагда нагрђено, ако му се неки део тела изобрази тако да за увек мења његов целокупан изглед.

з) *Остало неисцелимо телесно повређено.*

Оно је лице неисцелимо телесно повређено, које се од повреде не може излечити.

и) *Постало душевно расстројено.*

Видети одељак I 2. овог §-а.

2. — Потребно је да је извршилац дела делао намерно

3. — Важно је напоменути да ће у случају наступања смрти старијег или претпостављеног услед радњи пробојаних у I ст. § 40. Вој. Каз. Зак. извршилац дела, млађи или потчињени, увек бити одговоран и кажњен по прописима II ст. § 40. Вој. Каз. Зак., а не по Казненом Законнику.

§ 4. Отказивање послушности претпостављеноме

§ 41. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Отказивање послушности претпостављеноме је неиспуњење целе или једног дела заповести од стране потчињеног која се односи на службену дужност.

Елементи овога дела јесу:

а) Да није извршена заповест цела или један њен део.

б) Да је та заповест заповест претпостављенога.

(1) Није од важности, да је ту заповест претпостављени издао директно учиниоцу дела, она је могла да буде и пренета. Исто тако није од утицаја, којим је начином заповест издата, да ли је издата усмено, писмено, сабљом, трубом, гестом руке или другим знацима.

(2) Најзад, важно је да је извршилац дела знао у тренутку кад је заповест примио, да му је лице, које му је заповест издало, његов претпостављени старешина.

в) Да се та заповест односи на службену дужност.

(1) Само у случају ако се заповест у питању односи на службену дужност, па је потчињени не изврши делом или у целини, биће одговоран по пропису § 41. Вој. Каз. Зак. Иначе, ако дотична заповест нема везе са службеном дужношћу, не може бити ни говора о одговорности извршиоца, пошто претпостављени није имао право да такву заповест изда.

(2) Исто тако, ако потчињени добије у исто време од два претпостављена две контрадикторне заповести, па изврши ону старијег претпостављеног, неће бити одговоран за неизвршење заповести млађег претпостављеног.

(3) Може да се деси да заповест коју је један потчињени добио од свог претпостављеног измени старији претпостављени, па је тако измењену потчињени изврши, онда он неће одговарати што није извршио заповест онако како му је наредио његов млађи претпостављени.

(4) Чак је потчињени дужан да изврши и неумесну заповест, јер није његово да цени правоваљаност добијене заповести.

2. — Извршилац је код овога дела увек потчињени, дакле војно лице. Не треба ово схватити тако, да се сматра да не може бити кривац и млађи претпостављени, који је у ствари потчињени своме старијем претпостављеном; кад се каже потчињени, разуме се онај који има над собом претпостављеног.

Да извршилац дела буде вин, довољан је и нехат.

3. — Кривац ће се казнити до шест месеци затвора.

а) Али, ако је услед неизвршења заповести било штетних последица за службу, онда ће се кривац казнити

затвором најмање шест месеци. Ове штетне последице треба да буду значајније природе.

б) Најзад, у мобилном и ратном стању кривац ће се казнити робијом до десет година, а ако је било штетних последица по војску, казниће се робијом, а у тежим случајевима и смрћу.

(1) Шта је мобилно и ратно стање, види се из чл. 6. Закона о Устројству Војске и Морнарице.

аа) Према ставу 3. тога члана „мобилно стање је кад је сва Војска и Морнарица, или неки њихови делови у ратној јачини“.

бб) „Ратно стање је кад је Отаџбина у рату“.

Сматра се да је Отаџбина у рату од дана кад је Краљ на предлог Министра Војске и Морнарице, а по саслушању Министарског Савета, прогласио указом ратно стање.

(2) Да неко буде кажњен робијом више од десет година за дело неизвршења заповести претпостављенога, потребно је да су услед тога неизвршења наступиле штетне последице по војску. Те штетне последице по војску могу да буду у губицима људи, стоке, материјала, положаја и т. д.

(3) Најзад, да би кривац био кажњен смрћу, потребно је да постоји нарочито тежи случај; то значи да су последице које су наступиле врло велике или врло важне.

§ 5. Недолазак на вежбање или на позив војних власти.

§ 42. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Недолазак на вежбање или на позив војних власти је недолажење благовремено или никакo за време редовног стања на вежбање или на позив војних власти, од стране обвезника позива или последње одбране, или од стране резервног официра, па ови нису у стању изостанак да оправдају.

Потребна обележја овога дела јесу:

а) Да се не дође благовремено или никакo на вежбање или на позив војних власти.

б) Да се не дође у редовном стању.

Редовно стање је дефинисао у своме ст. 2. чл. 6.

Закона о Устројству Војске и Морнарице. Према томе „редовно стање је кад је стални кадар у својој редовној, формацијом одређеној, јачини“.

в) *Да не дође обвезник позива или последње одбране или резервни официр.*

(1) *Обвезници позива* су она лица која су оглашена за способне за служење у Војсци и Морнарици, а која нису млађа од 21 ни старија од 50 година, (в. чл. 9. Зак. о Устр. Вој. и Морн.).

(2) *Војска је подељена на оперативну и резервну.* У прву долазе сва способна мушка лица која су навршила 21., а нису прешла 40. годину живота, док у другу долазе она способна мушка лица која имају пуну 40., а немају више од 50 година.

(3) *Обвезници последње одбране* су, према чл. 10. Закона о Устројству Војске и Морнарице, она мушка лица која су, у мобилном или ратном стању, позвана од стране Министра Војске и Морнарице, на војну дужност, а нису млађа од 18 ни старија од 20 година, као и она лица која нису млађа од 50 ни старија од 55 година.

г) *Да није оправдао изостанак.*

Нико не може навести за оправдање изостанка да није на вежбање или позив војних власти могао доћи зато што је био спречен својим домаћим или личним пословима.

2. — Извршилац овог дела може да буде само обвезник позива или последње одбране или резервни официр, дакле не и онај који је неспособан за вршење војничке дужности и који подлежи плаћању војнице.

За виност је довољан и нехат.

3. — Кривац ће се казнити до месец дана затвора. Према томе што је у § 42. Вој. Каз. Зак. за кривца прописана казна до месец дана затвора, Велики Војни Суд, па затим и Касациони Суд у Београду, који је за војна кривична дела надлежан у последњем степену, стали су на гледиште да ово дело није преступ већ иступ. Међутим, ово гледиште није правилно. Кривично дело из § 42. Вој. Каз. Зак. је преступно, без обзира што је оно угрожено казном која није већа од месец дана затвора. Јер, по § 16. Вој. Каз. Зак. затвор може бити краћи од месец дана, или дужи од пет година, ако је то наређено Војним Казненим Законом или Казненим Законом. У Казненом За-

коннику, у §§ 207. б) и 104. е), за кривца је прописана казна *од осам дана до једне године*. Тако би се имало узети, по тумачењу Великог Војног Суда и Касационог Суда, да су дела из §§ 104. е) и 207. б) Каз. Зак. истовремено и иступи и преступи, према томе да ли је Суд кривца осудио на мању или на већу казну од месец дана затвора. У кривично-правној науци уопште је усвојено правило, да се једно кривично дело сматра за иступ, преступ или злочин, према казни која је у кривичном законнику предвиђена, а не према казни коју је суд за кривца одредио, те су на тај начин и дела из §§ 104. е) и 207. б) Каз. Зак. *преступи*. За потврду наше тезе да је дело из § 42. Вој. Каз. Зак. *преступ*, нека нам као доказ послужу и то, што Војни Казнени Законик искључиво говори о злочинима и преступима, док је о иступима реч у Уредби о Војној Дисциплини. (Видети Живановић: Основи Војног Кривичног Права, Општи Део, стр. 25). Тако и Гојко Павловић, Архив, 1908-IV стр. 425.; противно Дабић, § 42.).

§ 6. Недолазак на службу на случај мобилизације.

§ 43. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Недолазак на службу на случај мобилизације постоји, кад обвезник позива или последње одбране или резервни официр не дође на службу у одређеном року и после издате наредбе за мобилизацију или ради угушења побуне.

Обележја без којих ово дело не постоји јесу:

а) *Да обвезник позива или последње одбране или резервни официр не дође на службу.*

б) *Да не дође у одређеном року.*

в) *Да није дошао ни после издате наредбе за мобилизацију, или ради угушења побуне.*

(1) *Наредбу за мобилизацију издаје Краљ на предлог Министра Војске и Морнарице, а по саслушању Министарског Савета.*

(2) У § 43. Вој. Каз. Зак. угушење побуне је идентификовано са мобилним стањем, те ће се обвезници, који не дођу на позив ради угушења побуне, сматрати криви

исто тако као и они, који не дођу на службу у случају објављене мобилизације.

2. — Извршилац овог дела може бити само обвезник позива или последње одбране или резервни официр, (видети одељак 2. претходног параграфа).

За виност извршиоца није важно, да ли је делао умишљајно или нехатно.

3. — Кривац по овом делу, ако није официр, казниће се робијом, а ако је официр онда робијом најмање пет година.

По § 14. Вој. Каз. Зак., официр не може бити кажњен робијом, док § 46. истог законика прописује казну робије и за официре. Логично је да ће се увек примењивати § 14. Вој. Каз. Зак. и за официре који су кривци по овој делу, т. ј. они се за дела недоласка на службу у случају мобилизације неће казнити робијом већ заточењем.

Казна је пооштрена ако обвезник позива или последње одбране или официр резервни не дође на службу ни на дан огласа рата. У таквом случају, кривац ће се казнити робијом најмање десет година или смрћу.

§ 7. Неодлазак на одслужење рока

§ 44. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

7. — Неодлазак на одслужење рока у војсци постоји, кад лице које је рекрутовано не дође у одређено време да одслужи свој рок у војсци и ако му је позив од стране власти предат.

Да ово дело постоји потребно је:

а) Да лице рекрутовано не дође да одслужи свој рок у војсци.

(1) Рекрутовано је оно лице које је од стране надлежне стручне војне комисије прегледано и нађено да је способно за вршење војничких дужности.

(2) Не треба овде узети у обзир значење речи „рекрутован“ у оном смислу како се она разуме у обичном говору. Јер, ова се реч разуме тако, да се сматра да је рекрутован сваки онај који је од надлежне стручне комисије прегледан у циљу узимања у војску, па ма и не

био нађен да је способан. Дакле, „рекрутован“ значи од надлежне стручне војне комисије прегледан и нађен да је способан за вршење војних дужности.

б) Да то лице није дошло у одређено време.

Ово време зависи од конкретног случаја, т. ј. кад је дотично лице од стране власти позвано на одслужење рока у војсци.

в) Да му је позив од стране власти био предат.

(1) Значи, што је сасвим разумљиво, ако неко не добије позив за одлазак на одслужење свога рока у војсци, па услед тога и не оде, неће бити одговоран за дело неодласка на одслужење рока.

(2) Овде је такође потребно, као и код дела из § 42. Вој. Каз. Зак., да се недолазак оправда, у коме случају извршилац дела неће бити одговоран.

2. — Извршилац овога дела је рекрут који не оде да одслужи свој рок и ако је од стране власти позван. За виност је довољан и нехат.

3. — За кривца су прописане две врсте казне, према томе да ли је дело извршено у редовном, или у рашном или мобилном стању.

У првом случају кривац ће се казнити затвором до шест месеци, а у другом робијом до десет година.

§ 8. Непокорност

§ 45. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Непокорност је намерно манифестовање да неће да се изврши заповест претпостављеног која се односи на вршење службе, па се та заповест и не изврши.

За појам непокорности потребни су ови елементи:

а) Да постоји намерно манифестовање да неће да се изврши добијена заповест.

(1) Ово манифестовање може да буде речима, делом или другим знацима, и, што је важно, пред оним који је заповест издао или је саопштио потчињеноме, који је имао да је изврши.

(2) Потребно је да је то манифестовање било на-

мерно. Извршилац дела треба да је намерно манифестовао вољу да неће да изврши добијену заповест.

б) *Да је ту заповест издао претпостављени.*

Овај елемент непокорности важан је због тога, што, ако потчињени не би извршио заповест старијег, а не претпостављеног, онда не би постојало ово дело.

в) *Да се та заповест односи на вршење службе.*

Та служба треба да буде одређена. Она мора да се састоји из каквог фиксiranог службеног посла или задатка.

г) *Да извршилац дела није ту заповест ни извршио, н. ј. да је она остала неизвршена.*

Мора се водити рачуна о разлици која постоји између дела непокорности и дела отказивања послушности претпостављеноме из § 41. Вој. Каз. Зак.

(1) Код непокорности, заповест која је остала неизвршена односи се на *вршење службе*, а код отказивања послушности она се тиче *службене дужности*.

(2) Затим, код непокорности, извршилац треба да манифестује вољу да неће да изврши добијену заповест, док код отказивања послушности то није потребно.

2. — Извршилац је потчињени, дакле војно лице. Видети још и § 56. Вој. Каз. Зак.

За виност је потребан умишљај и намера.

3. — За кривца је прописано неколико врста казни, према томе где је и под каквим околностима дело извршено.

а) Кривац ће се казнити у редовном стању затвором најмање годину дана.

б) Ако је дело извршено *пред скупљеним војницима*, онда робијом најмање до пет година (в. гл. II § 1. под 3. ове књиге).

в) Ако је дело извршено *пред стројем* или кад је заповест да се ступи под оружје, онда робијом до десет година (в. гл. II § 1. под 3. ове књиге).

г) Ако је дело извршено у *мобилном или ратном стању*, онда ће се кривац казнити робијом најмање десет година (в. § 4. под 3. б) ове главе).

д) Најзад, ако је дело извршено *на бојишту*, онда ће се извршилац казнити смрћу (в. гл. I § 15. под 1. б) ове књиге).

§ 9. Одупирање оружјем

§ 46. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

I — Одупирање оружјем постоји онда кад се неко поред непокорности одупре оружјем претпостављеном.

1. — Код овога дела постоје две радње за које ће се извршилац казнити. Прво, постоји *непокорност* према претпостављеноме, а затим постоји *одупирање оружјем* претпостављеном.

(1) За ово дело потребно је пет елемената. Сва четири елемента која су потребна за кривично дело непокорности из § 45. Вој. Каз. Зак., садржана су у овом делу. Но поред њих потребно је, за постојање дела *одупирања оружјем* претпостављеном. (О томе шта је оружје треба видети гл. II § 3. под 1 а) (3) (а) ове књиге).

(2) И ако извршилац није употребио оружје биће крив; на пр., ако је само нанишанио.

2. — Извршилац дела је увек потчињени, дакле војно лице. Видети још и § 56. Вој. Каз. Зак.

За виност је потребан умишљај и намера.

3. — Прописане су ове казне:

а) У *редовном стању*: прописана је казна најмање пет година робије; ако је кривац претпостављеног телесно повредио казниће се смрћу.

б) Ако је дело учињено у *мобилном или ратном стању*, онда ће се кривац казнити смрћу.

II — Поред дела одупирања оружјем претпостављеноме, постоји дело одупирања оружјем или без оружја патроли или стражи, кад ове врше своју дужност.

1. — Овде је потребно да се неко одупре оружјем или без оружја патроли или стражи. Дакле, извршилац даје отпор стражи или патроли оружјем или без оружја, а не врши *напад*, те треба правити разлику између овог дела и дела из § 84. Вој. Каз. Зак.

2. — За виност је потребан умишљај и намера. (Видети § 1. Глава VII под 2.).

3. — За кривца је прописана казна:

а) Најмање шест месеци затвора, ако је отпор дат оружјем;

б) Од два до шест месеци затвора, ако је постојало противљење без оружја.

Према пропису § 47. Вој. Каз. Зак. за извршиоце кривичних дела из §§ 45. и 46. Вој. Каз. Зак., у случају ако су та дела последица непрописног поступања претпостављенога према потчињеноме, онда ће се изрицати блажа казна. Тако, у случајевима где је прописана смртна казна, изрицаће се казна робије или у другим случајевима, кад се не ради о смртној казни изрицаће се најмање половина од у закону прописане казне.

Јасно је, да се пропис § 47. Вој. Каз. Зак. не може односити на дела одупирања оружјем или без оружја патроли или стражи.

§ 10. Насилно спречавање у вршењу дужности

§ 48. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Насилно спречавање у вршењу дужности јесте употреба силе или претње у намери да се претпостављени или старији спречи у извршењу своје дужности.

Елементи који су потребни за постојање овога дела јесу:

а) Да извршилац дела спречи претпостављеног или старијег у извршењу његове дужности.

Није важно, каква је природа ове дужности, већ је потребно само, да претпостављени или старији буде спречен у извршењу ма какве своје дужности.

б) Да је извршилац употребио силу или претњу да постигне свој циљ.

(1) Сила је употреба значајније снаге у намери да се неко примора на извршење или неизвршење неког посла (видети Основи Кривичног Права проф. Томе Живановића, Општи Део стр. 252.).

(2) Претња је стављање у изглед извесног зла које је у стању да утиче на онога против кога је управљена да изврши или не изврши какав посао, (видети Живановић оп. cit. стр. 253.).

2. — Извршилац је потчињени, дакле војно лице. Видети још и § 56. Вој. Каз. Зак.

За виност је потребно да је извршилац дела делао умишљајно и намерно.

3. — Прописане су три врсте казне:

а) Ако је дело извршено у редовном стању кривац ће се казнити робијом.

б) У мобилном или ратном стању кривац ће се казнити робијом најмање десет година.

в) Ако је дело извршено на бојишту, кривац ће се казнити смрћу.

§ 11. Изазивање гунђања и незадовољства

§ 49. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Изазивање гунђања и незадовољства постоји онда, кад неко војно лице међу својим друговима изазове гунђање и незадовољство односеће се на службу.

Да постоји ово дело потребно је:

а) Да неко војно лице изазове гунђање и незадовољство.

б) Да је то изазвало међу својим друговима.

(1) Овде треба напоменути, да није важно, да ли је извршилац дела официр или није. Важно је само, да је извршилац дела, гунђање и незадовољство изазвао међу својим друговима.

(2) Законодавац је пропустио да каже да дело може бити учињено и пред млађима, т. ј. да извршилац, који може да буде и официр, може да изазове гунђање и незадовољство и пред војницима, који се не сматрају као његови другови, а не само да је изазвао гунђање и незадовољство међу официрима.

в) Да се гунђање и незадовољство односе на вршење службе.

Дело је свршено ако је гунђање и незадовољство изазвано.

2. — За виност извршиоца који је војно лице, потребан је умишљај, који се састоји у свести да се радњом извршиоца може изазвати гунђање или незадовољство међу својим друговима.

3. — Казна за кривца је до шест месеци затвора. Али, ако је ово изазивање гунђања и незадовољства имало за последицу какав неред, онда ће се кривац казнити најмање шест месеци затвора.

§ 12. Побуна и противстајање претпостављеној војној власти

§ 50. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Побуна и противстајање претпостављеној војној власти постоји, кад се пет или више лица договорно побуне и противе претпостављеној војној власти и неће да врше своје дужности.

За појам овога дела потребна су ова обележја:

а) Да се пет или више војних лица побуне или противе претпостављеној војној власти.

(1) Дакле, ово дело постоји кад је управљено против претпостављене војне власти, а не и против грађанских власти, у коме би случају постојало дело противстајања власти из Казненог Законика.

(2) Потребно је да се побуне најмање пет војних лица, што значи, да ово дело не би постојало, ако у њему учествују мање од пет војних лица.

б) Да се договорно побуне.

Овај елеменат је потребан због тога, што, ако не би било договора, онда не би постојало ово дело, већ дело из § 45. Вој. Каз. Зак., и сваки би од извршилаца одговарао према томе пропису.

в) Да неће да врше своје дужности.

2. — Ово дело могу извршити само војна лица.

Иначе, грађанска лица одговарају по прописима Казненог Законика. Видети још и § 56. Вој. Каз. Зак.

За виност је потребан умишљај, који се састоји у свести да се противстаје претпостављеној војној власти.

Нехатно се нико не може договорити да изврши ово дело.

3. — Казниће се за ово дело:

I

а) У редовном стању:

(1) Саучесници робијом најмање пет година.

(2) Коловође најмање десет година робије. (Видети Општи Део Војног Кривичног Права, од Др. Томе Живановића о коловођама).

Но ако су наступиле теже последице, т. ј. ако се побуна проширила било на број побуњеника било на време трајања, онда коловође могу бити кажњене смрћу.

б) У мобилном или ратном стању смрћу.

II

У § 51. Вој. Каз. Зак. предвиђено је да се неће казнити учесници у делу побуне и противстајања претпостављеној војној власти из § 50. Вој. Каз. Зак., ако су се враћали реду пре него што се према њима предузме сила за повраћај реда. Ово је случај где се узима у обзир стварно кајање. У таквом случају казниће се затвором до три године само коловође.

„Пре него што се према њима предузме сила за повраћај реда“ значи, да саучесници у овом делу треба да се врате реду пре него што је ма шта урађено да се они приморају на покорност, на пр. пре него што су трупе изведене да васпоставе ред.

§ 13. Наговарање војних лица на непослушност

§ 52. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Наговарање војних лица на непослушност је позивање или бодрење једног или више војних лица на непослушност, на непокорност или на буну.

За појам овог дела потребна су ова обележја:

а) *Да неко позива, наговара или бодри на непослушност, непокорност или на буну.*

(1) *Непокорност* је обухваћена у §§ 45. и 46. Вој. Каз. Зак. и састоји се у намерном одрицању заповести претпостављеноме било речима, било делом или каквим другим знацима.

(2) *Непослушност* се има узети у ширем смислу, т. ј. непоштовање и неизвршавање заповести и наредба војних власти, као и невршење војних дужности.

(3) *Буна* постоји онда, кад се међу војницима осети покрет за отпор према њиховим претпостављеним старешинама, као и онда кад се осети покрет против извршавања наредби и заповести претпостављених старешина.

Пошто буна претпоставља покрет, то је потребно да у њему учествују најмање пет војника, јер нема покрета ако су позвана на буну на пр. четири војника.

б) *Да позива, наговара или бодри на непослушност, непокорност или на буну војна лица.*

(1) У § 5. Вој. Каз. Зак. је објашњено која се лица имају сматрати за војна лица.

Овде ћемо само напоменути, да треба правити разлику између овога дела и дела из ст. I § 97. Каз. Зак. по коме се онај „ко војника или грађанина кад га закон под барјак позива подговара да не следује позиву, или да откаже покорност заповедницима“ кажњава до једне године дана затвора.

Значи, да, ако *грађанско лице* позива на непослушност или непокорност обвезника позива или последње одбране „кад га закон под барјак позива“, према пропису § 97. Каз. Зак., неће бити одговорно за дело из § 52. Вој. Каз. Зак. већ за дело из § 97. Казненог Законика.

Међутим, ако је обвезник већ ступио под барјак, онда ће наговарач бити кажњен по § 52. Вој. Каз. Зак. па ма био и грађанско лице.

(2) Најзад, ако неко наговара или „јавно позива на непокорност према законима, уредбама или законим наредбама власти“ неко грађанско лице, одговараће за дело из § 92. Каз. Зак., а не за дело из § 52. Вој. Каз. Зак., јер овај изрично тражи да се на непослушност, на непокорност или на буну позива *војно лице*.

2. — Ово дело може извршити било војно било грађанско лице. У § 4. Вој. Каз. Зак. нарочито је наглашено да ће се за дело из § 52. истог законика казнити и грађанско лице.

За виност је потребан умишљај.

3. — Кривац ће се казнити затвором.

§ 14. Договарање на отказивање послушности

§ 53. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Договарање на отказивање послушности постоји кад су се пет или више војних лица договорили да откажу послушност или покорност или да се побуне, па ма се то и не остварило.

За појам овог дела потребна су ова обележја:

а) *Да постоји договор пет или више лица да откажу послушност или покорност или да се побуне.*

(1) Ова лица морају бити *војна лица*.

(2) Да договор постоји потребно је да лица која то чине, *воде само преговоре* о томе да откажу послушност и покорност или да се побуне. Није, дакле, потребно да су она израдила цео план за побуну, т. ј. којим ће средствима и на који начин то да изведу.

б) *Да нису отказала послушност и покорност или да се нису побунула.*

(1) Ако би лица која су се договорили на непослушност и непокорност или на побуну *у ствари отказала послушност, била непокорна или се побунула*, онда не би постајало дело из § 53. Вој. Каз. Зак. већ дело из § 50. истог законика за које се казни много строжије.

(2) Потребно је, дакле, да извршиоци дела договарања на отказивање послушности, не изврше дело из § 50. Вој. Каз. Зак. па да одговарају само за дело из § 53. Вој. Каз. Зак. Треба, дакле, да се задрже само на договарању.

2. — Извршиоци овога дела могу бити само војна лица.

За виност је потребан умишљај и намера.

3. — За кривца је прописана казна затвора најмање једну годину.

Учесници у договорним кривичним делима неће бити кажњени, ако на време јаве ма којој власти и тиме допринесу да се договорно дело отклони, — § 54. Вој. Каз. Зак.

§ 15. Неовлашћено скупљање војних лица

§ 55. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

I

1. — Неовлашћено скупљање војних лица је недозвољено и ненадлежно приређивање скупова војних лица који имају за циљ критиковање војничких дела или установа.

Елементи за постојање овог дела јесу:

а) *Да ко неовлашћено и ненадлежно приређује скуп војних лица.*

(1) *Неовлашћено* значи без дозволе надлежне власти.

(2) *Ненадлежно* значи да приређивач није био за то надлежан, т. ј. није био у том положају да је могао без дозволе да приреди скуп.

(3) Скуп постоји онда кад је присутно најмање *пет* лица, која су на њега била позвана, јер, ако нису била позвана, онда не постоји приређивање скупа, већ случајан скуп.

б) *Да је тај скуп имао за циљ критиковање војничких дела или установа.*

(1) *Критиковање* не мора да значи у овом случају само изношење рђавог мишљења о војничким делима и установама већ и само расправљање о томе.

(2) Законодавац није имао намеру да казни приређивача ма каквог скупа војних лица, већ само онога који тај скуп приређује у циљу који он сматра за опасан, т. ј. за критиковање војничких дела и установа.

2. — Извршилац овога дела може бити војно лице. Видети и § 56. Вој. Каз. Зак.

За виност је потребан умишљај.

3. За кривца по овом делу прописана је казна затвора до једне године.

Најзад, казниће се затвором до шест месеци и она војна лица која су била присутна на таквом скупу.

II

У § 55. Вој. Каз. Зак. поред дела о коме смо говорили у претходном одељку, реч је и о делу скупљања потписа на заједнички рапорт.

1. — Скупљање потписа на заједнички рапорт постоји кад ко прикупља потписе на колективни рапорт којим би се критиковала војничка дела или установе.

Два су елемента потребна за појам овога дела:

а) *Да ко скупља потписе на заједнички рапорт.*

Заједнички је рапорт онај рапорт који више лица, будући у својству да подносе рапорт, поднесу овај заједнички, т. ј. колективно.

б) *Да се тим заједничким рапортом критикују војничка дела или установе.*

2. — Извршилац је војно лице. — Видети и § 56. Вој. Каз. Зак.

За виност је потребан умишљај.

3. — Кривац ће се казнити затвором до једне године.

Према пропису § 55. Вој. Каз. Зак., лица која су тај рапорт потписала неће бити одговорна.

ГЛАВА III

**Кривична дела претпостављених или
старијих према млађима или
потчињенима**

Кривична дела претпостављених или старијих према млађима или потчињенима могу учинити само старији или претпостављени.

То су кривична дела управљена било против части млађег или потчињеног, било против његовог телесног интегритета (неповредности).

§ 1. *Изазивање на отпор*

§ 99. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

I

1. — Изазивање на отпор постоји онда, кад претпостављени или старији изазове потчињеног или млађег на отпор путем злостављања.

За појам овог дела потребни су ови елементи:

а) *Да претпостављени или старији изазива на отпор потчињеног или млађег.*

(1) Изазивање треба разумети као незаконито поступање према млађем или потчињеном, које је у стању да овога поттакне на отпор.

(2) Отпор мора да буде стављен у дело за време док злостављање траје, не, дакле, пре него што је почело, или после пошто се завршило.

б) *Да је млађи или потчињени изазван на отпор путем злостављања.*

Злостављање се мора разликовати од злоставе.

(1) *Злостава* је свака радња, која проузрокује код човека било физички бол или само непријатно осећање у опште. (Видети Дабић стр. 83.).

(2) Та радња може бити извршена само тако да физички дејствује на тело другог лица. Она не може бити извршена речима већ само делом. Лице према коме се чини злостава не мора да осети физички бол, већ може да има непријатно осећање од онога што се према њему чини, на пр. ако му се плује или дува у уста.

(3) *Злостава се разликује од телесне повреде* по томе што она спољње дејствује, док код телесне повреде постоји нарушење унутарњих телесних функција.

(4) Злостава постоји само онда, ако је извршена према нападнутом само једна радња, на пр. ако му је једанпут плунуто у уста, иначе, ако постоје две или више радњи исте или различите природе, онда у том случају постоји злостављање.

(5) § 99. Вој. Каз. Зак. тражи за постојање дела, које је у њему садржано, да је млађи или потчињени изазван на отпор *злостављањем*, те због тога, ако постоји *злостава*, а не *злостављање*, онда неће постојати дело изазивања на отпор.

(6) *Злостављање* мора да буде озбиљне природе, т. ј. да није такво да се не може сматрати да оно постоји. Тако на пр. не би постојало злостављање које се овде тражи, ако је потчињени или млађи приморан да лаже на свећу, а постојало би ако би нападнути био приморан да најмање два пута, једно за другим, угаси свећу руком, при чему би осетио физички бол, или ако би био приморан да гледа у електричну сијалицу.

2. — Извршилац овог дела је претпостављени или старији, дакле војно лице.

а) Старији не мора бити старији по *чину*, већ може бити старији по *рангу*.

б) Претпостављени може бити официр, подофицир, каплар или редов који је претпостављени, на пр. ако је редов командир страже или вођ патроле.

в) За виност извршиоца потребан је умишљај.

3. — За кривца је прописана казна затвора до три године.

II

1. — Према пропису § 40. Вој. Каз. Зак. *потчињени или млађи „који удари претпостављеног или старијег, или у таквој намери подигне на њега руку, или оружје или какво оруђе, као и за насилне радње према њему, казниће се робијом. — Ако је нанесена тешка телесна повреда или смрт, кривац ће се казнити смрћу“.*

2. — Међутим, други став § 99. Вој. Каз. Зак. привилегише потчињене или млађе, ако су били изазвани злостављањем на отпор. Ако су изазвани, како овај § прописује, онда се или неће казнити, или ће се казнити блаже, према томе, под каквим је околностима дело извршено.

3. — Потчињени или млађи су у овом случају извршиоци кривичног дела и оно у ствари постоји. Само овде постоји основ који искључује противправност и има места примени § 54. Каз. Зак. о праведној нужној одбрани.

4. — Суд има да цени да ли је дело учињено под околностима које тражи § 54. Каз. Зак., па ће извршиоца, према томе, да ли је дело извршио у границама праведне нужне одбране, ослободити казне, или ако је прекорачио те границе, онда ће га блаже казнити.

§ 2. *Увреда официра од стране претпостављеног или старијег официра*

§ 100. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Увреда официра од стране претпостављеног или старијег официра постоји кад претпостављени или старији официр увреди потчињеног или млађег официра усмено, писмено, штампом или непристојном радњом.

Елементи овога дела су:

а) *Да је лице према коме се дело чини потчињени или млађи официр.*

б) *Да је извршилац дела претпостављени или старији.*

2. — Видети одељак I § 2. главе II ове књиге, о томе шта је увреда, као и шта је потребно за виност извршиоца увреде.

3. — Кривац ће се казнити затвором до три године.

4. — Ако претпостављени или старији оклевета потчињеног или млађег официра казниће се затвором.

5. — Видети одељак II § 2. главе II ове књиге, о томе шта је клевета, као и шта је потребно за виност извршиоца клевете.

6. — Клевета је по општем схватању и по схватању Казненог Законика дело теже природе него увреда. За извршиоца дела клевете Казнени Законик прописује казну до годину дана затвора, ако дело није јавно учињено, а ако је учињено јавно онда до 18 месеци затвора. За извршиоца дела увреде Казнени Законик у § 213. прописује казну затвора до четири месеца или новчану казну до 300 талира.

Војни Казнени Законик такође сматра клевету за теже дело од увреде, јер је у § 100. прописао строжију казну него за увреду. Док је за увреду потчињеног или млађег официра од стране претпостављеног или старијег прописао казну затвора до три године, дотле за клевету није рекао до кога максимума суд може казну одмерити, већ се има узети да је тај максимум општи максимум од пет година.

7. — Између прописа § 39. Вој. Каз. Зак. и § 100. истог законика постоји једна нелогичност: док § 39. Вој. Каз. Зак. одређује за извршиоца кривичног дела увреде претпостављеног или старијег казну затвора до две године, дотле § 100. Вој. Каз. Зак., међутим, одређује за извршиоца дела увреде официра од стране претпостављеног или старијег официра казну затвора до три године.

§ 3. Повреда потчињенога или млађег официра

§ 101. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Повреда потчињеног или млађег официра постоји онда кад претпостављени или старији удари или нанесе лаку телесну повреду потчињеном или млађем официру, и ако је знао да је нападнути потчињени му или млађи официр.

За појам овога дела потребна су ова обележја:

а) Да претпостављени или старији удари потчињеног или млађег официра или му нанесе лаку телесну повреду.

(1) Није од утицаја чиме је удар извршен, као ни колико је пута нападнути ударен.

(2) Не мора, дакле, да буде поред удара нанета и лака телесна повреда, већ да постоји једно или друго.

(3) О лакој телесној повреди говори § 173. Каз. Зак.. — Лака телесна повреда је намерно противправно нарушење телесне неповредности другог човека које је лакше природе. (Упоредити § 173. и 177. Каз. Зак. и видети Судски Требник II Део Лазе Урошевића, стр. 198.).

(а) Није важно на који је начин радња извршена при наношењу лаке телесне повреде. Потребно је само да су наступиле последице.

(б) Радња може бити извршена ма на који начин, чак и посредно, т. ј. ако се употреби какво оруђе, на пр. ако се на некога натутка пас, па овај нападнутога уједе и нанесе му лаку телесну повреду.

(в) Потребно је још, да је извршилац дела лаке телесне повреде имао намеру да је нападнутоме нанесе.

б) Да је извршилац дела у тренутку извршења дела знао, или је могао бар знати, да је лице које је напао, његов потчињени или млађи од њега официр.

Међутим, ако извршилац дела није имао сазнање да је лице које напада, његов потчињени или млађи од њега официр, онда неће постојати дело из § 101. Вој. Каз. Зак., већ ће постојати дело из Казненог Законика.

2. — Извршилац је увек код овог дела претпостављени или старији официр.

Видети одељак I под 2., § 3. гл. II ове књиге.

3. — За кривца је прописана казна затвора најмање шест месеци поред губитка чина.

(1) Из правог значења речи *поред* излази да суд мора увек за дело повреде потчињеног или млађег официра да досуђује и казну губитка чина и ако је досудио казну затвора. Друкчије би било да је закон рекао „казниће се затвором најмање шест месеци или губитком чина“. Онда би било јасно да суд има да одреди прву или другу казну. Међутим, законодавац је баш хтео да се казни строжије извршилац овог дела, па зато је и употребио реч *поред*, што значи, да постоји кумулација казни.

(2) Најзад суд не може у овом случају казну губитка чина да замени казном затвора. Према § 63. Каз. Зак., — који на основу § 2. Вој. Каз. Зак. важи и за војне преступе и злочине, јер спада у „част прву о кажњавању злочинстава и преступљења у опште“, — може се чиновнику, који је учинио преступ у службеној дужности, за који је прописана казна лишења звања, као самостална, т. ј. једина казна, та казна заменити казном затвора од једног до шест месеци, ако извршилац има олакшавајућих околности. Код дела повреде потчињенога или млађег официра из § 101. Вој. Каз. Зак., тај случај не постоји, јер казна губитка чина није за то дело *једина казна*.¹⁾

¹⁾ У својим објашњењима Војног Казненог Законика, г. Дабић је супротног мишљења, стр. 87 Он своје мишљење базира на томе што је, према њему, дух § 63. Каз. Зак. у томе да се казна лишења звања може у опште заменити затвором, а не само кад је лишење звања самостална казна, јер он не види стварне и логичне препреке да се та казна замени, ако постоји поред казне затвора. Јер, до измена и допуна од 1861. и 1899. године у Казненом Законику, казна лишења звања постојала је једино као самостална казна, па су тек те измене за поједина дела, за која је једино она била прописана, појачале казну. Значи према г. Дабићу, да кад је редигован § 63. Каз. Зак., 1860. године, казна лишења звања постојала је у Казненом Законику само као самостална казна, па су због тога у тај § и ушле речи „само да се лиши звања“. Међутим, нама је необјашњиво, зашто законодавац није, при изменама и допунама од 1861. и 1899. године, изменио и § 63. Каз. Зак., како не би било несугласица око тога, кад ће се казна лишења звања моћи заменити затвором. Јер да је законодавац хтео да омогући замену казне лишења звања у затвор и онда кад та казна није самостална, он би изменио том приликом и § 63. Каз. Зак.. — Због тога нам мишљење г. Дабића изгледа нетачно.

§ 4. Хуљење светиње од стране официра

§ 102. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Хуљење светиње је вређање светиње од стране официра.

(1) За појам овога дела потребно је: да је лице које хули светињу официр, што значи да подофицири, каплари и редови не могу извршити ово дело, већ дело из тач. 1. § 207. Каз. Зак. или из тач. 1. § 365. истог законика. Ово тумачење изводимо отуда, што у другом ставу § 102. Вој. Каз. Зак. стоји реч *према*, што значи, да подофицири и претпостављени редови не могу одговорати за хуљење светиње из § 102. Вој. Каз. Зак.

(2) Није важно да ли је тај официр претпостављени или старији.

(3) Радња се састоји у *изјави вређања* и може бити извршена било усмено, било писмено. Није важно да ли је извршена јавно, или на јавном месту, или није.

(4) *Светиња је овде Бог или вера*, и то вера која је призната. На пр. вређање назаренске секте не би било хуљење светиње. Није важно како која вера схвата Бога, већ само да је она призната Уставом, односно законом.

2. — Извршилац дела мора да буде официр или војни чиновник или војни свештеник, који се према § 6. Вој. Каз. Зак. официру уподобљавају. Није потребно да извршилац дела припада оној вероисповедној групи коју је омаловажавао.

За виност је потребан умишљај.

3. — Кривац ће се казнити затвором до две године.

§ 5. Нападање погрдним речима

§ 102. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Нападање погрдним речима је омаловажавање ружним изразима подофицира, каплара или редова од стране официра или од стране подофицира, каплара или претпостављеног редова.

(1) Дело може да се изврши према подофициру, каплару или редову. Ако подофицир, каплар или редов није био у униформи, онда извршилац неће одговорати за ово дело, већ по општем Казненом Законику. Најзад, дело може да се изврши и према потчињеном редову од стране подофицира, каплара или претпостављеног редова.

(2) *Погрдне речи* или ружни изрази су све оне речи и изрази који су, према општем схватању публике, погрдни или ружни, непристојни.

(3) Није потребно да је извршилац дела употребио при нападу више речи, може он, дакле, употребити једну погрдну реч, па да дело ипак постоји.

2. Извршилац дела може да буде официр, подофицир, каплар или претпостављени редов. Ако је дело извршено од официра, онда није важно да нападнути буде нападачу *потчињени* подофицир, каплар или редов; међутим, ако је извршилац подофицир, каплар или редов онда је важно за појам овог дела, да је нападнути *био потчињени* извршиоцу дела. Без утицаја је, да ли је извршилац, подофицир, каплар или редов, знао да му је нападнути потчињени.

За виност извршиоца потребан је умишљај, који се састоји у свести да се напада погрдним речима одређено лице, као и да је то лице подофицир, каплар или редов. Да би извршилац имао свест да је нападнути подофицир, каплар или редов, потребно је да овај буде у униформи.

3. — Кривац, ако је официр, казниће се затвором до две године. Кривац, подофицир, каплар или претпостављени редов казниће се затвором до једне године.

§ 6. Злостављање

§ 102. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Злостављање је злостава подофицира, каплара или редова, која траје дуже од тренутка или се понавља.

(1) Шта је злостава треба видети § 1. под 1, б), (3) ове главе.

(2) Тренутак се не може одредити тако да буде

престављен јединицом за мерење времена, на пр., не може се рећи да тренутак траје један минут. У ствари тренутак траје мање од једног секунда.

Етимолошки, реч „тренутак“ долази од речи „трепнути, трепнути“, што значи да је тренутак толико колико траје један трен ока.

2. — Видети тачку 2. § 5. ове главе.

3. — Видети тачку 3. § 5. ове главе.

§ 7. Тучење

§ 102. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Тучење је злостављање подофицира, каплара или редова оруђем.

(1) Тучење може бити извршено само посредством оруђа.

(2) О томе шта се има сматрати као оруђе, видети одељак I гл. II, § 3., под а), (3), (6), ове књиге.

(3) О злостављању видети одељак I гл. III, § 1. под б) ове књиге.

2. — Видети тачку 2. § 5. ове главе.
За виност је потребан умишљај.

3. — Видети тачку 3. § 5. ове главе.

Код § 102. Вој. Каз. Зак. при одмеравању казне, као и при квалификацији дела, суд има да води рачуна да ли случајно радњом извршиоца дела нападања погрдним речима, злостављања или тучења, није извршено које дело теже природе, на пр. увреда Владаоца, покушај убиства или тешка телесна повреда, па ће у тим случајевима да примени прописе §§-а који се на ова дела односе.

§ 8 Незаконо поступање претпостављеног или старијег

§ 103. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Незаконо поступање је наношење тешке телесне повреде потчињеном или млађем или проузроковање смрти потчињеног или млађег од стране претпостављеног или старијег, на начин који је противан закону.

За појам овог дела потребни су ови елементи:

а) Да претпостављени или старији нанесе тешку телесну повреду или проузрокује смрт потчињеном или млађем.

(1) Важно је, дакле, да је претпостављени или старији нанео тешку телесну повреду или је проузроковао смрт млађег или потчињеног.

(2) О томе шта је тешка телесна повреда видети § 177. Казненог Законика и одељак II, § 3. главе II ове књиге.

(3) Смрт не мора да наступи одмах, т. ј. није од значаја кад је смрт наступила, да ли одмах, или дуже времена после незаконитог поступања са потчињеним или млађим. Само, овде последица, смрт, мора да буде у узрочној вези са радњом, незаконитим поступањем.

б) Да је нанесена тешка телесна повреда или смрт проузрокована на начин који је противан закону.

(1) Није од важности како је радња извршена, да ли речима или делом, лично или посредством другога, већ да је та радња противправна и да је упућена против било душевног, било физичког здравља нападнутога, услед чега је наступила тешка телесна повреда или смрт.

(2) Радња може бити извршена речима. На пр.: кад претпостављени или старији заповеди потчињеном или млађем да скочи са моста, па овај то, било из страха од казне за неизвршење заповести, било из незнања, и учини, услед чега наступи тешка телесна повреда или смрт. У оваквом случају претпостављени је делао на начин противан закону, за разлику од случаја, кад би он наредио потчињенима да изврше јуриш на непријатеља за време рата, па неки од њих изгину или буду тешко телесно повређени, пошто овде он има право заповедања које му закон даје, управо он овде није делао на начин противан закону.

(3) *Радња може бити извршена делом.* На пр.: ако претпостављени или старији удари било руком, било каквим оруђем потчињенога или млађега, па услед тога наступи тешка телесна повреда или смрт. Но и овде радња неће бити увек противправна: случај кад претпостављени за време рата има право чак и да убије онога ко из борбе бежи.

(4) *Радња може бити извршена било лично, било посредством другог.* Овај други случај би постојао, кад претпостављени нареди једном потчињеном да удари другог потчињеног, па овај то било из каквих разлога и учини, те се тако проузрокује смрт или нанесе тешка телесна повреда.

2. — Извршилац овога дела мора да буде претпостављени или старији, значи, официр, подофицир, каплар или претпостављени редов. Ако није овај случај или случај из § 40. ст. II Вој. Каз. Зак. где је извршилац потчињени или млађи, онда постоји дело из Казненог Законика.

За виност извршиоца потребан је умишљај. Извршилац треба да је свестан да је лице према коме је дело извршено његов потчињени или млађи, као и да је радња, употребљена при извршењу дела, противна закону.

3. — Кривац ће се казнити:

а) Ако је нанео тешку телесну повреду, заточењем.

б) А ако је услед његовог незаконног поступања наступила смрт, онда ће се казнити смрћу.

Код овог другог случаја није потребно да је извршилац дела делао умишљајно с обзиром на тежу последицу, смрт, већ само да је желео да нанесе тешку телесну повреду незаконитим поступањем, услед које је, и без његове жеље, наступила смрт.

ГЛАВА IV

Самовољно удаљење и бегство из војске

Кривична дела самовољног удаљења и бегства из војске су дела која су управљена против службе и састоје се у одсуству извршиоца из своје команде, ако му то није од надлежног старешине било допуштено.

Извршилац дела треба да се удаљи из војске самовољно, т. ј. на своју руку, или да побегне из војске. За овај други случај није од важности да је дело извршено бежањем, средством бегства у буквалном смислу речи, већ је довољно да се извршилац није јавио у своју команду у одређеном року, или да је из своје команде неовлашћено отишао, ако је на пр. био пуштен на осуство или боловање.

§ 1. Самовољно удаљење подофицира, каплара или редова

§§ 57. и 58. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Самовољно удаљење је напуштање на своју руку своје команде, војног притвора или затвора или недолазак на дужност после истеклог одобреног осуства или боловања у редовном стању до седам дана, а у мобилном или ратном стању до три дана од стране подофицира, каплара или редова.

За појам овог дела потребно је:

а) Да је извршилац напустио своју команду, војни притвор или затвор, или да није дошао на дужност пошто му је истекло одобрено осуство или боловање.

(1) Није потребно да се извршилац удаљи из места у коме му се налази команда, војни притвор или затвор. Он може време, за које се удаљио, да проведе у истом месту, чак у непосредној близини касарне или логора.

(2) *Под војним притвором* има се разумети притвор као превентивна мера у претходној или редовној кривичној истрази, а не и дисциплински притвор, пошто се овај издржава у самој команди, те би удаљење из притвора у таквом случају било у ствари удаљење из команде.

(3) Што се тиче *затвора*, није од важности да ли је извршилац осуђен на ту казну судски или дисциплински, али је важно да је завод за издржавање казне *војни*.

(4) Кад извршилац није дошао на дужност пошто му је истекло одобрено одсуство или боловање, самовољно удаљење почиње тећи од тренутка кад је одсуство или боловање истекло. На пр.: ако одсуство или боловање истиче одређеног дана у осам часова пре подне, онда самовољно удаљење почиње тећи од осам часова пре подне тога дана, јер се увек у објавама за одсуство или боловање ставља *јасно* кад се лице у питању има јавити у команду, дакле ставља се час, дан, месец и година јављања. Друкчије је ако је лице у питању напустило команду, а не да није дошло по истеку одсуства или боловања. Ту се има сматрати за дан календарски дан од 24 часа.

(5) *Одсуство или боловање* мора бити одобрено од надлежног лица. Ако је одобрено од ненадлежног, онда извршилац, да би био вин, мора да зна да то лице није било надлежно да му одобри одсуство или боловање.

(6) *Одсуство* је свако од надлежног лица дозвољено удаљење од команде и службе ма колико оно трајало, које онај који га добије може да употреби у своју корист онако како му је дозвољено.

(7) Онај који је као курир, ордонанс и томе слично по службеном послу и по наредби надлежног из своје команде отишао, па се у одређеном року не врати у команду, одговара, такође, за самовољно удаљење, у колико не буде учинио дело бегства, о коме ће бити реч у једном од идућих параграфа, т. ј. ако се не би задржао ван команде дуже од седам дана; или у колико дело не би било дисциплински иступ т. ј. да извршилац није био више ван команде од два дана.

б) *Да се извршилац удаљи из своје команде, војног притвора или затвора или да није дошао на дужност пошто му је истекло одобрено одсуство или боловање, на своју руку, т. ј. самовољно.*

На своју руку значи да није добио од надлежног лица одобрење да се удаљи.

в) *Да удаљење од команде и службе траје, у редовном стању, од два до седам дана, а у мобилном или ратном стању до три дана.*

(1) Самовољно удаљење које је мање од два дана у редовном стању расправља се по Уредби о Војној Дисциплини, јер је то дисциплински иступ.

(2) Ако се извршилац дела удаљио на своју руку тачно два дана, т. ј. 48 часова, у том случају постоји дисциплински иступ а не дело из §§ 57. и 58. Вој. Каз. Зак.. Тек ако би се лице у питању јавило у команду после 48 часова од времена кад је требало да се јави, — па да му се дело сматра за дисциплински иступ, — онда би могло бити речи о делу самовољног удаљења у редовном стању. На пр.: ако дође у команду после 50 часова.

(3) Сем овога потребно је да се извршилац по доласку у команду јави надлежном старешини, да би прекинуо течење времена које би утицало на природу учињеног дела. Јер сам долазак у команду и присуство у њој без знања надлежног старешине нису у стању да прекину ово течење времена.

(4) Ако је самовољно удаљење трајало дуже од седам дана у редовном стању, онда не би постојало ово дело; већ дело бегства, о коме ћемо говорити доцније.

(5) Овде треба још рећи да дело самовољног удаљења неће постојати у случају, ако га је извршилац учинио у циљу да избегне предстојећу борбу, већ ће у том случају постојати дело теже природе, бегство са бојишта из § 66. Вој. Каз. Зак., за које је прописана казна робије најмање десет година или смртна казна. Код овог случаја је потребно утврдити постојање намере извршиоца да избегне борбу.

г) *Да је лице које је дело извршило подофицир, каплар или редов.*

За појам дела самовољног удаљења из §§ 57.—58. Вој. Каз. Зак. од важности је да извршилац буде подофицир, каплар или редов. Јер, ако би официр извршио

самовољно удаљење које би имало остала три обележја, која су напред побројана, онда би постојало једно од дела побројаних у §§ 59. и 60. Вој. Каз. Зак.

2. — Извршилац овог дела је онај подофицир, каплар или редов који се удаљи из команде, војног притвора или затвора на своју руку (видети одељак I овог §-а).

За виност је довољан и нехат.

3. — Казне за кривца су прописане у § 58. Вој. Каз. Зак.

(1) За кривца по делу самовољног удаљења у редовном стању прописана је казна затвора до једне године.

(2) Кривац у мобилном или ратном стању, казниће се затвором најмање две године.

У реченици другој §-а 58. Вој. Каз. Зак. стоји да ће се извршилац овог дела казнити затвором најмање две године, ако се удаљио „ма и за најкраће време“.

(а) *Најкраће време* је овде оно време које је према Правилима Ратне Службе потребно за стављање у покрет основне јединице на случај узбуне. Колико је то време, зависи од конкретног случаја, на пр.: од тога да ли је самовољно удаљење извршено у дан или у ноћ, јер је јасно да је у дан потребно краће време за стављање у покрет основне јединице на случај узбуне, него што је то потребно у ноћ кад војници спавају.

(б) Затим, морала би се правити разлика између оваквог дела извршеног у мобилном и дела извршеног у ратном стању. Јер, ма како била ситуација озбиљна у мобилном стању, она се не може мерити са ситуацијом која постоји кад је ратно стање. Не би било, због тога, правично да се осуди на исту казну онај ко дело изврши у мобилном стању као онај који га изврши у ратном.

(в) При одмеравању казне суд има да води рачуна о томе, да ли су дело учинили два или више лица у договору. Јер други став § 58. Вој. Каз. Зак. каже да ће им та околност служити као пооштравна, услед које, према § 32. Вој. Каз. Зак., казна се може удвостручити. На пр. у овом случају, ако је дело учињено у редовном стању онда затвор до две године, а у мобилном и ратном стању затвор до четири године.

§ 2. Самовољно удаљење официра

§§ 59., 60., 61. и 62. Вој. Каз. Зак.

I — Има пет врста самовољног удаљења официра:

- а) *Напуштање службе*;
- б) *Несачекивање решења по поднетој оставци*;
- в) *Неоправдано преседење одсуства*;
- г) *Недозвољено бављење у иностранству, и*
- д) *Удаљење од трупе.*

II 1. — *Напуштање службе је онда кад официр у редовном стању напусти службу и за три или више дана на њу не дође, § 59. Вој. Каз. Зак.*

Потребно је:

а) *Да је официр напустио службу*;

(1) Није од важности да се официр удаљио од команде; он може ту и бити, али је потребно да је напустио службу.

(2) *Напустиши службу* значи не вршити у опште дужност која се има вршити, тако да се није ту кад та дужност има да се врши.

б) *Да је то учинио у редовном стању.*

в) *Да на исту није дошао најмање три дана.*

Видети § 1. ове главе.

2. — Извршилац овога дела је увек официр.

Овде треба разумети и војне свештенике, као и војне чиновнике.

За виност је довољан и нехат.

3. — За кривца је прописана казна затвора до једне године.

III 1. — *Несачекивање решења по поднетој оставци је онда кад официр који да оставку, напусти службу пре него што је добио решење о уваженој оставци.*

Потребно је за појам овога дела:

а) *Да официр који је дао оставку напусти службу.*

(1) Видети II 1. а), (1), (2) овог параграфа.

(2) Као оставка овде се има сматрати и *тражење пенције.*

(3) Од важности је да извршилац није дошао на службу најмање три дана.

б) Да је напустио службу пре него што је добио решење о уваженој оставци.

У закону о Устројству Војске и Морнарице није одређено за које се време официру мора уважити оставка, ако зато постоје субјективни и објективни услови. Међутим, Закон о чиновницима и осталим државним службеницима грађанског реда у чл. 134. каже да се чиновнику оставка мора уважити најдаље за месец дана. Према закону о Устројству Војске и Морнарице следује да одлука по поднетој оставци од стране официра не мора бити донета за одређено време.

2. — Видети II 2. овог параграфа.

3. — Видети II 3. овог параграфа.

IV 1. — Неоправдано преседење одсуства је онда кад официр по истеку одобреног му одсуства не дође на службу у редовном стању најмање за три дана, а у мобилном или ратном стању најмање 24 сата, па изостанак не оправда.

(1) Шта је одсуство видети гл. IV § 1., 1. а), (6) ове књиге.

(2) Одсуство или боловање у овом случају је све једно.

(3) Није од важности да извршилац буде ван места у коме му је команда.

(4) Видети II 1. а), (2) овог §-а.

(5) Видети § 1. под 1. в), (3) ове главе.

(6) Видети гл. II § 7. 1., в), (2).

2. — Видети II 2. овог §-а.

3. — Видети II 3. овог §-а.

Ако је дело извршено у мобилном или ратном стању, кривац ће се казнити заточењем.

V 1. — Недозвољено бављење у иностранству је прелазак официра у страну државу и бављење у њој дуже од 24 часа без одобрења надлежног претпостављеног старешине.

За појам овог дела потребно је:

а) Да је официр прешао у страну државу и у њој се бавио дуже од 24 часа.

(1) Ако се официр бави у страни држави мање од 24 сата, онда не постоји ово дело већ дисциплински иступ.

(2) Није од важности да ли је официр, који је ово дело учинио, био на одсуству, боловању и томе слично, већ само да је провео у страни држави дуже од 24 сата. Према Правилима службе II део, тачка 271. боловање за иностранство одобрава Министар Војске и Морнарице.

(3) Ово дело може бити у идеалном стицају са делом из § 59. Вој. Каз. Зак. ако је официр у питању истовремено напустио и службу дуже од три дана, поред тога што се бавио у иностранству више од 24 сата без одобрења надлежног старешине.

(4) Појам стране државе треба схватити тако да се страном државом сматра не само територија (земљиште) стране државе, већ и лађа која припада страни држави, ма се она налазила и у с. х. с. водама.

(5) Ако би официр у питању пробавио без одобрења надлежног старешине више од 24 сата у згради страног посланства која се налази у с. х. с. престоници и која се — по међународном јавном праву, — сматра као територија државе чије је посланство, не би починио дело из § 61. Вој. Каз. Зак. јер се, према његовој одредби тражи да официр пређе у страну државу, што значи на страно земљиште у ужем смислу речи.

(6) Није од важности да ли се официр у питању удаљио много од с. х. с. границе; главно је да се налази на туђој територији.

(7) Исто тако није од важности с ким се он у страни држави састаје, на пр. са сумњивим лицима. Дело би постојало, па ма се он ни с ким, за време после 24 сата од прелаза, не састао.

б) Да је прешао у страну земљу и бавио се у њој потребно време без одобрења надлежног старешине.

2. — Видети II 2. овог параграфа.

3. — Кривац ће се казнити затвором најмање три месеца.

VI 1. — Удаљење од трупе је онда кад се официр у мобилном или ратном стању удаљи од своје трупе

или службе дуже од 24 сата без одобрења надлежног претпостављеног старешине.

(1) Видети § 1. под 1. и 3. ове главе.

(2) 24 сата значи *ефективна* двадесет и четири сата, а не дан и ноћ, на пр. као што се рачуна календарски.

2. — Видети II 2. овог §-а.

3. — За кривца је прописана казна:

а) Робија најмање пет година, ако је дело извршено у *мобилном или ратном стању*.

Према § 14. Вој. Каз. Зак., где је прописана казна робије за кривца по извесном кривичном делу, та казна ће се, ако је официр у питању, замењивати казном заточења, те значи да ће официр који изврши дело удаљења од трупе, бити кажњен, у место робијом, заточењем.

б) Смрт, ако је официр *на бојишту* напустио своје место.

(1) Реч *место*, коју је законодавац употребио, треба разумети тако, да се схвата под местом онај део простора на коме је дотични официр дужан да се налази да би са успехом могао да врши своју дужност или службу.

(2) Од конкретног случаја зависи колики ће бити овај простор, јер се не може одредити за све случајеве једна иста величина тог простора. На пр.: тај простор би био веома мали, ако је у питању официр који врши службу на телефону и који, према томе, не би смео да се удаљује од телефонске слушалице, док би тај простор био много већи, ако би био у питању један официр који командује дивизијом или армијом.

(3) Није од важности да ли се услед напуштања места од стране официра проузрокују или не извесне штетне последице. Ово ће дело постојати, па ма немало никаквих последица које би биле штетне по службу у војсци.

§ 3. Бегство

§§ 63., 64., 65., I ст. §-а 66.

§§ 67. и 68. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Бегство је самовољно удаљење подофицира, каплара или редова које је у редовном стању дуже од седам дана, у мобилном или ратном стању дуже од три дана или ако на бојишту траје ма и најкраће време.¹⁾

(1) Видети одељак 1., § 1. ове главе.

(2) Дело бегства биће и онда ако је подофицир, каплар или редов налазећи се на одсуству, био позван да прекине одсуство и дође у команду или друго одређено место, па не дође *одмах*, а недолазак не оправда.

(3) У законику употребљена реч *одмах* има се разумети тако да лице у питању дође у команду у року до седам, односно до три дана. Ако не дође у томе року, већ од тада прође више од седам дана у редовном, или више од три дана у мобилном или ратном стању, онда ће постојати дело бегства.²⁾

(4) У закону још стоји, што се тиче тога позивања са одсуства, да оно треба да буде *по потреби*. Међутим, не може се никад ценити, а најмање од стране онога који је био позван да прекине одсуство и дође у команду, да ли је позив у команду издат зато што је било потребно.

¹⁾ Немачки Војни Кривични Законик, у § 69., тражи намеру извршиоца „да на свагда избегне обавезу служења, било законску или доброволно примљену“. — Тако и § 183. аустриског Вој. Каз. Зак. Француски Војни Кривични Законик за сувоземну војску не тражи ову намеру.

²⁾ Г. Дабић је другог мишљења (Дабић, стр. 56.) Према мишљењу г. Дабића није потребно да протекне рок од седам дана, односно од три дана, па да постоји дело бегства, већ ће дело постојати и онда ако лице у питању није дошло у команду у онај час који му је одређен за долазак. Према њему бегунац би био на пр. и онај који стигне један час доцније у команду него што му је било потребно за путовање, па није у могућности да то задоцњење довољним узроцима оправда. Међутим, према нама, то је мишљење нетачно. — Законодавац је у другој тачци § 63. Вој. Каз. Зак. мислио на оне који не дођу у команду или друго одређено место за време од седам, односно три дана, а никако није могао да привилегише оне који по истеку одсуства или боловања не дођу у команду за одређено време. Реч *одмах* у том §-у употребљена, значи, као што смо у (3) објаснили, да лице у питању дође пре него што прође седам, односно три дана, од времена кад се

(5) Позвати неког да прекине одсуство и дође у команду, може само претпостављени који је одсуство одобрио, или старији претпостављени.

(6) У случају као што је овај, постоји увек идеални стицај кривичних дела, било бегства и неизвршења наређења, било самовољног удаљења и неизвршења наређења, било дисциплинских иступа, — ако не постоји бегство или самовољно удаљење и неизвршење наређења.

(7) Видети 3., (2), (а), §-а 1. ове главе,

(8) *Напуштање службе на бојишту* значи да је извршилац напустио ону службу на коју је он одређен. Он је могао на пр. да напусти службу у стрељачком строју, па да оде и да врши неку другу, лакшу и мање опасну службу, у ком ће случају постојати ово дело.

2. — Извршилац овог дела је подофицир, каплар или редов, јер у § 63. Вој. Каз. Зак. реч је само о бегству подофицира, каплара и редова, док о бегству официра нигде нема речи.

За виност је довољан и нехат.

3. — Казна:

1 — А. — Постоје четири врсте казне за кривца по делу бегства у *редовном стању*.

(1) Ако је кривац извршио бегство *први пут*, онда ће бити кажњен затвором до две године.

(2) Ако је кривац извршио бегство *по други пут*, онда ће се казнити затвором од две до четири године.

оно требало јавити у команду, имајући у виду време потребно за путовање. Јер ако би се усвојило тумачење г. Дабића, онда би *одмах* значило да лице у питању дође места, т. ј. да већ буде у команди непосредно иза пријема позива, што је физички немогуће ако је велика раздаљина између места где се то лице налази и места у коме је команда. Одсуство прекинуто се сматра као и одсуство истекло, пошто је прекинуто одсуство истекло онда, кад је одсуствујуће лице извештено да му се одсуство прекида и да треба одмах да се јави у команду. Према томе, не може се узети као тачно да ће постојати дело бегства у овом случају, ако се лице у питању није јавило у команду или на одређено место пре него што је протекло седам, односно три дана од времена кад му је одсуство прекинуто. Најзад није логично ни праведно да онај, који у оваквом случају дође у команду један час доцније него што треба, буде кажњен истом казном као и онај који по истеклом одсуству или боловању није дошао у команду на пр. шест месеци. — Због свега овога изгледа нам тачније ово мишљење.

(3) Ако је бегство извршено *по трећи пут*, онда се кривац казни робом од три до десет година.

а) *Друго бегство* сматра се да постоји онда кад је лице које је већ једном учинило дело бегства осуђено од стране суда за то бегство, па ма казну и не издржало, или чак и ако је није почело да издржава. Али је потребно да пресуда којом је оно осуђено постане извршна, да би могло постојати друго бегство.

б) *Треће бегство* би било онда, кад би извесно лице, које је за друго бегство судски осуђено, извршило дело бегства и по трећи пут.

в) Јасно је, да је потребно да подофицир, каплар или редов изврши по трећи пут *бегство* па да буде на њега примењена казна о којој је реч под (3), *не дакле самовољно удаљење*.

(4) Ако су дело бегства у редовном стању извршила два или више лица у *договору*, онда ће се казнити робом до пет година.

а) *Договор* је у овом случају споразумевање о бегству и заједничко прављење плана за његово извршење. Не може се узети да договор постоји само ако су два или више лица напустила команду или службу заједно, већ је потребно да се утврди да су се *споразумела*, односно направила план како ће да је напусте. Исто тако, није потребно да су извршиоци овога дела отишли из команде заједно и да су, пошто су напустили команду, отишли даље заједно у истом правцу.

б) Није од важности да су сви договорачи провели ван команде више од седам дана, већ само један од њих. Ако ни један није провео толико, онда ће имати места примени другог става § 58. Вој. Каз. Зак., који им то сматра за пооштравању околност, те ће се с тим довести у везу § 32. Вој. Каз. Зак.. Исто тако, ако је само један од њих провео толико времена ван команде, онда ће се само према њему применити први став § 67. Вој. Каз. Зак. а према осталима одредбе које се односе на њихова дела.

Б. — Према одредби § 68. Вој. Каз. Зак., на бегунца који се у редовном стању сам у команду врати за време од шест месеци, рачунајући од дана кад је исту напустио, примењује се половина оне казне која је за такво дело прописана.

(1) Није од важности да ли се лице у питању баш у команду вратило пре него што је прошло шест месеци од дана кад је побегло, него да се у томе року пријавило ма којој државној било војној, било грађанској, или општинској власти. Та власт може да се налази и у иностранству, на пр. Војни Изасланици, Консулати и Посланства. Потребно је, најзад, да се такво лице пријави власти у својству бегунца, т. ј. да изјави да је војни бегунац и да жели да се врати у команду, па да може да користи привилегију из § 68. Вој. Каз. Зак..

(2) Овде је реч о свима врстама бегства у редовном стању. Што се тиче ратног или мобилног стања, ова одредба нема примене.

II — Кривац по делу бегства казниће се у мобилном или ратном стању:

(1) За прво бегство робијом од четири до десет година.

(2) За друго бегство смрћу.

а) О томе, шта је друго бегство у редовном стању видети I А. (3), а) овог параграфа.

б) Друго бегство у мобилном или ратном стању је онда, кад је лице у питању једанпут осуђено судски за бегство извршено у мобилном или ратном стању. Није од утицаја да ли је та осуда изречена у ранијој мобилизацији или рату, или за време мобилизације или рата кад је кривац извршио друго бегство.

(3) За договорно бегство у мобилном или ратном стању казниће се:

а) Коловође смрћу;

б) Остали бегунци робијом најмање десет година.

1° Видети I А. 4), а) и б), о томе шта је договорно бегство.

2° Коловођа је онај ко је у извршењу каквог кривичног дела од стране више лица учествовао, било као претпостављени или старији од осталих, било као главни организатор извршења тога дела.

III — Кривац по делу бегства са бојишта казниће се робијом најмање десет година или смрћу.

Као засебна пооштравна околност код бегства јесте, према тач. 2. § 31. Вој. Каз. Зак., бегство у иностранство.

§ 4. Навођење на бегство

СТ. II § 66. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Навођење на бегство је онда, кад ма какво војно лице налазеће се на бојишту, било речима или знацима наводи на бегство најмање два војника.

За појам овога дела потребно је:

а) Да је навођење на бегство извршено на бојишту.

б) Да су навођена на бегство најмање два војника.

(1) Ово не значи да је могуће за постојање овога дела да се наводи на бегство цела трупа. У оваквом случају постојало би дело подстрекавања војске на бегство из тач. 5. § 34. Вој. Казненог Законика.

(2) Али се, исто тако, не може одредити ни тачан број војника који треба да се наводе на бегство, па да постоји ово дело. Не може се рећи тачно, ако је навођена на бегство половина једне трупе, да постоји ово дело или дело из тач. 5. § 34. Вој. Каз. Зак. Но, може се узети за вероватно, да је за постојање дела из ст. II § 66. Вој. Каз. Зак. потребно да је навођено на бегство мање од половине војника трупе у питању. Иначе, постојање дело из тач. 5. § 34. Вој. Каз. Зак., ако је извршилац наводио на бегство више од половине војника једне трупе.

(3) Није од важности да је извршилац и навео некога на бегство, већ само да је било могуће да најмање два војника буду наведена на бегство.

(4) Знацима значи ма каквим знацима који могу да се разумеју да су дати за бегство.

2. — Извршилац овога дела може бити свако војно лице налазеће се на бојишту.

За виност извршиоца потребан је умишљај.

3. — Кривац ће се казнити робијом најмање десет година или смрћу.

§ 5. Распростирање страха

СТ. II, ДРУГА РЕЧЕНИЦА § 66. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Распростирање страха је уношење страха међу војнике на бојишту бацањем оружја и муниције.

За појам овога дела потребна су ова обележја:

а) *Да извршилац уноси страх међу војнике на бојишту.*

(1) Страх се овде састоји у свести о опасности.

(2) Видети гл. I § 15., 1. под б), ове књиге.

б) *Да уноси страх бацањем оружја и муниције.*

(1) Бацање овде значи одбацивање оружја и муниције у намери да их се ослободи.

(2) Ако се баци бомба која је у исти мах и оружје и муниција, у намери да она експлодира на непријатеља, не може се сматрати као бацање оружја и муниције инкриминисано у § 66. Вој. Каз. Зак., већ само одбацивање у намери да се од ње ослободи.

(3) Бацање ранца, ашовчета, шињела и сличних ствари није овде инкриминисано, те се за одбацивање ових ствари не може казнити по овом §-у. Потребно је, дакле, да се баца оружје и муниција. Оружје је овде оружје у техничком смислу, на пр. пушка, бајонет, револвер, сабља, пушко-митраљез и т. д., а не на пр. труба, фишеклије, реденици и т. д.

Према завршној реченици другог става § 66. Вој. Каз. Зак. распрострањање страха требало би да допринесе да се доведе у опасност правилно наступање или одступање и у опште дисциплина и ред. Овде није потребно да су правилно наступање или одступање и у опште дисциплина и ред доведени у опасност, већ да је та последица, услед код војника произведеног страха, могла да буде проузрокована. Дакле, ма се ништа од овога не догодило, дело ће ипак постојати, јер извршилац није био у стању да својом вољом утиче да се то не догоди, већ су на то утицале друге околности које су биле потпуно независне од његове воље.

2. — Видети 2. § 4. ове главе.

3. — Видети 3. § 4. ове главе.

§ 6. Наговарање на бегство

§ 69. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Подстрекавање на бегство је утицање на подофицира, каплара или редова да овај изврши бегство, или потпомагање овога у бегству.

(1) Радња се овде састоји у утицању на некога да изврши бегство или у помагању некоме у бегству.

(2) То утицање може да се изврши речима и то било обећањем, претњом, поклоном, преваром или другим чим, — тач. 1. § 46. Вој. Каз. Зак.

(3) Наговорени или подстрекнути треба дело бегства и да изврши да би подстрекач, извршилац дела из § 69. Вој. Каз. Зак., био крив. Дакле, за покушај извршења дела подстрекавања на бегство у редовном стању не кажњава се, јер за покушај извршења војних преступа није предвиђено кажњавање. Али ту може да има места примени другог става § 97. Каз. Зак. према коме се и за покушај подстрекавања на бегство, казни.

(4) Потребно је рећи још, да подстрекач, према овоме што смо напред изложили, неће бити одговоран за дело из § 69. Вој. Каз. Зак. ако је подстрекнути извршио само дело самовољног удаљења, а не и дело бегства.

2. — Извршилац овога дела може да буде свако, било грађанско било војно лице. Исто тако дело могу да изврше више лица заједно.

За виност је потребан умишљај.

3. — Кривац по овоме делу казниће се:

а) *У редовном стању* затвором до две године;

б) *У мобилном или ратном стању* робијом до пет година.

ГЛАВА V

Кривична дела против војне
службе

Кривична дела против војне службе су кривична дела самоповреда, обмана и подметање за другог.

Кривична дела самоповреде су управљена против свог правног добра личне природе, као што су живот, телесна целокупност и здравље (Видети Живановић, О. Д. § 38. I).

§ 1. Самоповреда

1. — Самоповреда је, било самоповређење тела, било допуштење другоме да то повређење изврши, у намери да се онај који трпи повреду онеспособи за војну службу, па било да је самоповређени војни обвезник, било да је будући војни обвезник, т. ј. да је од стручне комисије оглашен за способног за војну службу.

Елементи овога дела су:

а) *Да извршилац дела сам себе повреди или то допусти другоме.*

(1) Није од важности да повреда буде спољне природе: може се повредити здравље у опште, на пр. узи-мањем пред борбу какве супстанце која може да проузрокује краткотрајну или дуготрајну болест, услед које самоповређени не може да врши службу на пр. да учествује у предстојећој борби.

(2) *Допустити другоме значи да је онај, који трпи повреду, пристао, било из сопствене иницијативе, било*

по наговору другог, да буде повређен. — Овде пристанак повређеног не искључује противправност.

б) *Да постоји намера самоповређенога да се онеспособи за војну службу.*

Онеспособљење је овде онеспособљење за ону војну службу, за коју је самоповређени био одређен да је врши у војсци. То значи, да је важно да извршилац буде онеспособљен за борца ако је борац, за неборца ако је неборац. Из тачке 1. § 70. Вој. Каз. Зак. могло би се закључити да ово дело може да изврши само борац, јер каже да ће се извршилац дела казнити робијом до пет година, ако је *повређени остао неспособан за борца*, што би значило, да онај који у опште није оглашен као способан за борца, који је окатегорисан као ограничено способан, не би могао да изврши ово дело. Ову одредбу не би требало тумачити тако уско, јер би онда велики број лица, која нису борци, могла несметано да чине дело самоповреде, па да за то остану некажњена. (Видети *Немачко Кривично Право* од др. Франца фон Листа, превод др. Веснића, Београд, 1902. — § 185. III).

в) *Да је повређени војни обвезник или будући војни обвезник, т. ј. да је од стручне комисије оглашен као способан за војску.*

2. — I — Извршилац је онај који се сам повредио, као и онај који је по пристанку повређенога овога повредио. Код овога дела у другом случају постоји т. зв. *неужно саучешће*.

(1) Извршилац дела самоповреде, који се сам повредио може бити само војни обвезник, било, дакле, војник налазећи се у кадру, било обвезник позива или последње одбране, било активни или резервни официр, или најзад, онај који је рекрутован за војску, т. ј. од стручне комисије оглашен за способног, па ма још војску и не служио.

(2) Ко је обвезник позива или последње одбране видети § 5. гл. II ове књиге.

(3) Извршилац који је повредио војног обвезника по његовом пристанку, може да буде свако лице, било војно, било грађанско; на пр. ако жена повреди свога мужа, који је имао намеру да се тим повређењем онеспособи за војну службу, биће крива по § 70. или 71. Вој.

Каз. Зак., према томе, да ли јој је муж већ војни обвезник или будући војни обвезник.

II — За виност извршиоца потребан је умишљај и намера.

(1) Онај који сам себе повреди треба да има намеру да се том повредом онеспособи за војну службу.

(2) Онај који повреди војног обвезника по његовом пристанку, мора да зна да је овај дао тај пристанак, управо допустио да буде повређен, зато да би остао неспособан за војну службу. На пр. ако лекар који лечи једног војног обвезника од чира на десном кажипрсту, одсече овоме шаку, — нашта је добио пристанак повређеног, — и ако није морао да је одсече, т. ј. и ако је могао да га излечи на други начин, неће бити кривац за дело из §§ 70. или 71. Вој. Каз. Зак. ако није знао да је повређени то допустио у намери да се онеспособи за војну службу. Тек ако је знао за ту намеру повређенога, ако му ју је овај на пр. рекао, онда ће бити кривац. Или, неће бити криви ни повређени ни онај коме је он допустио да га повреди, ако повређени није имао намеру да се тиме онеспособи за војну службу. — Но ову намеру може имати и онај који другога по пристанку повреди, па ма је повређени и немао.

(3) Намера за онеспособљење треба да постоји у тренутку извршења исте. Јер је извршилац могао имати ту намеру раније, а не баш онда кад је самоповреда извршена, на пр. случајно.

3. — Казна је иста и за повређеног и за онога коме овај допусти да га повреди.

(1) Као што смо раније поменули, законодавац прави разлику да ли је повређени остао способан за борца или није, те према томе је и казна за кривца одређена. Према овој одредби изгледа да би ово дело могао учинити само борац, што би било нелогично, јер и војник који није борац може да изврши ово дело, пошто став I § 70. Вој. Каз. Зак. тражи да је извршилац имао намеру да се онеспособи за војну службу а не и да се онеспособи да буде борац.

(2) Исто тако у другом ставу § 71. Вој. Каз. Зак. стоји да ће се блаже казнити извршилац дела, ако је повређени остао способан за војску, што значи ма за

какову службу у војсци, те би било нелогично различито тумачити одредбе ова два параграфа.

I — Постоје две врсте казне, према томе да ли је извршилац дела самоповређени или повређени *већ војни обвезник* или је то *рекрутовани*, који има тек да одслужи свој рок у војсци.

(1) За војне обвезнике, који су самоповређени или повређени одређена је казна:

(а) *У редовном стању* робија до пет година, ако је повређени остао неспособан за борца, а ако је повређени остао способан за борца, онда затвор до две године.

(б) *У мобилном или ратном стању* кривац ће се казнити робијом најмање десет година.

(в) *На бојишту* кривац ће се казнити смрћу.

(2) За оне који су рекрутовани и као такви имају да одслуже свој рок у војсци, ако се самоповреде или допусте да буду повређени, одређена је казна:

(а) *У редовном стању* затвор најмање две године.

(б) *У мобилном или ратном стању* робија најмање пет година.

(в) Ако је повређени остао *способан за војску*, затвор до једне године.

§ 2. Обмана из § 72. Вој. Каз. Зак.

1. — Обмана из § 72. Вој. Каз. Зак. је употреба лажних средстава у намери ослобођења од вршења војне обавезе или службе.

За појам овога дела потребни су ови елементи:

а) *Да је извршилац дела употребио лажна средства.*

Лажна средства су сва она средства која нису истинита, па ма била она материјалне природе или не, на пр. употреба лажне исправе, лажних сведока, и т. д. као и претварање да постоји извесна болест која у ствари не постоји.

б) *Да је извршилац употребом лажних средстава имао намеру да се ослободи од вршења војне обавезе или службе.*

(1) Није од важности да је извршилац дела и успео да се ослободи од војне обавезе или службе, већ да је употребио лажна средства да постигне тај циљ.

(2) Ослобођење од вршења војне обавезе или службе не мора да буде за свагда, већ ће дело постојати и онда, ако је извршилац успео да се ослободи за једно извесно време од војне обавезе или ако се употребом лажних средстава ослободио од неке војне дужности коју је имао да изврши, на пр. да оде на мртву стражу.

2. — Извршилац овог кривичног дела може бити оно лице које се налази на војној дужности, на пр. у кадру, на вежби или на случај мобилизације у војсци у опште. Потребно је, дакле, да се извршилац већ налази у војсци, што значи да не може ово дело извршити војни обавезник који је ван војске у тренутку извршења дела.

За виност је потребан умишљај и намера.

3. — Кривац ће се казнити:

- а) У редовном стању затвором до две године.
 - б) У мобилном или ратном стању затвором најмање две године.
 - в) На бојишту робијом од четири до десет година.
- Истим казнама казниће се и саучесници.

§ 3. Подметање за другога

§ 72. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Подметање за другога постоји онда, кад се неко ко је неспособан за служење у војсци подметне за другога да служи, услед чега се прави обвезник ослободи војске.

Елементи овога дела јесу:

- а) Да је лице, које се подметнуло да служи за другога, неспособно за војску.

Да би ово дело могло постојати потребно је, дакле, да је извршилац неспособан за служење у војсци, што значи да за извршиоца овог дела који је способан за војску не би важио овај пропис, већ прописи из Закона о Устројству Војске и Морнарице, који се на овај случај односе, или прописи Казненог Законика, на пр. тач. 2. § 341.

- б) Да је услед тога прави обвезник ослобођен војске.
- Ако прави обвезник није ослобођен од служења у

војсци, већ је на пр. ухваћено ово подметање, онда не би постојало ово дело, већ би могло да буде речи о иступном делу обмане власти из Казненог Законика.

2. — Извршилац овог дела, према стилизацији законској, могло би да буде само грађанско лице, пошто се лице које је у војсци сматра за способно све дотле док се не утврди комисијски његова неспособност.

Ако је ово подметање извршилац учинио са знањем обвезника за кога се подметнуо, онда ће и овај бити крив за дело обмане из I ст. § 72. Вој. Каз. Зак.

За виност извршиоца потребан је умишљај и намера да се обвезник за кога се он подмеће ослободи војске.

3. — Кривац ће се казнити:

- а) У редовном стању затвором до шест месеци.
- б) У мобилном или ратном стању робијом до пет година.

ГЛАВА VI

**Кривична дела повреде стражарске
и патрулске дужности
и дежурства**

§ 1. Повреда стражарске или патрулске
дужности

§ 73. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Повреда стражарске или патрулске дужности у опште је свако одступање од правилима прописаног начина за извршење ових дужности, у колико то одступање није инкриминисано као засебно кривично дело.

(1) У § 73. Вој. Каз. Зак. није изрично речено шта ће се сматрати као повреда стражарске и патрулске дужности, већ само каже „ко повреди... казниће се“. Међутим, у идућим параграфима се говори о засебним кривичним делима повреде стражарских и патрулских дужности, те је логично да се § 73. Вој. Каз. Зак. односи само на она дела, која у следећим параграфима нису поменута, као што смо ми то у дефиницији овога дела и рекли.

(2) Повредити се може стражарска или патрулска дужност на више начина. То зависи на пр. од тога у чему се састоји повреда. Та повреда је управљена против прописаног вршења стражарске дужности. Тако, ако стражар заспи на стражарском месту, он чини кривично дело самим тим што доводи себе у једно стање у коме није способан да буде у вези са спољним светом и на тај начин није способан да врши дужност. Ако се на пр. опије, па као такав, или чак и трезан, пусти неког ко му није

умео да каже знаке распознавања, да овај прође онуда куда је то таквим лицима забрањено, онда је стражарска дужност повређена на један други начин, а не као код случаја о коме смо напред говорили.

2. — Извршилац може да буде како подофицир, каплар или редов, тако и официр.

Што се виности тиче, довољан је нехат.

3. — Кривац ће се казнити:

(1), а) У редовном стању затвором до шест месеци;
б) У мобилном или ратном стању затвором до две године; и
в) На бојишту робијом.

(2) Ако се повреде стражарске или патрулске дужности учине на стражи која чува Краља или чланове Краљевског Дома или на утврђењима, — § 76. Вој. Каз. Зак. — изрицаће се поштрена казна. Код овог случаја примениће се § 32. Вој. Каз. Зак., према коме се казна одређена за извршиоца каквог кривичног дела може удвојити.

(3) Под утврђењем (тврђавом) имају се разумети само она утврђена места, која су Указом Краљевим за утврђење (тврђаву) проглашена. За таква места постоје нарочити прописи, како у погледу стражарске и патрулске службе, тако и осталих служби.

§ 2. Самовољно напуштање страже,
стражарског места, патроле, де-
журства или пожарства

§§ 74., 75. и 80. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Самовољно напуштање страже, стражарског места, патроле, дежурства или пожарства је свако на своју руку учињено одсуствовање од стражарске и патрулске дужности, као и од дужности дежурнога или пожарнога, од стране лица коме је поверено да врши једну од ових дужности, па ма то одсуствовање трајало и најкраће време.

Елементи ово дела јесу:

а) *Да је напуштена стража, стражарско место, патрола, дежурство или пожарство.*

(1) Према Правилима Службе део IV *стража је наоружано одељење војске* коме се повери да чува државну имовину или поједина лица. По одобрењу Министра Војске и Морнарице стража може бити одређена да чува и невојничке ствари.

(2) *Стражарско место* и делокруг стражарске дужности одређује се у сваком конкретном случају, те оно има, према томе, шири или ужи обим. Не треба сматрати буквално, да стражар не сме да напусти на пр. стражарницу, већ он не сме да напусти простор који му је одређен за кретање док је на стражарском месту. Излазак из овог одређеног простора био би напуштање стражарског места ако би се у томе случају стражар удаљио од стражарског места толико, да не може у критичном моменту, (на пр. напад на поверени му објект чувања), да изврши своју стражарску дужност. Не би се могло узети да постоји напуштање стражарског места, ако стражар изађе из одређеног му простора пола метра, већ је, као што смо напред рекли, потребно да је био у немогућности да врши своју дужност.

(3) *Патрола* је одређена јединица војске, најмање тројица, којој је поверено вршење било контролне, било извиђачке, војно-полициске или санитетске службе за једно одређено време и простор. — Напустити се може само патрола а не и патролска дужност, јер ако би било напуштање ове друге, онда би могло постојати неко друго дело на пр. неизвршење дужности из § 36. Вој. Каз. Зак. или неизвршење наређења.

(4) *Дежурство* је Правилима Службе одређена служба у команди или гарнизону, која траје 24 часа, и самовољно напуштање дежурства постоји онда, кад дежурни на своју руку напусти одређену службу дежурнога.

(5) *Пожарство* је служба коју врше за то по пропису одређени редови у војничким пребивалиштима своје команде од повечерја до устајања и која је Правилима Службе тачно одређена. За пожарног важи оно исто што је речено и за дежурног у (4) *in fine*.

б) *Да је напуштена стража, стражарско место, патрола, дежурство или пожарство самовољно и да је то напуштање трајало ма и најкраће време.*

(1) Код напуштања страже, стражарског места или

патроле *самовољно напуштање* значи напуштање истих противно прописима о вршењу те службе, без обзира да ли је извршилац то учинио намерно или не, да ли је оставио себи заменика или не, да ли ће да се врати или не, као и да ли је било каквих штетних последица по службу коју је вршио или не.

(2) Код напуштања дежурства или пожарства *самовољно напуштање* ових дужности биће кривично дело ако извршилац није оставио себи заменика, а ако је оставио, онда ће постојати дисциплински иступ. Но у случају, да су услед његовог напуштања дежурства или пожарства, па било да је себи оставио заменика или не, наступиле штетне или рђаве последице, постојаће увек кривично дело самовољног напуштања дежурства или пожарства. Ако је на пр. његов заменик био немаран приликом вршења те дужности, па је услед тога наступила штета или рђаве последице, онда извршилац неће бити одговоран за дисциплински иступ, већ за кривично дело предвиђено § 80. Вој. Каз. Зак.

(3) *Најкраће време* не може се одредити. Али као најприближније тачности може се узети да је то оно време које је потребно да би извршилац изгубио контакт са стражом или патролом, или био у немогућности да предузме потребне мере као стражар на стражарском месту, дежурни или пожарни у случају потребе.

2. — Према §§ 74. и 75. Вој. Каз. Зак. дело напуштања страже или патроле може да изврши командир, или разводник страже или патроле, или остала лица која се налазе у саставу страже или патроле. Лица у саставу *страже* су она лица која су одређена у оно одељење војске коме је поверено чување државне имовине или појединих лица.

(1) Самовољно напуштање стражарског места може да изврши само стражар.

(2) *Стражар* је војник који је наоружан пушком одређен да за извесно време врши стражарску дужност на једном одређеном месту или ако је у покрету да ту дужност врши онако како му је наређено. На пр. ако спроводи као стражар изван материјал, обавезан је да буде стално на колима или поред кола којим се тај материјал вози.

(3) Самовољно напуштање дежурства или пожарства

може да изврши дежурни или пожарни, коме је та дужност стављена у извршење.

(4) Извршилац по овим делима може бити само војно лице, но кад је у питању стража, патрола или дежурство то војно лице може бити било подофицир, каплар или редов било официр, а кад је у питању пожарство извршилац може бити само редов. Од овога се изузимају питомци војних школа, који и као подофицири или каплари врше дужности пожарнога у школи.

Што се тиче виности, довољан је и нехат.

3. — Кривац ће се казнити:

А) Ако је командир или разводник страже или патроле или стражар на стражарском месту:

(1) У редовном стању затвором до једне године.
(2) У мобилном или ратном стању робијом до пет година.

(3) На бојишту смрћу.

Б) Остала лица у саставу страже или патроле казниће се:

(1) У редовном стању затвором до шест месеци.
(2) У мобилном или ратном стању робијом до три године.

(3) На бојишту робијом или смрћу.

В) Ако је дежурни или пожарни казниће се затвором до једне године, а ако је делом причињена штета или су наступиле рђаве последице, онда ће се казнити затвором најмање једну годину.

II Ако су извршиоци ових дела сачињавали *стражу или патролу која чува Краља или чланове Краљевског Дома или утврђења*, онда ће им се казна поострити као што је то речено у § 1. под 3. (2) ове главе.

§ 3. Допуштање бегства

§ 77. И 78. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. Допуштање бегства је намерно дозвољење лицу које је предато на чување да може побећи.

Елементи овога дела јесу:

а) Да је лице које је побегло било предато на чување извршиоцу дела.

(1) Није од важности да ли је то само једно или више лица. Једино се прави разлика, ако неко допусти двојици или више заробљеника да побегну, онда ће постојати дело из тач. 7. § 34. Вој. Каз. Зак., а не дело из § 77. истог законика.

(2) Исто тако није од важности да ли је побегло лице било предато на чување баш извршиоцу дела, већ је важно да је предато одељењу војске у коме се он налази, на пр. стражи у чијем је саставу и он.

(3) Да ли је лице које је побегло, доцније ухваћено или се само предало, није од важности за постојање овога дела. Према томе извршилац ће бити крив и онда, ако се то лице после бегства предало војним или другим властима.

б) Да је бегство допуштено намерно.

(1) Неће постојати ово дело ако извршилац није намерно пустио или допустио лицу, које му је предато на чување, да побегне. Ако га је на пр. пустио да се мало одмакне од осталих у циљу да пије воде, па овај одатле побегне.

(2) Постојање ово дела и онда, ако чувар није употребио оружје да побеглога спречи од извршења његове намере.

2. — Извршилац овога дела је оно војно лице које је допустило бегство лицу које му је предато на чување. Неће на пр. бити извршилац овога дела командир страже, који је лице примио на чување, па га предао стражару да га чува, већ ће то бити онај стражар чија је дужност била да дотично лице чува.

Што се тиче виности потребан је умишљај и намера.

Умишљај се састоји у свести да ће лице побећи. Намера треба да постоји онда кад се лицу допустило да побегне.

3. — Кривац ће се казнити у редовном стању робијом до пет година.

(1) Међутим, ако је побегло лице било *општено* или *осуђено* за злочин или ако му је било допуштено да побегне у мобилном или ратном стању, онда ће се кривац казнити робијом најмање пет година.

(2) У другом ставу § 77. Вој. Каз. Зак. стоји да побегло лице треба да буде оптужено или осуђено за злочин, да би се применила пооштрена казна. Значи, дакле, да неће имати места примени овога прописа, ако је у питању преступ.

(3) Не треба ово *оптужено* схватити тако да је то лице и оптужено, већ је довољно да је *осумњичено*, па да чувар који му је допустио да побегне буде кажњен пооштреном казном.

(4) Најзад, да би се могла применити пооштрена казна, потребно је, да је кривац *знао* да је дотично лице осумњичено или оптужено или осуђено за злочин.

(5) Има овде једно интересно питање које треба расправити. Поставимо да је побегло лице осумњичено за једно кривично дело злочине природе. Оно доцније буде ухваћено и предато суду, који не нађе да постоји то дело, већ друго дело преступне природе. Да ли ће се у оваквом случају применити прописи из II ст. § 77. Вој. Каз. Зак. на чувара који је дотичном лицу допустио да побегне, т. ј. да ли ће се према њему казна пооштрити? — Из стриктног тумачења текста изашло би да хоће, јер се тамо тражи да је побегло лице *оптужено* за злочин. Међутим, по једном слободнијем и логичнијем тумачењу излази да неће, јер је суд најмеродавнији да каже, да ли је дело, које је побегло лице учинило, злочин или није.

II — Чувар може да изврши дело допуштања бегства и ненамерно. У § 78. Вој. Каз. Зак. стоји да ће се казнити затвором онај са чије немарности побегне лице на чување примљено.

(1) Код овог дела, дакле, *није потребно да је чувар намерно допустио лицу*, које је примио на чување, да оно побегне, већ ће он бити крив, ако је оно побегло са његове *немарности*.

(2) Ако је у мобилном или ратном стању са немарности чувара извесно лице побегло или ако је оно било оптужено или осуђено за злочин, онда ће кривац бити кажњен затвором до десет година.

Овде важи све што смо казали напред у I 3. овог §-а.

III — Ако је кривац жандарм, онда се имају, поред напред изложеног, узети у обзир и специјални прописи Закона о Жандармерији и Жандармериској Служби.

ГЛАВА VII

Кривична дела повреде и напада на патроле, страже и војна лица у дужности

§ 1. Увреда стражара, страже или патроле

§ 81. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Увреда стражара, страже или патроле је вређање ових било речима или каквом непристојном радњом.

(1) Није од важности да ли је увреда нанета на јаван начин или не.

(2) Исто тако није од важности да је извршилац употребио више увредљивих речи; он може једном речи увреду нанети.

(3) Потребно је да је стражар на стражарском месту.

(4) Објекат напада је овде стражар, као вршилац једне војне дужности, те је потребно да извршилац дела има свест о томе да је лице које он вређа стражар. Исто је тако са стражом или патролом.

(5) О томе шта је стража и патрола видети § 2. претходне главе.

(6) *Непристојна радња* је свака она радња или покрет који извршава руглу и потсмеху онога против кога је управљена; дакле, свака она радња којом се манифестује презирање.

2. — Извршилац овог дела може бити војно лице. Ма да у § 4. Вој. Каз. Зак. није речено да ће гра-

ђанска лица за дело из § 81. Вој. Каз. Зак. бити крива по одредбама тога §-а, ипак и она би требала одговарати према тим одредбама, јер би иначе остала за такво дело некажњена, пошто другим законом то дело није предвиђено, и стража би се могла од стране грађанских лица несметано и некажњено вређати. Такво тумачење излази и из стилизације § 81. Вој. Каз. Зак.

За виност је потребан умишљај.

3. — Кривац ће се казнити затвором до једне године.

§ 2. Непослушност или противљење стражару, стражи или патроли

§ 82. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Непослушност или противљење стражару, стражи или патроли постоји онда, кад ко не послуша ове или се противи кад они своју дужност по правилима врше.

(1) Не послушати значи не одазвати се позиву или не извршити наређење стражара, страже или патроле кад се ово наређење или позив односи на дужност коју они врше.

(2) Потребно је да стражар, стража или патрола врше своју дужност по правилима. Нико не би био дужан да изврши наређења ових, које би било издато противно постојећим правилима. На пр. ако би стражар наредио једном пролазнику да седне у блато, овај не би био дужан да то наређење и изврши. Или ако би патрола, која није овлашћена да то чини, зашла по вароши и наредила да се затворе радње. Треба напоменути, да се упуства издата стражару, стражи или патроли уподобљавају правилима.

(3) Противљење треба разумети овде, како противљење без оружја, тако и с оружјем, али треба правити разлику између противљења стражару и противљења стражи и патроли, (довести то у везу са одредбама § 46. Вој. Каз. Зак.).

2. — Извршилац овога дела је војно лице. — Ви-

дети претходни § под 2. о одговорности грађанских лица за ово дело.

За виност је потребан умишљај.

Извршилац треба да зна, такође, да је лице, коме се противи или чије наређење неће да слуша, стражар, или ако их је више да су стража или патрола.

3. — Кривац ће се казнити:

а) У редовном стању затвором до једне године.

б) У мобилном или ратном стању затвором до три године, и

в) На бојишту робијом до пет година.

§ 3. Напад на стражара, стражу или патрулу

§§ 83. и 84. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

I — § 83. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Напад на стражара, стражу или патрулу је свако нападање извршено делом без оружја на стражара, стражу или патрулу, од стране једног лица, као нападача.

(1) Напад треба да буде делом и то без оружја. Иначе, ако би напад на стражара, стражу или патрулу био извршен оружјем, или од два или више лица, онда би постојало дело из § 84. Вој. Каз. Зак.

(2) Напад може да дејствује како физички, тако и психички. Напад је овде сваки покрет управљен против живота, или телесне неповредности стражара, страже или патроле, као и покрет управљен на то да се ова спречи у вршењу своје дужности.

(3) Под нападом се има овде разумети свако нападање, а не дакле ошпор стражи или патроли или противљење. Потребна је агресивна радња извршиоца да би постојало ово дело.

2. — Извршилац овог дела је војно лице. — Видети § 1. под 2. ове главе, о одговорности грађанских лица за ово дело.

За виност је потребан умишљај.

3. — Кривац ће се казнити:

А. — а) У редовном стању, затвором;

б) У мобилном или ратном стању робијом до десет година; и

в) На бојишту робијом најмање десет година.

Б. — Кривац који изврши ово дело према стражи или стражарима који чувају Краља или чланове Краљевског Дома казниће се, према § 85. Вој. Каз. Зак., било у редовном, било у мобилном или ратном стању, робијом.

У § 85. Вој. Каз. Зак. каже се, „за свако насиље над војном стражом или стражарима који чувају Краља или чланове Краљевског Дома“, те овде треба имати у виду да ће постојати ово дело, ако је према овој стражи употребљена сила ма у коме циљу, не, дакле, само у циљу напада.

II — § 84. Вој. Каз. Зак.

1. — Напад на стражара, стражу или патрулу може бити извршен и оружјем, или од стране два или више лица па ма и без оружја.

(а) Да би постојало дело из § 84. Вој. Каз. Зак. потребно је да је извршилац извршио напад оружјем.

(1) Као оружје има се сматрати само оружје у техничком смислу, не, дакле, и оруђе. Не може се сматрати да је извршен напад оружјем ако је извршилац напао стражара, стражу или патрулу штапом.

(2) Важно је да је радња агресивна, т. ј. да постоји напад, а не отпор, јер би у противном постојало дело из III ст. § 46. Вој. Каз. Зак.

(б) Ако је напад на стражара, стражу или патрулу извршен од стране два или више лица, па ма и без оружја, онда ће се она казнити према § 84. Вој. Каз. Зак., а не по § 83. истог законика, јер је у § 84. Вој. Каз. Зак. инкриминисан напад на стражара, стражу или патрулу од два или више лица.

2. — Извршилац овога дела је војно лице. — Видети § 1. под 2. ове главе, о одговорности грађанских лица за ово дело.

За виност је потребан умишљај.

3. — Кривац ће се казнити:

А. — а) У редовном стању, робијом до десет година;

б) У мобилном или ратном стању, робијом; и

в) На бојишту смрћу.

Б. — Видети претходни одељак I, 3. под Б. о насиљу према стражарима или стражи, која чува Краља или чланове Краљевског Дома, јер се кривац, према § 85. Вој. Каз. Зак., за ово дело учињено према тој стражи или стражарима, казни, било у редовном, мобилном или ратном стању, робијом.

§ 4. Увреда дежурног официра

СТ. I § 86. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Увреда дежурног официра је вређање овога било усмено, писмено, или каквом непристојном радњом.

(1) О увреди видети одељак I § 2. гл. II ове књиге.

(2) Није од важности да ли је увреда дежурном официру нанета јавно или не.

(3) Код дела увреде дежурног официра постоји увек идеални стицај овога дела и дела увреде претпостављеног или старијег из § 39. Вој. Каз. Зак. или потчињенога или млађег из § 100. Вој. Каз. Зак..

(4) Ако подофицир врши дужност дежурног официра, онда ће извршилац овога дела бити кажњен исто онако, као да ту дужност врши официр.

2. — Извршилац овога дела може бити само војно лице. Грађанско лице ће одговарати за увреду чиновника у званичној дужности по Казненом Законику.

За виност извршиоца потребан је умишљај, као и свест о томе да је лице које је вређао дежурни официр.

3. — Кривац ће се казнити затвором до две године.

§ 5. Напад на дежурног официра

СТ. II § 86. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Напад на дежурног официра је свако нападање делом на овога.

- (1) Видети § 3. под 1. ове главе.
 (2) Видети § 4. под 1. (4), ове главе.

2. — Извршилац може бити само војно лице. Видети § 4. 2. ове главе.
 За виност је потребан умишљај.

3. — Кривац ће се казнити робијом.
 Но ако је кривац нанео дежурном официру тешку телесну повреду или смрт, казниће се смрћу.
 О томе шта је тешка телесна повреда, видети од. II § 3. главе II ове књиге.

§ 6. *Увреда дежурног или пожарног*
 § 87. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

I — 1. — Увреда дежурног или пожарног је онда кад ко речима или непристојном радњом вређа дежурног, пожарног или друга војна лица из реда подофицира, каплара и редова, који сличну службу врше.

(1) О томе шта је увреда видети од. I § 2. гл. II ове књиге.

(2) О томе шта је дежурство или пожарство, видети § 2. гл. VI тач. (4) и (5), ове књиге.

2. — Извршилац овог дела је војно лице.
 За виност је потребан умишљај састојећи се у свести да је лице које се вређа дежурни или пожарни.

3. — Кривац ће се казнити затвором до шест месеци.
 За напад делом, или друго какво насиље, у колико то не би прелазило у теже кривично дело, кривац ће се казнити затвором.

ГЛАВА VIII

Кривична дела невршења власти и дужности

У ову групу војних кривичних дела долазе она кривична дела која се односе на невршење власти и дужности у војсци од стране оних лица која су позвана било по своме чину, било по своме положају, да то чине.

§ 1. *Непредузимање нужних мера*
 из § 88. Вој. Каз. Зак.

§ 88. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Ово дело постоји онда кад „заповедник не предузме нужне мере, да се тврдиње или утврђења снабду свима потребама и да се одрже у исправности“.

(1) Није од важности да ли је тај заповедник непосредни или посредни заповедник.

(2) Није предвиђено у закону које су то *нужне мере*, али се има сматрати да су то све оне мере, које су законом или другим прописима допуштене, а које би могле да послуже да се тврдиња или утврђење, којима дотични заповедник командује, снабду свима потребама и да се одрже у исправности. Да ли су те мере употребљене, јесте конкретно питање, и суд има у сваком датом случају о томе да решава, као и о томе да ли је заповедник у питању био и у фактичкој могућности да те мере предузме.

(3) *Тврдиња или утврђење* у ужем смислу речи, јесте само оно, по правилима војничким, технички утврђено

место, које је Указом Краљевим за тврдињу (утврђење) проглашено.

Но овде код овог случаја под тврдињом или утврђењем не треба разумети само утврђење у правом смислу те речи, дакле не онако како смо горе изложили, већ се утврђењем има сматрати и положај привремено утврђен.

(4) *Не предузимати нужне мере* има да се узме да постоји и онда кад заповедник не учини оно што је дужан, на пр. да спасе намирнице које су већ прибављене, али које су изложене квару или пропасти.

(5) Није у закону одређено које су то потребе којима треба да се снабде утврђење, али се има сматрати да су то све оне ствари нужне за одржавање утврђења у исправности. (У закону је незгодно употребљена реч *потреба*, јер она у економији означава други појам од онога, који је хтео њоме да се означи).

2. — Извршилац овога дела може да буде само заповедник. Без важности је кога је чина, као и то, да ли је положаја команданта или командира, јер је закон баш и хтео да избегне конфузију, па је казао *заповедник* да би обухватио оба ова појма.

За виност је довољан и нехат.

3. — Кривац ће се казнити затвором.

Али ако је услед непредузимања ових нужних мера било опасних последица за безбедност војске, онда ће се кривац казнити заточењем најмање десет година.

§ 2. Нестарање о снабдевању команде

§ 89. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Нестарање о снабдевању команде постоји онда кад заповедник не води рачуна да му се поверена команда на време снабде потребним намирницама или другим војничким стварима.

(1) Радња се овде састоји у нестарању, невођењу рачуна да се поверена команда снабдева на време прописаним намирницама и другим војничким стварима. Нетражење, на пр., благовремено или никако да се из установе за снабдевање војске упуте потребне намирнице.

(2) Команда треба да буде снабдевена на време прописаним намирницама, што значи да ће заповедник, који се није старао да дођу намирнице на време, бити зато одговоран. Не може се тачно одредити како се има сматрати ово *на време*. Јер, ако је у питању на пр. храна која не стигне на време, већ дође доцније за два часа, онда се ипак неће сматрати да није стигла на време, али ако муниција није стигла ма и за најкраће време, већ је задоцнила, онда ће постојати ово дело, — дакле, то је фактично питање, које суд има да цени.

(3) Под намирницама и другим војничким потребама треба разумети све ствари које су потребне једној команди и које јој по правилима и прописима припадају.

2. — Видети § 1. под 2. ове главе.

3. — Кривац ће се казнити затвором до три године. Но ако је услед овога нестарања било штетних и опасних последица, онда ће се кривац казнити заточењем.

§ 3. Непредузимање мера за чување здравља

§ 90. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Ово дело постоји онда кад „ко у кругу своје надлежности не предузима мере за чување здравља и за предупредивање болести; или, кад се ко не стара о неговању и чувању болесника и рањеника; или, кад ко то не чини у погледу чувања здравља стоке“.

Мере овде су мере предострожности. Тако, једна од тих мера било би калемљење војника против тифуса, или, дезинфековање касарне или логора и т. сл.

2. — За виност извршиоца довољан је и нехат. Извршилац може бити свако војно лице старешинског чина и положаја.

3. — Кривац ће се казнити затвором. Но ако се услед непредузимања мера за чување здравља појаве зле

последнице, кривац ће се казнити заточењем до десет година.

§ 4. Неугушивање побуне

§ 91. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Неугушивање побуне је неупотребљавање од стране заповедника ма које јединице војске свих средстава која му стоје на расположењу да се буна угуши.

(1) Није од важности којим и коликим одељењем војске дотични заповедник командује; он треба да командује ма којим одељењем војника.

(2) Употреба средстава која заповедник има на расположењу треба да иде поступно. Као последње средство за угушење буне је употреба оружја.

(3) Овде се не мисли само на угушење побуне у војсци, већ и побуне грађана. Само у првом случају, дотични заповедник је дужан да побуну угуши из сопствене иницијативе, док у овоме другом, на позив надлежне грађанске власти.

2. — Извршилац је онај, који командује ма којим одељењем војске, који није употребио сва средства да се буна угуши.

За виност је довољан и нехат.

3. — Кривац ће се казнити заточењем до пет година. Ако је отуда било злих последица, онда ће кривац бити кажњен заточењем најмање пет година.

§ 5. Необазривост при гађању у нишан

§ 92. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Ово дело постоји онда кад „заповедник који при гађању у нишан, или при намештању или потпаљивању мина, или при руковању експлозивним предметима, не употреби потребне мере обазривости“ — § 92. Вој. Каз. Зак.

(1) Овде је крив онај ко по своме положају руководи гађањем у нишан или намештањем, или потпаљивањем мина, или експлозивним предметима. Они који гађају у нишан, намештају или потпаљују мине и експлозивне предмете, по упуствима дотичног заповедника, не могу бити одговорни за ово дело.

(2) Потребне мере обазривости су све мере, било да су правилима предвиђене или не, које су могле да су употребљене, према приликама и околностима места и времена, да утичу да не наступи извесна опасност.

2. — Извршилац је онај који руководи гађањем у нишан или намештањем или потпаљивањем мина, или експлозивних предмета, не употреби потребне мере обазривости. — Дакле, само војно лице.

За виност је довољан и нехат.

3. — Кривац ће се казнити затвором до две године. Но ако је услед тога ко тешко повређен, или погинуо, онда ће се кривац казнити заточењем до десет година.

§ 6. Неузимање у поступак кривичних дела потчињених

§ 93. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Ово дело постоји онда „ако претпостављени зна, да је његов потчињени учинио какво злочино или преступно дело у кругу својих дужности, па ово не узме у поступак“ — § 93. Вој. Каз. Зак.

Елементи овога дела јесу:

а) Да претпостављени зна да је његов потчињени учинио какво злочино или преступно дело.

(1) Није од важности да ли је извршилац овога дела официр или није, већ је довољно да је претпостављени.

(2) Лице које је извршило какав злочин или преступ треба да је потчињени извршиоцу овога дела.

(3) Потчињени треба да је починио какво злочино или преступно дело, не дакле и иступно, да би његов претпостављени, не узимајући то у поступак, могао да буде одговоран.

(4) Потребно је да претпостављени *зна* да је његов потчињени учинио какав злочин или преступ. Из овога *зна* изашло би да претпостављени мора да буде до истинитости уверен да је његов потчињени извршиоц каквог злочина или преступа. Међутим, не би се могло то узети, у овом случају, као тачно. Довољно је да је претпостављени обавештен ма од кога, да је његов потчињени извршио какво злочино или преступно дело, и да је та достава до вероватности тачна, т. ј. да има најнужнији законски основ да би се истрага могла повести.

б) *Да је потчињени злочино или преступно дело учинио у кругу својих дужности.*

(1) Претпостављени ће одговарати за дело из § 93. Вој. Каз. Зак. ако није узео у поступак дело злочине или преступне природе, које је његов потчињени учинио у кругу својих дужности. Неће, дакле, бити одговоран за ово дело, ако је потчињени иста учинио ван овога круга.

(2) Али, ако је потчињени учинио злочин или преступ ван круга својих дужности, па претпостављени то не узме у поступак, у намери да овога казна не стигне, онда ће он бити одговоран по § 50. Каз. Зак.

(3) Није од важности да ли је злочин или преступ потчињенога дело из Војног Казненог Законика или дело из Казненог Законика.

в) *Да претпостављени није узео у поступак злочино или преступно дело потчињенога.*

Узети у поступак значи урадити оно што по овој ствари претпостављеноме дужност налаже. На пр. ако је надлежан да нареди истрагу има исту да нареди, ако то није, онда има да извести старијег претпостављеног који ће то учинити.

2. Извршилац је онај претпостављени, који знајући да је његов потчињени учинио какво кривично дело злочине или преступне природе у кругу својих дужности, не узме то у поступак.

(1) Више претпостављених могу, такође, бити истовремено извршиоци овога дела.

(2) Није од утицаја да ли је извршилац непосредни претпостављени потчињеном или је његов старији претпостављени.

(3) За виност је потребан умишљај.

3. — Кривац ће се казнити затвором до једне године,

§ 7. Невршење власти и дужности старешина на бојишту

§ 94. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Невршење власти и дужности старешина на бојишту је непредузимање оних средстава на које старешина има права да одржи ред, дисциплину и послушност код поверене му трупе, као и непредузимање енергичних мера према онима, који распростиру забуну и страх у војсци.

(1) У § 94. Вој. Каз. Зак. инкриминисано је непредузимање више дужности старешина на бојишту. — Тако старешина ће бити одговоран по овоме параграфу, ако не предузме она средства на која има права:

а) *да непослушне доведе у послушност;*

б) *да уздржи бегунце;*

в) *да натера оне који неће да иду на непријатеља;*

г) *да сиречи енергичним мерама оне, који распростиру забуну или страх у војсци.*

(2) Старешина на бојишту је свако војно лице које командује најмање основном јединицом бораца.

(3) Средства на која старешина на бојишту има права да њима одржи ред, дисциплину и послушност код поверене му трупе, прописана су у тач. 5. § 26. Вој. Каз. Зак. и у Правилима Ратне Службе, да убије кривца или да га, према закону о поступку војних судова у кривичним делима, преда преком војном суду на суђење. — Овако треба разумети и енергичне мере. — Овако ефикасне мере закон је допустио због тога, што је потребно да на бојишту постоји максимум дисциплине, реда и послушности, пошто од тога зависи у многоме крајњи исход рата. Овде је законодавац пренео право кажњавања овако строгом казном од суда на старешину због тога што прилике и ситуација на бојишту не трпе судски поступак, а дела, за која овај има право да употреби ове ефикасне мере јесу иначе злочини за које се кажњава смрћу.

2. — Извршилац је онај старешина присутан догађају, који је у могућности да ове мере предузме, па то не учини.

За виност је довољан и нехат.

3. За кривца је прописана казна затвора.

ГЛАВА IX

**Кривична дела подношења неистинитих
рапората и недопуштених молби,
жалби и тужби**

§ 1. Подношење неистинитог рапорта

§§ 95. и 96. Вој. Каз. Зак.

I — § 95. Вој. Каз. Зак.

1. — Подношење неистинитог рапорта је намерно неистинито представљање претпостављеноме извесне ствари односеће се на службену дужност.

Елементи овога дела су:

а) *Намерно неистинито представљање.*

Потребно је, дакле, да учинилац има намеру да представи неистину.

б) *Да је намерно неистина представљена претпостављеном.*

(1) Ако је неистина представљена старијем, а не претпостављеном, онда ово дело неће постојати. *Претпостављени* је према тач. 4. Правила Службе II део, у војној сили онај, без обзира на чин, род војске и струке, који има право и власт да заповеда, према законима, органској подели војске, службеним правилима или нарочитим уредбама. — Сви у његовој команди, заводу, надлештву или установи дужни су да га слушају и према томе су његови *потчињени*.

(2) Ово неистинито представљање може бити извршено било усмено, било писмено, било знацима, на пр. махањем руке, трубним знаком, заставицом, ватрометом и томе слично. Саопштење учињено телефоном сматра се да је учињено усмено, а телеграмом писмено.

в) *Да је неистинито представљена извесна ствар која се односи на службену дужност.*

(1) Код овог неистинитог представљања извесне ствари односеће се на службену дужност важно је рећи, да се то неистинито представљање може да изврши само у писменом, или на усменом рапорту. Према томе, приватни разговори, ма и о службеним стварима, између претпостављеног и потчињеног, па и ако је потчињени тада изнео неистину, не могу се овде узети у обзир.

(2) *Рапорт* је саопштење извесне службене ствари било усмено или писмено, које потчињени даје претпостављеном на начин прописан Правилима Службе III део тач. 26.—37. или Правилем за Службену Преписку у Војсци.

(3) И ако у § 95. Вој. Каз. Зак. стоји да то неистинито представљање треба да буде дато усмено или писмено, ми смо усменом представљању уподобили представљање неистине знацима. (Видети б) (2) овог §-а). Ово смо учинили с тога, што ми налазимо да се извесна ствар односећа се на службену дужност може саопштити, представити, претпостављеном и знацима. Тако, то може да се учини сигнализацијом путем заставице, којом могу да се пренесу читаве реченице, на пр. „непријатељ одступа, повећајте даљину!“ Овде знаци замењују артикулисани говор који било због раздаљине, било због пуцања артилерије, било због атмосферских непогода или чега другог, не може да се чује. — Но пошто се овакви случајеви могу најчешће да десе у мобилном или ратном стању (и ако нису искључени и у редовном стању: на пр. маневри), то би ово дело учињено знацима било дело из § 96. Вој. Каз. Зак.

2. — Извршилац је потчињени, који неистинито представи претпостављеном какву ствар односећу се на службену дужност.

За виност је потребна намера и умишљај.

3. — За кривца је прописана казна затвора до једне године, а ако су услед његовог неистинитог саопштења наступиле штетне последице, онда ће се кривац казнити затвором до две године.

II — § 96. Вој. Каз. Зак.

1. — Кривично дело из § 96. Вој. Каз. Зак. постоји онда кад ко у мобилном или ратном стању изнесе неистинитост у рапорту, извешћу или другом писмену или буде непотпун, или поднесе лажну представку у опште, или, било намерно било из крајњег небрежења, не поднесе извешће које је био дужан поднети.

(1) Разлика између овог дела и дела подношења неистинитог рапорта из § 95. Вој. Каз. Зак. је у томе, што дело из § 96. Вој. Каз. Зак. може да постоји и ако извршилац није изнео неистину у рапорту, довољно је само да је био у рапорту *непотпун*, т. ј. да није рекао све што је требао рећи.

(2) Исто тако важно је поменути, да ће ово дело постојати ако извршилац не би поднео извешће које је био *дужан поднети*.

(3) Видети I одељак овог §-а.

2. — Извршилац је потчињени; дакле, увек војно лице.

За виност је довољан и нехат.

3. — Кривац ће се казнити заточењем, а ако је отуда произашла опасност или велика штета, онда ће се кривац казнити смрћу.

§ 2. Подношење заједничке тужбе, жалбе или молбе

§ 97. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Ово дело постоји онда „кад тројица или више њих заједнички поднесу тужбу, жалбу или молбу, ма коме од претпостављених“ — § 97. Вој. Каз. Зак.

(1) Ако поднесу тужбу, жалбу или молбу *два* војна лица заједнички ово дело неће постојати.

(2) Није од важности да ли су извршиоци официри, подофицири, каплари или редови, или друга војна лица, већ је потребно само да се жалба, молба или тужба, под-

несе од три или више лица заједнички *ма коме претпостављеном*. Значи, било непосредном претпостављеном, било старијем претпостављеном.

(3) Молба, жалба или тужба, може да буде усмена, или писмена што се тиче официра, остали их подносе увек усмено на рапорту. Како се подноси молба у Војсци и Морнарици од стране три или више војних лица прописано је у тач. 163. Правила Службе II део. О жалбама говори се у тач. 167.—178. Правила Службе II део.

2. — Извршиоци овога дела су најмање *три војна лица*, која заједнички поднесу молбу, жалбу или тужбу *ма коме претпостављеном*.

За виност је потребан умишљај.

3. — За кривца је прописана казна затвора до шест месеци.

§ 3. Непоступање по тужби, жалби или молби

§ 98. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Непоступање по тужби, жалби или молби је *неузимање у поступак тужбе, жалбе или молбе потчињенога од стране старешине*.

(1) По тач. 153. Правила Службе II део, сваки старешина дужан је да поступи по поднетој му молби. Старешина који је надлежан за решење, обавезан је да то решење по поднетој му молби донесе најдаље *за два месеца* од како је молбу примио.

(2) Што се тиче жалбе, старешина је дужан, ако није потребно прикупљати податке за решење, да је реши или спроведе са својим мишљењем надлежном на решење, *у року од три дана*, а ако је за решење потребно прикупљати податке, онда је дужан да је реши или спроведе *у року од 20 дана*, — тач. 173. ст. II Правила Службе II део. — Старешина који је пак надлежан за решење дужан је да га донесе и жалиоцу саопшти најдаље *у року од два месеца*.

(3) Старешина може и да не прими тужбу, жалбу

или молбу, у ком случају потчињени може дотичног старешину обићи, па ове поднети старијем од њега. У овоме случају према другом ставу § 98. Вој. Каз. Зак., потчињени неће бити кажњен. Иначе, ако се молбом, жалбом или тужбом обрати старијем претпостављеном, не обраћајући се у опште првом претпостављеном, онда ће бити кажњен по Уредби о Војној Дисциплини.

2. Извршилац је претпостављени који, и ако надлежан не узме у поступак молбу, жалбу или тужбу потчињенога.

За виност је потребан умишљај.

3. — За кривца је прописана казна затвора до једне године.

ГЛАВА X

Кривична дела злоупотребе у дужности

Злоупотреба је у опште сваки рад који је извршен противно правним прописима.

Злоупотреба у дужности је злоупотреба свога положаја, чина, звања или ма кога својства скопчаног са дужношћу.

§ 1. Дела злоупотребе дужности из § 104. Вој. Каз. Зак.

I Ослобођење другога од служења у војсци

1. Ослобођење другога од служења у војсци постоји онда кад „ко намерно противно закону или пропису ослободи кога од служења у војсци“ — прве две алинеје § 104. Вој. Каз. Зак.

(1) Није важно да ли је извршилац војно или грађанско лице, већ да је дело учинио на дужности и да је био на таквом положају где је то могао да изврши. На пр. ово дело може извршити државни или општински чиновник, или свештеник који води књигу рођених, према којој се узимају рекрути у војску. На свештеника ће се применити § 104. Вој. Каз. Зак., а не § 142. Каз. Зак. ако се утврди да је он некога намерно завео друкчије у протокол рођених да би се овај ослободио војске. Но, ако је то још учинио из користољубља, (видети § 143. Каз. Зак.) онда ће се казнити робијом до десет година.

(2) Није од важности да ли је неко овим ослобођен од служења у војсци за свагда или за извесно време.

(3) Најзад, није важно да ли је неко лице овим ослобођено од служења у сталном кадру, у оперативној или резервној војсци, у последњој одбрани, или је ослобођено од одласка на вежбу.

(4) Извршилац дела треба да ослободи некога од служења у војсци противно закону или пропису. Противно, дакле, правилима, правилницима, наредбама, уредбама, упуштима и т. сл.

2. — Извршилац је онај ко намерно противно закону или пропису ослободи кога од служења у војсци.

За виност је потребан умишљај и намера.

3. — За кривца је прописана казна затвора до три године.

II — Олакшање службе у војсци

1. — Олакшање службе у војсци постоји онда „кад ко намерно противно закону или пропису олакша некоме службу у војсци“, — алинеја 3. § 104. Вој. Каз. Зак.

(1) Ово се дело може извршити намерним неправилним одређивањем у род оружја или струку приликом рекрутовања или намерним смањивањем служења у војсци. На пр. ово би дело стајало ако председник стручне рекрутне комисије, и ако су надлежни лекари констатовали да је неко способан за борца, овога окатегорисао за неборца; или некога одредио да служи скраћен рок у војсци и ако овај на то није имао права према своме задружном стању.

(2) Ово дело може бити извршено још и одобравањем некоме одсуства или боловања које би било противно закону или прописима, и ако је то учињено с намером да се томе лицу олакша служба у војсци.

(3) Видети I одељак, 1. под (3), овог §-а.

2. — Извршилац је онај ко намерно противно закону или прописима олакша некоме служење у војсци.

За виност је потребан умишљај и намера.

3. — Видети I одељак, под 3. овог §-а.

III — Сувишно оптерећење војника у служби

1. — Сувишно оптерећење војника у служби постоји онда кад „ко намерно противно закону или пропису кога у служби сувише оптерети“, — 3. и 4. алинеја § 104. Вој. Каз. Зак.

(1) Потребно је да је лице које се оптерећује оптерећено у служби, а не ван ове. У овом другом случају извршилац би одговарао по ст. II § 114. Каз. Зак., који прописује за кривца по овоме делу казну лишење звања; или би одговарао по прописима Уредбе о Војној Дисциплини.

(2) И ово дело, као и дело олакшања службе у војсци, може да се изврши намерним неправилним одређивањем у род оружја или струку приликом рекрутовања. На пр. одређивање за борца у артилерији некога ко у опште није способан за војску и т. сл.

2. — Извршилац је онај ко некога намерно противно закону у војној служби сувише оптерети.

За виност је потребан умишљај и намера.

3. — Видети I одељак, под 3. овог §-а.

§ 2. Задржавање хране, плате и новца потчињених

§ 105. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Ово дело постоји кад претпостављени „у користољубивој намери задржи храну, плату или новац својих потчињених, или фураж“.

(1) Није од важности да ли је то први или старији претпостављени. Потребно је само да је он задржао храну, плату или новац својих потчињених, или фураж.

(2) Претпостављени ће одговорати за ово дело ако задржи у користољубивој намери храну, плату или новац својих потчињених. Значи, дакле, ако није издао све што је био дужан издати, у намери да се тиме користи, а у рачунским књигама је то развео да је у ствари издао.

Ако би храну, плату или новац својих потчињених

утрошио у своју корист т. ј. не би им ништа издао онда ће постојати утаја државног новца из § 113. Каз. Зак. Ово дело је инкриминисано и у § 115. Каз. Зак. у односу на државне чиновнике, и у томе §-у прописана је казна лишења звања за онога чиновника који га изврши. На претпостављеног у војсци који изврши ово дело, приме-ниће се само § 105. Вој. Каз. Зак.

(3) Под *храном* имају се разумети све оне намир-нице које су намењене за исхрану војника, па ту долазе и оне намирнице које су намењене за побољшање исхране.

(4) *Плата* је месечна новчана припадност извесног лица, коју ово прима зато што врши неку одређену дуж-ност. Претпостављени би одговарао и онда, ако би ли-цима, која нису под месечном платом, већ примају днев-ницу за свој рад, задржао штогод од њиховог новца, који им као дневница следује.

(5) Сем ових припадности у натури и новцу, које држава издаје, претпостављени може да задржи новац својих потчињених, који овима припада по другом основу, — на пр. новац који су они добили упутницом преко поште па га он наплатио, — и у томе ће случају стајати ово дело из § 105. Вој. Каз. Зак.

(6) Исто тако ако претпостављени задржи *фураж*, не издаје онима којима је то за стоку, било државну или приватну која служи држави, намењено, починиће дело из § 105. Вој. Каз. Зак. — Под фуражи има се разу-мети свака сточна храна, на пр. сено, зоб, жито, отава, мекиње, детелина, слама, шаша, лисник и т. сл.

2. — Извршилац је претпостављени који у кори-стољубивој намери задржи храну, плату или новац својих потчињених, или фураж.

За виност је потребан умишљај и намера. Намера треба да буде користољубива, што се мора у сваком кон-кретном случају утврдити.

3. — За кривца је прописана казна заточења до пет година. Међутим ако је кривац подофицир, претпо-стављени редов или неуказно војно лице, онда ће се казна заточења заменити казном робије, на основу прописа III ст. § 15. Вој. Каз. Зак.

§ 3. Купљење новца од војника

§ 106. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Купљење новца од војника је скупљање новаца од војника без претходног одобрења коман-данта батаљона или од њега старијих претпостав-љених, па ма то било и за личну потребу војника.

Елементи овога дела су :

а) *Да се скупља новац од војника.*

(1) Скупљати новац може свако војно лице и више њих заједно.

(2) Потребно је да се скупља новац, а не на пр. други вредносни папири.

(3) Да би постојало ово дело, новац треба да се скупља од *војника*, — то значи, од подофицира, каплара, и редова, — не, дакле, и од официра.

(4) Скупљање треба да буде од више војника, не, од једног или двојице, већ од тројице па на више, пошто глагол „купити“, који је у закону употребљен, предпо-ставља три лица, а не може да се ограничи на један нај-већи одређен број, те, такође, није потребно да је новац купљен од свију војника.

(5) Није од важности да ли је новац купљен за личну потребу војника или није, само казна је за кривца поо-штрена ако је скупљени новац злоупотребљен, т. ј. ако је употребљен на друго што, а не на оно нашта је био намењен, или ако је скупљач новац утајио.

б) *Да се зато није имало претходно одобрење ко-манданта батаљона или од овога старијих претпо-стављених.*

(1) Према мишљењу г. Дабића ово треба разумети тако: „Да је за купљење новца од војника потребно одобрење команданта батаљона само онда кад је батаљон у исто време и административни орган“. (Дабић, стр. 91.). Ако пак, батаљон то није, онда је за скупљање новаца од војника „потребно одобрење вишег претпостављеног који представља административни орган као наредбодавац за снабдевање“. (ор. cit.).

Нама мишљење г. Дабића не изгледа тачно због тога, што закон изрично тражи одобрење команданта батаљона или овога старијих претпостављених, што значи

да је довољно, било једно, било друго одобрење. Ако некоме то одобрење да командант батаљона, онда до њега неће бити кривичне одговорности, ако је скупљање новца од војника вршио. Јер, овде скупљање новца нема никакве везе са снабдевањем, за које је наредбодавац претпостављени који представља административни орган, пошто се снабдевање врши из редовног кредита намењеног за ту сврху.

(2) Одобрење треба да је претходно; накнадно одобрење не би се, према томе што се тражи претходно, могло узети у обзир. Дело би, дакле, постојало и ако је скупљач имао накнадно одобрење.

2. — Извршилац је онај који купи новац од војника без претходног одобрења команданта батаљона или овога старијих претпостављених.

За виност је потребан умишљај који се састоји у свести да се нема претходно одобрење команданта батаљона за скупљање новца од војника.

3. — За кривца је прописана казна затвора до једне године.

Међутим, ако је кривац новац, који је од војника скупљено *злоупотребио*, онда ће се казнити затвором најмање једну годину.

§ 4. Неиздавање плате војницима

§ 107. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Неиздавање плате војницима постоји онда „кад ко не изда плату војницима за три дана од дана кад ову прими, или пошто дође у место где се плата има издати“ — § 107. Вој. Каз. Зак.

Да постоји ово дело потребно је:

а) Да онај, који је примио плату да је изда војницима, није исту издао.

(1) Није од важности да ли је то лице претпостављени или старији.

(2) Потребно је да је извршилац примио плату да је изда војницима.

(3) Видети 1. — а), (3), § 3. ове главе.

б) Да плату није издао за три дана од дана кад ју је примио, или пошто дође у место где се плата има издати.

(1) У рок од три дана не рачуна се онај дан кад је плата примљена да се изда, или кад је извршилац стигао у место где се плата има издати, већ он почиње тећи од првог наредног дана. Празнични дани не узимају се у обзир.

(2) Дело неће постојати ако је извршилац дело неиздавања плате оправдао.

(3) Ако се војници не налазе у месту где плату има да изда, онда је дужан одмах, управо на време прописима или праксом утврђено, да им је пошаље. У противном случају одговараће за дело из § 136. Вој. Каз. Зак.

(4) Постојаће идеални стицај овога дела са делима из § 109. Вој. Каз. Зак. и § 113. Каз. Зак., ако извршилац војничку плату утаји, или на ма који начин упропасти, па ће се у томе случају на кривца применити казне прописане у тим параграфима, према томе да ли је он официр или указно војно лице, у коме ће се случају применити казна из § 113. Каз. Зак., а ако је подофицир, каплар, редов или неуказно војно лице, онда казна из § 109. Вој. Каз. Зак.

2. — Извршилац је онај који не изда плату војницима за три дана, од дана када ову прими, или пошто дође у место где се има плата издати.

Извршилац може бити свако војно лице.

За виност је довољан и нехат.

3. — За кривца је прописана казна затвора до једне године.

§ 5. Мењање монете при издавању плате

§ 108. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Према § 108. Вој. Каз. Зак. ово дело постоји онда, кад „ко при издавању плате или исплатама у опште мења монету без потребе“.

(1) Није од важности коме се издаје плата, да ли подофицирима, капларима или редовима, или, пак, официрима. Исто тако није важно каква се исплата врши; „при исплатама у опште“ значи, при ма каквим исплатама. Дакле и при исплатама грађанским лицима, а не само војним.

(2) Мењање монете би постојало онда, кад би ко, у место да исплату, коју је дужан исплатити у одређеној монети, на пр. у злату, ову изврши у другој монети, у сребру.

(3) Пристанак онога коме се издаје плата или врши исплата не би искључивао противправност извршиоца.

(4) Кад ће ово мењање монете да буде „без потребе“ фактичко је питање. Но ипак ова потреба је државна потреба.

2. Извршилац је онај ко при издавању плате или исплатама мења монету без потребе. То је увек војно лице.

За виност је потребан умишљај, који се састоји у свести да се мења монета без потребе.

3. — За кривца је прописана казна затвора.

§ 6. Утаја из § 109. Вој. Каз. Зак.

§ 109. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Према § 109. Вој. Каз. Зак. сматра се као кривично дело злоупотреба или проневера новца или других предмета предатих подофицирима, капларима, редовима или неуказним војним лицима, у служби или ван ове од стране претпостављених или старијих.

(1) Према г. Томи Живановићу (*Основи Кривичног Права, Посебни Део, § 52.*), утаја у опште је „присвајање радњама одређене врсте туђе покретне ствари која се налази у притежању извршиоцем“. — Видети §§ 229. и 230. Каз. Зак.

(а) Може се, дакле, утајити само покретна ствар која је туђа, т. ј. да није својина утајивача.

(б) Ствар мора да буде телесна; (види Живановић, § 52. П. Д. I 1. а.)

(в) Ствар се мора налазити у притежању утајивача, иначе ако је била у туђем притежању, онда би постојало дело крађе. Притежавати извесну ствар значи бити у могућности располагати њоме.

(2) У § 109. Вој. Каз. Зак. стоје речи „учине злоупотребу или проневеру“. Злоупотреба овде значи службена утаја, која може бити извршена било продајом ствари примљених у служби или ван ове од претпостављених или старијих, било трошењем или залагањем.

(3) Да би постојало ово дело, утајени новац или други предмети морају да буду извршиоцу предати у служби, или ако су му предати ван ове онда му морају бити предати од његовог претпостављеног или старијег. Ако једно војно лице, о коме говори § 109. Вој. Каз. Зак. утаји новац или други предмет који није примило у служби, или које му није предао претпостављени или старији, онда неће стајати ово дело, већ дело из §§ 229. и 230. Каз. Зак.. Није од важности да ли су новац или ствари и својина претпостављеног или старијег, већ је довољно да су оне извршиоцу од овога предате.

(4) Војни Казнени Законик овде не говори колика треба да буде вредност утајене ствари, или сума новца, па би се имало сматрати да ће ово дело постојати па ма колика била утајена сума новца или вредност утајеног предмета. Јер, први став § 109. Вој. Каз. Зак. говори *in fine* о „тежим случајевима“, за које поштрава казну, т. ј. прописује у место казне затвора, казну робије. Ови „тежи случајеви“, постојали би онда, кад би утајом била причињена значајнија штета, што је увек фактичко питање, које суд има да цени.

(5) У § 234. Каз. Зак. реч је о томе, да се претци, који учине утају спрам својих потомака у правој линији, неће казнити, већ ће бити једино осуђени да утајени новац или предмете накнаде. Ова се одредба има применити и на случај, ако је претпостављени или старији потамак у правој линији утајивачу коме је новац или друге предмете поверио, било на чување, било да их коме другоме преда и т. сл.

(6) Ако би војно лице, о коме говори § 109. Вој. Каз. Зак. утајило нађену ствар или новац старијега или претпостављенога, па ма и знало да та ствар или новац овоме припада, неће одговарати по § 109. Вој. Каз. Зак., већ по §§ 229. и 230. Каз. Зак..

2. — Извршилац је код овог дела увек подофицир, каплар, редов или неуказано војно лице.

За виност је потребан умишљај.

3. — За кривца је прописана казна затвора. Но ако постоји тежи случај, онда ће се кривац казнити робијом до десет година.

§ 7. Утаја из § 110. Вој. Каз. Зак.

§ 110. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Утаја из § 110. Вој. Каз. Зак. постоји онда, кад ко „коме би било поверено да за државу набавке врши, новац или материјал злоупотреби“.

(1) Није од важности да ли је извршиоцу поверено да изврши једну једину набавку, или му је поверено да врши више набавки.

(2) Новац утајени требао је од извршиоца да буде примљен у циљу да се изврши каква набавка за државу. У ове набавке долазе све набавке које војна лица могу за државу да изврше, на пр. набавка хране и других намирница за војску, фуражи за стоку, одећа и друге спреме и т. сл. — Најзад, није од важности, да ли је извршилац утајио целу суму која му је дата за набавку каквог материјала за државу или само један део.

(3) Спорно би било који материјал извршилац треба да утаји да би могао да буде одговоран по § 110. Вој. Каз. Зак. Да ли материјал који је он по дужности за државу набавио или и сваки други државни материјал? Али би се ипак могло узети, да је овде реч једино о материјалу, који је набављен за државу преко извршиоца дела.

(4) У § 110. Вој. Каз. Зак. нема помена о томе колика треба да буде вредност утајеног материјала или сума утајеног новца, те ће ово дело постојати без обзира на вредност утајених предмета или суме новца.

2. — Извршилац овог дела може бити само војно лице. Државни чиновник, или општински, или самоуправни, одговараће за ово дело по § 116. Каз. Зак..

За виност је потребан умишљај.

3. Зп кривца је прописана казна заточења. Али, ако је кривац подофицир, каплар, редов или неуказно војно лице, онда ће бити кажњен робијом, на основу III ст. § 15. Вој. Каз. Зак..

§ 8. Утаја из § 113. Вој. Каз. Зак.

§ 113. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Утаја из § 113. Вој. Каз. Зак. постоји онда, кад војно лице прода или заложу какву ствар коју је примило за службену употребу.

(1) Ствар треба да је од извршиоца примљена на службену употребу. Овде улазе све ствари изузев државног оружја, метака или коња, о којима говори § 114. Вој. Каз. Зак. Није, дакле, потребно да је ствар предата на службену употребу и државна ствар, на пр. могу бити неке предате на службену употребу ствари које су пописане и од државе узете да јој послуже за време, као што је случај у рату (тако и Дабић, стр. 96., противно Живановић, П. Д. § 54. VII 1.). Шта више ово ће дело стајати и онда кад сопственик пописаних ствари, којима се војска служи, ту ствар прода или заложу. На пр. коморџија који прода или заложу своје волове и кола, која су пописана и којима је он тералац, биће одговоран за ово дело, па и ако су продате ствари његова својина.

(2) Ово дело извршилац може учинити само продајом или залагањем, те према томе оно неће постојати, ако је извршено другом којом радњом, већ ће постојати дело из § 229. Каз. Зак. (тако и Живановић, ор. cit.). Дабић, пак, сматра сваку врсту отуђења ствари примљене на службену употребу као довољну за постојање овог дела, на пр. и поклон такве ствари могао би да се уподоби продаји.

(3) Пошто закон не говори ништа о вредности утајене ствари, то се овде има применити § 371. тач. 1. Каз. Зак.; треба, дакле, да је вредност ствари већа од три стотине динара, иначе ће постојати иступно дело (тако Живановић, ор. cit.).

2. — Извршилац може бити једино војно лице.

За виност је потребан умишљај, који се састоји у свести да је ствар која се продаје или залаже примљена на службену употребу.

3. — За кривца је прописана казна затвора до три године.

§ 9. Повреда ствари из § 113. Вој. Каз. Зак.

§ 113. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — § 113. Вој. Каз. Зак. поред утаје ствари примљених на службену употребу говори још о ништењу или кварењу тих ствари. Према томе, дело ништења или повреде ових ствари постојаће онда, кад војно лице поквари или поништи ствари примљене на службену употребу.

(1) Видети § 8. 1. (1) ове главе.

(2) Поквариши неку ствар значи учинити је неупотребљивом, било тако да не може више да се поправи, било да то може. Треба ствари да буде нанет такав квар, да се не може у таквом стању употребити.

(3) Није од важности како је ништење извршено.

(4) Видети § 8. 1., (3) ове главе.

(5) Повредити се може и непокретна ствар.

(6) Кварење или ништење телеграфа, телефона или средстава за комуникацију, учињено у ратном стању, дело је из тач. 3. § 34. Вој. Каз. Зак..

2. — Видети § 8. 2. — ове главе.

За виност је потребан умишљај и намера. Умишљај се састоји у свести, да је ствар, која се ништи, примљена на службену употребу. Извршилац треба да има намеру да ствар поништи или поквари.

3. За кривца је прописана иста казна као и за утајивача ових ствари: затвор до три године.

§ 10. Утаја из § 114. Вој. Каз. Зак.

§ 114. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Утаја из § 114. Вој. Каз. Зак. постоји онда, кад војно лице прода или заложити војно оружје или метке, или коња, које је примило на службену употребу.

(1) Оружје или метци треба да буду државна својина и да су предати извршиоцу на службену употребу, не, дакле, на чување или руковање. Што се тиче коња, он не мора да буде државна својина, већ може да буде и пописан (тако и Дабић, стр. 96.).

(2) Видети § 8. 1. (2), ове главе.

(3) Није од важности колико је метака утајено, или колика је вредност утајеног државног оружја или метака. С обзиром на то, што је важност ствари, чија је утаја инкриминисана у § 114. Вој. Каз. Зак., врло велика, нарочито у мобилном или ратном стању, не може се водити рачуна о вредности утајених предмета. Ово ће дело постојати и онда, ако вредност тих ствари износи мање од 300 динара, а неће бити иступ из § 375. тач. 1. Каз. Зак.. Јер, државно оружје и метци су ствари *sui generis*, и оне су предате војнику за нарочити циљ, те се због тога не може узети да оне, ако су уништене, треба да представљају вредност већу од 300 динара, да би могло постојати дело из § 114. Вој. Каз. Зак.

2. — Извршилац је увек војно лице.

За виност је потребан умишљај, који се састоји у свести да су оружје и метци државна својина и да су примљени на службену употребу.

3. — За кривца је прописана казна робије до пет година.

§ 11. Повреда државног оружја

§ 114. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — У § 114. Вој. Каз. Зак. реч је и о ништењу или кварењу државног оружја или метака, или коња, које је извршилац примио на службену употребу.

- (1) Видети § 10. 1. (1), ове главе.
- (2) Видети § 10. 1. (3), ове главе.
- (3) Видети § 9., 1. (2) ове главе.
- (4) Видети § 9., 1. (3), ове главе.

2. — Видети § 10. 2. ове главе.
За виност је потребан умишљај и намера да се ствар повреди.

3. — Видети § 10., 3., ове главе.

§ 12. Утаја из § 115. Вој. Каз. Зак.

1. — Дело из § 115. Вој. Каз. Зак. постоји онда, кад „ко од војника купује, прима у залог или утаји што од оружја, прибора, одеће, обуће или спреме, муниције или ма какве војно-државне ствари“.

(1) Овде је реч само о *војним државним стварима*, те ако је неко лице утајило другу какву ствар, која није и војна, онда ће одговарати за утају по одредбама Казне-ног Законика.

(2) Поред тога што ће ово дело постојати ако су употребљене оне радње о којима говоре §§ 299. и 230. Каз. Зак., оно ће постојати и онда, ако ни једна од тих радњи није употребљена, већ ако је ствар купљена од војника или примљена у залог.

(3) Видети § 8. 1., (3) ове главе.

(4) Спорно би било, да ли ће извршилац одговарати и онда за ово дело, ако је војну државну ствар купио или примио у залог од официра. Закон каже „ко од војника купује...“, па према нама, треба ту сматрати као војника и официра, јер је то општи појам, коме су субординовани појмови официр, подофицир, каплар или редов (противно Дабић, стр. 97.).

2. — Извршилац може да буде према § 4. Вој. Каз. Зак. свако лице без разлике да ли је оно грађанско или војно.

За виност је потребан умишљај, који се састоји у свести да је ствар војно-државна и да се купује од војника.

3. — За кривца је прописана казна затвора до три године.

§ 13. Утаја из § 79. Вој. Каз. Зак.

1. Утаја из § 79. Вој. Каз. Зак. постоји онда, кад командир страже, разводник, стражар на стражарском месту, командир или возар транспорта, или пожарни присвоји радњама наведеним у §§ 229. и 230. Каз. Зак., што од имања или ствари, које су му поверене на чување или пренос.

(1) Није од важности да ли су ствари, које су поверене извршиоцу на чување или пренос, *државне ствари*, већ то могу бити ствари приватне, на пр. ствари Краљеве.

(2) Утајити се могу само покретне ствари, те реч „имања“ која је у закону употребљена, а која означава целокупну имовину некога лица, како покретну тако и непокретну, односи се само на треће дело из овога §-а, поништај или повреду ствари примљених на чување или пренос, о коме је делу реч у следећем §-у ове књиге.

(3) Није, такође, од важности, да ли је извршилац утајио све ствари што су му предате на чување или пренос, већ је довољно да је утајио „што од“ тих ствари.

(4) Свеједно је колика је вредност утајених ствари, ово дело ће ипак постојати, јер је ово нарочита врста утаје, пошто је извршилац онај коме су ствари предате на чување или чија је дужност да их од других чува.

2. — Извршилац је увек војно лице, па било да је официр или није. Ово дело може извршити само оно војно лице, које је, кад је дело извршило, било у својству командира страже, разводника, стражара на стражарском месту, командира или возара транспорта, или пожарнога.

За виност је потребан умишљај, који се састоји у свести извршиоца да му је ствар коју је утајио поверена на чување или пренос.

3. — За кривца је прописана казна робије, ако је у својству командира страже, разводника, стражара на стражарском месту, командира или возара транспорта дело извршио, а ако га је извршио у својству пожарнога, онда затвор до осам година.

§ 14. Повреда ствари из § 79.
Вој. Каз. Зак.

1. — Повреда ствари из § 79. Вој. Каз. Зак. постоји онда, кад „командир страже, разводник, стражар на стражарском месту, командир или возар транспорта, или пожарни, намерно уништи или повреди што од имања или ствари које су му поверене на чување или пренос, или кад допусти да то други учини.

- (1) Видети § 13., 1. (1) ове главе.
- (2) Повредити се могу и непокретне ствари.
- (3) Повредити једну ствар значи оштетити је тако да постане неупотребљива, или да јој је употребљивост у опште смањена.
- (4) Видети § 13., 1. (4) ове главе.
- (5) Дело ће постојати и онда кад извршилац допусти другоме намерно да изврши повреду ствари која му је предата на чување или транспорт.

2. — Видети § 13., 2., ове главе.
За виност је потребан умишљај и намера.

3. — Видети § 13., 3., ове главе.

ГЛАВА XI

Кривична дела при примању и издавању
новца и ствари за државу

§ 1. Одуговлачење исплате.

§ 132. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Одуговлачење исплате постоји онда, кад „ко неосновано одуговлачи примање предмета за снабдевање војске или исплату државним новцем“.

(1) Предмети који треба да се приме морају да буду за снабдевање војске. Према томе, ово дело не би стајало, ако се одуговлачило да се приме неки други предмети.

(2) Није важно да ли су услед тога наступиле какве штете; дело ће стајати и онда, ако чак није постојала ни опасност да ће наступити каква штета, јер то наступање штете није зависило од воље извршиоца.

(3) Предмети за снабдевање војске треба већ да су наручени, односно купљени, и да извршилац има само да их по правилима прими.

(4) Извршилац је морао да буде надлежан да изврши пријем. Ако то није спадало у круг његове надлежности, онда не може бити речи о овоме делу.

(5) Није важно да ли се овим одуговлачењем извршилац користио.

(6) „Неосновано“ значи без потребе, без основа, на пр. ако је све било наручено и поднето на пријем у реду, па извршилац само одбио да пријем изврши због разлога који не могу да се узму у обзир.

(7) Што се тиче исплате државним новцем, није важно нашта се она односи. Једино она се не може односити на плату.

2. — Извршилац је увек војно лице.

За виност је потребан умишљај, који се састоји у свести да се неосновано одуговлачи примање предмета за снабдевање војске, или исплата државним новцем.

3. — За кривца је прописана казна затвора до једне године.

*§ 2. Кривично дело из § 133.
Вој. Каз. Зак.*

1. — Ово дело постоји онда, кад „ко са непажње или са немарљивог вршења службе, прими предмете за снабдевање војске, који не одговарају прописаним условима или уговору...”

(1) Предмети за снабдевање војске су овде сви други предмети изузев оружја, муниције или барута, јер је о овим предметима реч у § 117. Вој. Каз. Зак.

(2) Примљени предмети не треба да одговарају прописаним условима или уговору, да би ово дело постојало. На пр. ако је неко примио друкчије брашно, него што је била мустра онога брашна које је погођено.

(3) Ако се строго тумачи законски текст, излази да није важно да ли је држава овим трпела штете или није; она се могла тим и користити, на пр. ако је извршилац примио боље предмете него што је било предвиђено уговором. Али како је логично да у таквом случају, т. ј. ако су примљени бољи предмети, не постоји никаква опасност да ће држава бити оштећена, — шта више она се тиме користи, — онда се има сматрати, да дело неће ни постојати. По нашем мишљењу, ово ће дело постојати само онда, ако постоје штете за државу од овог пријема, јер је у другом ставу § 133. Вој. Каз. Зак. казна за кривца пооштрена, ако су услед пријема предмета, који не одговарају условима или уговору, произишле веома штетне последице по војску, те се има сматрати да је законодавац и мислио на то, да ће дело постојати само онда, ако је било штетних последица. Да ли су делом проузроковане штетне последице или нису, има увек суд да утврди преко вештака, — вештачке комисије.

2. — Извршилац је увек војно лице.
За виност је довољан и нехат.

3. — За кривца су прописане три врсте казне:

а) Он ће бити кажњен, у редовном стању, ако је делао нехатно, затвором до једне године.

б) Ако је делао намерно, кривац ће бити кажњен робијом до пет година.

(1) Намера се овде састоји у томе да се приме предмети за снабдевање војске који не одговарају прописаним условима или уговору.

(2) Није потребно да је извршилац имао намеру да се тим лично користи, или да користи лиферанту.

в) Ако је услед пријема предмета неодговарајућих уговору или прописаним условима било веома штетних и опасних последица по војску, у мобилном или ратном стању кривац ће се казнити робијом до 15 година.

О томе, да ли су последице, које су услед тога наступиле, веома штетне и опасне, суд има да решава, што зависи увек од конкретног случаја, као и од осталих околности.

§ 3. Исплата рачуна пре рока

§ 134. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Исплата рачуна пре рока постоји онда, кад ко исплати рачуне лиферанту или предузимачу, или врати коме кауцију пре одређеног рока.

(1) Није важно колико су износили рачуни, управо колико је исплаћено лиферанту или предузимачу.

(2) Рок исплате за какву лиферацију предвиђа се увек у уговору, а рок за враћање положене кауције наступа онда кад је уговор, који је закључен између државе и лиферанта или предузимача, *и извршен*, или ако није закључен, рок враћања кауције прописује се увек у огласу за лиферацију или грађење.

(3) Да би ово дело постојало, није потребно да је враћена *цела* кауција; може бити враћен и један део од ње, па ће ипак дело стајати.

(4) Без утицаја је, такође, да ли се извршилац овим користио, као и да ли су наступиле штетне последице, јер ово друго није зависило од његове воље.

2. — Извршилац може бити само војно лице.

За виност је потребан умишљај, који се састоји у свести да се исплата врши или кауција враћа пре одређеног рока.

3. — За кривца је прописана казна затвора до три године.

§ 4. Издавање војсци покварених ствари

§ 135. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Издавање војсци покварених ствари постоји онда, кад руковалац изда војсци покварене предмете или ствари.

(1) Руковалац је оно војно лице коме су предати на чување предмети потребни војсци, које он има, кад се за то укаже потреба, и кад му се нареди, да изда војсци на употребу прописаним начином.

(2) Руковалац мора да зна, да су предмети или ствари које издаје војсци покварени. *Покварени су они предмети који су, услед губитка извесних својих есенцијелних особина, постали неупотребљиви.*

(3) Није од важности да ли се руковалац издавањем оваквих ствари или предмета користио; дело ће стајати и ако он није имао од овога никакве користи.

2. — Извршилац је војно лице које рукује предметима за снабдевање војске и које изда војсци те предмете и ако су они покварени.

За виност је потребан умишљај, који се састоји у свести да су предмети покварени.

3. — За кривца је прописана казна затвора до две године.

§ 5. Неслање новаца на време

§ 136. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Неслање новаца на време постоји онда, кад ко на време не пошаље новац или друге ствари, које је по дужности требало послати.

Важно је за постојање овога дела:

а) *Да новац или друге ствари нису послати на време.*

(1) Није од важности колика је сума новаца или какве су ствари у питању, које нису послате. Дело ће постојати и ако је један део новца или ствари послат, а није послато све што је требало.

(2) Ово дело неће стајати ако је лице, које је било надлежно за слање новаца или ствари, довољним разлозима оправдало зашто није новац послало.

(3) Израз „на време“ има се разумети тако, да је одређено било праксом, било прописима или наређењима, кад се овај новац или друге ствари имају послати.

б) *Да су новац или друге ствари требали да буду по дужности послати.*

(1) Значи потребно је, да би ово дело постојало, да је лице, које је извршилац, имало императивну дужност да новац или друге ствари пошаље онамо куда му је то наређено, или где је требало да пошаље.

(2) Није важно да ли се извршилац овим неслањем користио или није.

2. — Извршилац је увек војно лице.

За виност је потребан умишљај, који се састоји у свести да се новац и друге ствари не шаљу на време где треба.

3. — За кривца је прописана казна затвора до једне године.

§ 6. Кривично дело из § 137. Вој. Каз. Зак.

1. — Ово дело постоји онда, кад „ко лажно стави у документа, да је неко на уговорено време извршио испоруку, па му је ова исплаћена, или поднесе лажан извештај о примању ствари...“

(1) Под *документима* имају су овде разумети све новчане, као и друге званичне књиге или званична писмена, којима се може ма какво право или правни однос или каква чињеница доказивати. — Стављање у ова документа мора бити лажно, т. ј. да је унето у њих нешто што није тачно и што не одговара истини.

(2) Испорука о којој је реч не треба да буде извршена сасвим, да би могло постојати ово дело, јер, ако би она била у потпуности извршена, онда не би дело ни постојало, пошто онда не би ни било лажног стављања у документа да је она, испорука, извршена. Ако би испорука била извршена у потпуности пре уговореног времена и ако би одговарала уговору, онда дело не би ни постојало, па ако је она и исплаћена, пошто у томе случају не би ни постојало за државу никакве опасности да ће бити оштећена.

(3) Још је потребно за постојање овога дела да је, услед овога дела лажног стављања у документа о извршењу испоруке, ова у ствари исплаћена, што значи да ово дело неће стајати ако исплата испоруке није извршена. У оваквом случају могло би постојати дело из § 111. Каз. Зак. или дело из § 149. истог законика.

(4) Што се тиче извештаја о примању ствари, он може да буде лажан у целини, или делимично. На пр. у овај лажан извештај може да се стави, да су ствари, које су поручене, примљене благовремено, да су примљене у целини, а то у ствари није, или да су примљене ствари које одговарају уговореним условима, а оне у ствари не одговарају и т. сл.

(5) Није од важности какве су ствари у питању. Важно је само да се ради о стварима које су намењене за војне потребе.

(6) Није, најзад, од важности да се извршилац овим и користио.

2. — Извршилац може бити само војно лице.

За виност је потребан умишљај, који се састоји у свести да се подноси лажан извештај о примању ствари, или да се лажно ставља у документа, да је нека испорука извршена онако, како је предвиђено у уговору.

3. — За кривца је прописана казна заточења до десет година. Према § 15. Вој. Каз. Зак., став III, ако је у питању лице које није официр или не може овоме да се уподоби, онда ће оно бити кажњено, уместо заточењем, робијом.

ГЛАВА XII

Кривична дела злоупотребе државне имовине и при вођењу званичних књига

§ 1. Повреда ствари од војног руковаоца

§ 138. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Повреда ствари од војног руковаоца је намерно ништење или кварење какве ствари којом се држава или војска служи, а која је извршиоцу предата на руковање или чување.

(1) О томе шта је кварење ствари, видети § 9. 1. (2), главе X ове књиге.

(2) Видети § 9. 1. (5) исте главе.

(3) Ствар коју је извршилац уништио или покварио не мора да буде државна својина, већ може држава да на њој има право државине, послуге или наруча, плодоуживања; ствар, дакле, може да буде својина приватног лица, али само треба држава или војска њоме да се служи. Из строгог тумачења законског текста изашло би да уништена или покварена ствар, мора да припада држави по праву својине, у ком би случају измакле примени § 138. Вој. Каз. Зак. све кривичне радње ове врсте, које би од војног руковаоца биле управљене на ствари којима се држава или војска служи; на пр. ако би од војног руковаоца била уништена пописана стока којом се војска служи, а која није државна својина, онда он не би био кажњен по овом §-у, ако би се усвојило строго тумачење да ствар мора да припада држави или војсци по праву својине.

2. — Извршилац је увек војно лице, које је одређено да чува или рукује каквим имањем којим се држава или војска служи.

За виност је потребан умишљај и намера.

3. — За кривца је прописана казна робије до десет година.

Но ако је услед овога наступила каква неуредност у снабдевању војске у мобилном или ратном стању, кривац ће се казнити робијом најмање десет година. Ова би неуредност наступила на пр.: ако би извршилац у ратном или мобилном стању уништио храну, одећу, обућу, спрему и томе слично, услед чега војска није благовремено снабдевена овим стварима. Овде није важно да ли су наступиле и штетне последице, већ само да је наступила неуредност у снабдевању војске.

§ 2. Утаја из § 139. Вој. Каз. Зак.

1. — Утаја из § 139. Вој. Каз. Зак. је узимање из државне касе од стране руковаоца исте у име плате или других принадлежности више новаца него што му припада.

(1) Ово дело може да изврши само војни руковалац државне касе, пошто би он узео новац који се налази у његовом притежању, а није његова својина. Ако би новац узело друго лице, које није руковалац, онда би постојало дело крађе.

(2) Извршилац треба, да би ово дело постојало, да узме из државне касе којом рукује више новаца него што му припада на име плате или других принадлежности, на пр. на име станарине, новчане хране, додатака на одело, на коња, на дрва, на послугу и т. сл. Иначе, ако не би узео више него што му припада, онда не би био крив за ово дело, ако би на пр. био надлежан да изда себи плату или друге принадлежности. Само, у оваквом случају мора да изда исправну признаницу на припадајућу му суму коју је подигао. Исто тако, не би смео да узме плату или друге принадлежности, које му припадају, у другој монети, него што је то законом или другим прописима одређено, јер би у противном случају постојало дело из § 108. Вој. Каз. Зак..

(3) Но ако руковалац касе узме из државне касе, којом је руковао, више новаца, не на име плате или других принадлежности, онда ово дело неће постојати, јер се за постојање овога дела изрично тражи да се из државне касе узме више него што извршиоцу припада на име плате или других принадлежности. У таквом случају постојало би друго кривично дело.

(4) Није од важности колика је сума узета, ако је остављена признаница на ту суму са назначењем да је то узето на име плате или других принадлежности; иначе, постојало би дело из § 113. Каз. Зак..

2. — Извршилац је увек војно лице, које рукује државном касом.

За виност је потребан умишљај, који се састоји у свести да извршилац узима из државне касе више него што му припада на име плате или других принадлежности.

3. — За кривца је прописана казна до шест месеци затвора.

§ 3. Чување приватних ствари у државној каси или магацину

§ 140. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. Чување приватних ствари у државној каси или магацину постоји, ако војни руковалац државне касе или магацина чува свој или туђи приватни новац или ствари у државној каси или магацину.

(1) Није од важности колика је сума новаца која се чува у државној каси.

(2) Ствари приватне које се чувају у државној каси или магацину треба да буду *истог рода или врсте са државним стварима* које се чувају у истима (тако и Дабић, стр. 107.—108.). На пр. не би било кривичне одговорности за руковаоца извесног магацина, у коме се чува војничка обућа, ако он ту чува и своје лаковане чизме или ципеле.

(3) Новац или ствари примљене на чување од стране војног руковаоца државне касе или магацина, да би дело

из § 140. Вој. Каз. Зак. постојало, морају да буду приватне, т. ј. да нису државна својина или да јој по коме другом основу не припадају, на пр. по основу залог или депозита.

2. — Извршилац је увек војно лице, које је руковалац државне касе или магацина.

За виност је потребан умишљај, који се састоји у свести, да се прима на чување или чува приватна, своја или туђа, ствар у државној каси или магацину.

3. — За кривца је прописана казна затвора до једне године.

§ 4. Недопуштена употреба државне стоке или возова

СТ. I § 141. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Недопуштена употреба државне стоке или возова постоји онда, кад војно лице употреби државну или пописану стоку којом се служи држава или војска, или возове на недопуштене радове.

(1) Недопуштени радови могу да буду и радови за државу, а не само приватни радови, који су у опште недопуштени. Дело ће ово постојати увек, ако неко војно лице употреби државну стоку или возове на своје или туђе приватне радове. Није потребно да се оно и користи тиме што ће дати другоме лицу државну стоку или возове на рад.

(2) Није од важности за које су време ти радови трајали.

(3) Дело је свршено кад су стока или возови употребљени на недопуштене радове.

2. — Извршилац је увек војно лице које употреби државну стоку или возове на недопуштене радове.

За виност је потребан умишљај, који се састоји у свести да се државна стока или возови употребљавају на недопуштене радове.

3. — За кривца је прописана казна затвора до шест месеци.

§ 5. Бесправно држање коња у државној штали

СТ. II § 141. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Бесправно држање коња у државној штали постоји онда, кад ко држи у државној штали већи број коња него што има права.

(1) Штала у којој се држе коњи не мора да буде и државна својина, већ може држава или војска њоме да се служи. Овде се претпоставља да су коњи и на храни која је државна, али ће дело постојати и онда, кад их извршилац дела храни и својом храном, а држи их у државној штали. Не треба реч „штала“ разумети тако да се под њом подразумева само зграда у којој се држе коњи. Ово ће дело постојати, ако се коњи држе на пр. у пољској штали.

(2) Бесправно држање треба да траје дуже времена, на пр. два или више дана.

(3) Уредбом о фуражи регулисано је колико ко коња може држати у државној штали.

2. — Извршилац је увек војно лице.

За виност је потребан умишљај, који се састоји у свести о противправности држања већег броја коња у државној штали, него што се на то има права.

3. — Кривац ће се казнити затвором до шест месеци.

§ 6. Непоказивање истине при прегледу књига, рачуна, каса и материјала од стране рачуноиспитача

§ 142. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Ово дело постоји онда, кад војни рачуноиспитач или контролор намерно не покаже право стање при прегледу војних материјалних књига, рачуна, каса и материјала.

(1) Рачуноиспитач је лице коме је стална дужност испитивање рачуна одговорних рачунополагача, или то може да буде и лице коме то није стална дужност, већ

је одређено за један конкретни случај специјалним пуномоћјем.

(2) Овим §-ом је заштићена и држава од злоупотреба и рачунополагач од шикана. Тако, дело ће постојати и онда, ако рачуноиспитач нађе у ствари све исправно при прегледу, а то не покаже, већ каже да није нашао у реду, или ако је књиге, рачуне или касу нашао неисправну, а каже да је нашао исправну.

(3) Није од важности да се извршилац овим показивањем неистине и користио, већ је потребно само да је он то учинио намерно.

2. — Извршилац може да буде само војно лице. За виност је потребан умишљај и намера.

3. — За кривца је прописана казна заточења до десет година.

§ 7. Неправилно вођење материјалних књига

§ 143. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Неправилно вођење материјалних књига постоји онда, кад ко неуредно или противно правилима води новчане или материјалне књиге.

(1) Није од важности да ли је извршилац овога дела имао и намеру да се он или неко други овим неуредним вођењем материјалних књига користи, као ни да ли се тим већ користио. Само неуредно вођење ових књига је кривично дело. Најзад, за појам овога дела није од важности, да ли је за државу због тога било ма какве штете.

(2) У питању су овде само материјалне и новчане књиге. Не, дакле, и остале. Ако неко води неуредно на пр. деловодни протокол, експедициону књигу, кривични списак, болесничку књигу, књигу заповести и наредаба и томе слично, неће бити одговоран за ово дело.

2. — Извршилац је увек војно лице. За виност је довољан и нехат.

3. — За кривца је прописана казна затвора до шест месеци.

ГЛАВА XIII

Кривична дела при руковању оружјем и муницијом

§ 1. Непажљиво руковање оружјем

§ 111. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Ово дело постоји, кад ко непажљиво рукује оружјем или муницијом, па тако некога повреди.

(1) Дело ће стајати само ако је неко лице повређено услед овог непажљивог руковања оружјем. Што се тиче повреде, није од важности да ли је она лаке или тешке природе.

(2) Реч је овде само о ономе оружју и муницији чијој је употреби извршилац вичан, управо за које је обучаван и стручан. Иначе, ако би војно лице непажљивим руковањем оружјем или муницијом, за чију употребу није обучавано или стручно, повредило некога, онда не би стајало ово дело, већ дело из § 180. Каз. Зак.

(3) Није од важности какве је врсте оружје, да ли је ватрено или хладно, као ни то, на који је начин оно произвело дејство.

(4) Да би постојало ово дело потребно је, дакле, да је неко повређен услед непажљивог руковања оружјем, не и намерно, јер би у овоме другом случају постојало неко друго дело, на пр. дело из §§ 173. или 177. Каз. Зак.

2. — Извршилац је увек војно лице. За виност је довољан и нехат.

3. — Кривац ће се казнити затвором до две године. Али, ако је непажљивим руковањем оружјем или муницијом проузрокована смрт, онда ће се кривац казнити затвором најмање две године.

§ 2. Бесправно држање убојних метака

§ 112. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Бесправно држање убојних метака постоји онда, кад неко војно лице држи убојне метке, које по служби није смело имати.

(1) Дело ће постојати само онда, ако се код војног лица нађу убојни метци, не и ђорци, и то метци које то лице по служби није смело имати. На пр., ако је некоме војном лицу дато 20 метака за брзометну пушку, модела 1924. године, а код њега се нађе још пет метака више него што му је дато, онда ће оно бити извршилац овог дела.

(2) Без важности је колики је број метака извршилац код себе имао.

(3) Под метком се имају разумети и бомбе и експлозиви, а не само метци у ужем смислу.

(4) Колико ко сме имати метака зна се увек из књига његове јединице.

2. — Извршилац је увек војно лице.

За виност је потребан умишљај, који се састоји у свести да се држе убојни метци који се по служби не смеју имати.

3. — За кривца је прописана казна затвора до три године.

а) Ако је војно лице, које држи убојне метке, које по служби не сме да има, намерно употребило те метке, па тиме некога повредило, онда ће се казнити робијом до десет година.

б) Међутим, ако је употребом тих метака нанело коме тешку телесну повреду или смрт, онда ће се казнити робијом или смрћу.

ГЛАВА XIV

Кривична дела при изради војног оружја, муниције или барута, или при примању ових предмета

§ 1. Невршење надзора при изради оружја, муниције или барута

§ 116. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Ово кривично дело постоји онда, кад ко при изради војног оружја, муниције или барута не врши у довољној мери надзор, те се због тога појави неисправност у овим предметима.

Елементи за постојање овога дела јесу:

а) Да се при изради војног оружја, муниције или барута не врши надзор у довољној мери.

(1) Није од важности да ли надзор није вршен за све време израде оружја, муниције или барута, или само за извесно време.

(2) Оружје, муниција или барут морају да буду војни, те тако неко ће одговарати за ово дело једино ако није вршио надзор при изради војног оружја, муниције или барута и ако му је то била дужност. Овде се има узети у обзир како ватрено тако и хладно оружје; што се тиче муниције, ту спадају све врсте експлозива.

Овде је згодно напоменути, да по Закону о производњи, увозу и продаји барута, експлозива и осталих распрскавајућих смеша, држава има монопол.

(3) У довољној мери значи, да надзор треба вршити тако, како је правилима, упутствима и наређењима то прописано. Лабаво вршење надзора, т. ј. непажња при-

ликом вршења ове дужности је инкриминисана у § 116. Вој. Каз. Зак. и онај ко не врши надзор у довољној мери биће зато крив.

б) Да се због невршења надзора у довољној мери појавила неисправност у војном оружју, муницији или баруту.

(1) Ово дело неће постојати, ако се не би појавила неисправност у овим предметима, већ би постојао само дисциплински иступ лабавог вршења службе. Тек ако се услед невршења надзора у довољној мери при изради војног оружја, муниције или барута, појави у овим предметима неисправност, онда ће постојати ово дело. Значи, да је појава неисправности у оружју, муницији или баруту везана за неизвршење надзора у довољној мери при изради ових предмета.

(2) Није од важности да ли су оружје, муниција или барут *постали и неупотребљиви*; довољно је једино да се код њих показала неисправност, која се може састојати ма у каквом недостатку код тих предмета. На пр. ова ће неисправност постојати, ако је оружје направљено тако да постаје неупотребљиво после кратке употребе, на пр. ако цев од пушке прска после неколико пуцања; или ако муниција не може да пали; или ако барут нема потребних хемиских састојака да би могао имати дејство које је потребно. Кад постоји неисправност код ових предмета, фактично је питање, и има се увек утврђивати путем вештака, односно вештачке комисије.

2. — Извршилац је увек војно лице.

За виност је довољан и нехат.

3. — Кривац ће се казнити затвором.

Али, ако је кривац намерно пропустио да врши надзор при изради војног оружја, муниције или барута, да би тиме користио непријатељу, онда ће бити кажњен смрћу.

§ 2. Кривично дело из § 117. Вој. Каз. Зак.

1. — Кривично дело из § 117. Вој. Каз. Зак. постоји онда, кад ко од лиферанта прими оружје, муницију или барут, који не одговарају уговору.

(1) *Лиферант* је лице са којим држава закључи уговор, према коме оно има тачно по условима да изврши испоруку погођеног материјала.

(2) Од важности је да је извршилац био *надлежан* да прими овај материјал.

(3) Фактичко је питање, да ли оружје, муниција или барут одговара уговору, те суд то има увек да цени преко вештачке комисије.

(4) Видети § 1.—1., (2) ове главе.

2. — Извршилац је увек војно лице.

За виност је потребан умишљај, који се састоји у свести да се прима оружје, муниција или барут који не одговарају уговору.

3. — Кривац ће се казнити робијом до десет година. Робија се претвара у заточење, ако је кривац официр или указно војно лице, према ст. III § 15. Вој. Каз. Зак.

§ 3. Кривично дело из § 118. Вој. Каз. Зак.

1. — Кривично дело из § 118. Вој. Каз. Зак. постоји онда, кад се војно лице, које израђује оружје или муницију, намерно огреши о своју дужност при изради истих, или кад самовољно напусти рад који се не може одлагати.

(1) Лице које израђује оружје или муницију може да буде како физички тако и интелектуални радник, те се и један и други могу огрешити о своју дужност при изради оружја и муниције. Тако, интелектуални радник може да се огреши о своју дужност ако не обрати довољно пажњу од каквог се материјала дотични предмети израђују, као и да ли се употребљује при изради потребна количина извесног битног састојка, без кога би ти предмети били гори, него да је употребљено онолико колико треба.

(2) Рад који се напушта самовољно треба да буде такав да се не може одлагати. Зависи од конкретног случаја да ли се један рад могао одлагати или није, те

се то увек има нарочито да цени, но свакако се тај рад има односити на израду оружја и муниције. Дакле, *напуштањем рада, ма и неодложног, који се не односи на израду муниције и оружја, неће постојати ово дело.*

(3) Лице које напушта рад треба да га напусти *самовољно* то јест, да није ни од једног за то надлежног лица добило одобрење да напусти рад, већ да је то учинило на своју руку.

(4) Није од важности да су више њих заједно напустили рад истовремено или један за другим; може и једно једино лице напустити рад, па ће за њега постојати ово кривично дело.

(5) Да би стајало ово дело, потребно је да лице које напушта рад зна да се рад, који је оно напустило, односи на израду муниције и оружја и да се не може одлагати, — види § 54. а) Каз. Зак..

2. — Извршилац је увек војно лице.
За виност је потребан умишљај и намера.

3. — Кривац ће се казнити затвором.

ГЛАВА XV

Кривична дела при подизању војних зграда, утврђења и војних грађевина

§ 1. Неправилно састављање планова или предрачуна

§ 119. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Неправилно састављање планова и предрачуна постоји кад „официри, инжењери, архитекти и друга војна лица којима је стављено у задатак да састављају планове или предрачуна за војне зграде, грађевине или утврђења, или да врше преглед планова, предрачуна и рачуна“, не врше ове послове према зато одређеним правилима.

(1) Није од важности да ли је извршилац имао сâм да изради план за какву војну грађевину или утврђење, или је само имао да изврши преглед већ утврђеног плана или предрачуна. Потребно је једино да он то није урадио према одређеним правилима за то, да је, дакле, одступио ма у чему од тих правила. Ова правила су или одредбе стипулисане у уговору о подизање зграде у питању, или у опште правила техничке науке која су потребна за ову врсту посла. На пр.: ако је науком о статисти утврђено колико оптерећења може да издржи извешан материјал, па ако извршилац овога дела одступи од тога, т. ј. не узме у обзир ту научну истину, већ материјал преоптерети, онда ће бити крив за дело из § 119. Вој. Каз. Зак.

(2) *Предрачун* је у овоме случају унапред израчуната количина материјала потребног за израду какве грађевине са назначењем цена томе материјалу. Извршилац ће од-

ступити од правила за израду или преглед предрачуна ако на пр. унесе у предрачун да је потребно више или мање материјала него што је то у ствари, или како стави да тај материјал кошта више или мање него што је то у ствари; затим ако у предрачун стави да је за извесну грађевину погодан материјал који то у ствари није и т. сл.

(3) Реч је у § 119. Вој. Каз. Зак. *само о војним зградама, грађевинама или утврђењима*, те ће извршилац дела бити крив само онда, ако се ради о оваквим грађевинама.

Грађевина је шири појам него *зграда*, те се под грађевином имају разумети не само зграде, већ на пр. и бунари, водоводи, шмркови, канали, трапови, електричне централе на води, мостови, фабрични димњаци, путеви, узлетишта (аеродроми), стрелишта, железничке пруге и т. д. Појам грађевине обухвата и утврђења.

(4) За постојање овога дела није потребно да су наступиле или да ће наступити штетне последице. Али ако је „отуда каква опасност за људе произишла“, онда ће ово дело бити у идеалном стицају са делом из § 185. Каз. Зак.

(5) Како се поступа при подизању, преправци и оправци војних грађевина, видети Уредбу о подизању, преправци и оправци војних грађевина, построја и инсталација од 26. марта 1928. године.

2. — Извршилац је војно лице.
За виност је довољан и нехат.

3. — Кривац ће се казнити затвором до једне године. Али ако је у поновљеном случају наступила каква опасност за људе, онда ће се кривац, према § 185. ст. II Каз. Зак., поред ове казне, казнити још и забраном упражњавања „заната или художества за неко време или свагда“.

§ 2. Самовољно одступање од утврђених планова и предрачуна

§ 120. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Самовољно одступање од утврђених планова и предрачуна је *нерађење на своју руку по*

утврђеним плановима и предрачунима при подизању, преправљању, поправљању ма каквих војних зграда или при извршењу хидротехничких послова или послова приликом прављења путова, или при подизању тврђава, утврђења или других грађевина.

(1) Дело из § 120 Вој. Каз. Зак. не би постојало ако би извршилац добио надлежно одобрење да одступи од утврђеног плана и предрачуна. Потребно је, дакле, да је он *самовољно*, т. ј. без одобрења надлежне власти одступио макар колико од утврђених планова и предрачуна и сâм на своју руку извео рад. Одобрење може да буде претходно или накнадно.

(2) Није од важности да ли су услед тога наступиле штетне последице или нису. Чак ће ово дело стајати и онда, ако је услед овог одступања држава имала и користи. Законодавац је у § 120. Вој. Каз. Зак. инкриминисао свако одступање од утврђеног плана и предрачуна баш зато, да нико не би на своју руку радио друкчије него што је то планом утврђено, пошто је претпоставка да је комисија, која је план и предрачун прегледала, позванија да каже шта је добро, а шта не, него једно лице које има да га изврши.

(3) *Подизање* зграде је зидање нове зграде.

(4) *Преправљање* зграде је мењање облика или капацитета већ постојеће зграде.

(5) *Поправљање* зграде је чињење једне већ постојеће зграде лепшом или употребљивијом него што је дотле била, чиме се повећава њена трајашност.

(6) Није важно да ли се овим одступањем извршилац и користио.

2. — Извршилац је војно лице.

За виност је потребан умишљај, који се састоји у свести да се одступа од утврђених планова и предрачуна.

3. — Кривац ће се казнити затвором, а у тежим случајевима заточењем до десет година. Кад постоје ови тежи случајеви, то суд има да цени, према томе, да ли су наступиле теже последице, да ли је кривац делао намерно, да ли је произашла отуда знатнија штета и т. д.

§ 3. Непажљиво вршење надзора при зидању

§ 121. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. Непажљиво вршење надзора при зидању постоји онда, кад ко непажљиво врши надзор при подизању, преправци или поправци какве грађевине, те се употреби материјал који не одговара условима или се материјал одговарајући условима неправилно употреби.

(1) Реч је у § 121. Вој. Каз. Зак. о грађевинама те се овде имају узети у обзир и друге грађевине, о којима је реч у § 1., 1. (4) ове главе, а не само зграде.

(2) *Непажљиво вршити надзор* значи, не обратити довољну пажњу која је потребна да се један посао уради онако како треба.

(3) Није од важности да ли целокупни употребљени материјал не одговара условима или само један део, као и да ли је целокупни материјал неправилно употребљен или само један део. Материјал би био на пр. неправилно употребљен, ако је при зидању једне зграде употребљена цигла за темељ, а темељ је према предмеру требао да буде од бетона.

(4) У питању су само војне грађевине.

(5) Ово ће дело постојати и ако нису наступиле штетне последице, али, ако су оне наступиле, на пр. ако се грађевина услед овога срушила или морала да поруши онда је за кривца повећана казна.

2. — Извршилац је увек војно лице.
За виност је довољан и нехат.

3. — Кривац ће се казнити затвором до једне године, а ако се грађевина срушила или морала да поруши услед тога што, при подизању, преправци или поправци, кривац није пажљиво вршио надзор, онда ће он бити кажњен затвором најмање једну годину.

§ 4. Нетачно вршење прегледа војних грађевина

§ 122. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Нетачно вршење прегледа војних грађевина постоји онда, кад „ко нетачно изврши преглед грађевина у опште“.

(1) Извршити *нетачно* преглед грађевина значи, не прегледати све што треба да се прегледа код једне грађевине, или рећи да је грађевина исправна и ако то није, или рећи да је неисправна, ако је исправна и т. сл.

(2) Није важно да ли је грађевина која се прегледа *нова или стара*. Може се прегледати и стара грађевина на пр. у циљу да се поруши, преправи или поправи.

(3) Није од важности да ли је грађевина државна својина; потребно је само, да се војска служи њоме.

(4) Није потребно да се извршилац дела нетачним прегледом *искористио*.

2. — Извршилац је увек војно лице.
За виност је довољан и нехат.

3. — Кривац ће се казнити затвором до једне године. Али ако је приликом поновног прегледа грађевине, овај извршен нетачно, кривац ће се казнити губитком чина.

§ 5. Прављење сметњи при прегледу и пријему државних грађевина

§ 123. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Прављење сметњи при прегледу и пријему државних грађевина је намерно и неосновано *чињење препрека* при прегледу и пријему војних државних грађевина у опште од стране официра, инжењера, архитекта и осталих војних лица.

(1) Препреке могу да се праве ма у чему. Прављење сметњи или препрека треба да буде намерно и неосновано.

(2) Видети § 4., 1. — (3) ове главе.

- (3) Видети § 4., 1. — (4) ове главе.
 (4) Видети § 4., 1. — (2) ове главе.
 (5) Није важно да ли се извршилац користио или није овим чињењем сметњи.

2. — Извршилац је увек војно лице.
 За виност је потребан умишљај и намера.

3. — Кривац ће се казнити затвором до једне године.

ГЛАВА XVI

Кривична дела војног санитетског особља

§ 1. Немарност при прегледу, лечењу или нези болесника

§ 124. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Немарност при прегледу, лечењу или нези болесника, је непажљиво вршење прегледа, лечења или неге болесника и рањеника и у опште немарљиво отправљање дужности од стране војног санитетског особља.

(1) Ово дело постоји, било ако је извршилац непажљиво прегледао болесника или рањеника, било ако га је непажљиво лечио најзад, било ако га није пажљиво неговао.

(2) Сем овога извршилац ће бити крив и ако у опште немарљиво отправља своју дужност. Та дужност је само дужност лекарска, апотекарска, болничарска, не на пр. и друга нека дужност која не улази у ове напред побројане дужности. Лекар би немарљиво отправљао своју дужност у опште ако неби на пр. приликом калемљења војника мењао или дезинфековао иглу којом врши калемљење, или ако је знао да у трупи где је он лекар има прилепчивих болести, а није предузео све што треба да се то спречи или извести надлежнога о томе.

(3) У војно санитетско особље спадају лица из војно-лекарске, војно-апотекарске и војно-ветеринарске струке, па било да су лекари, апотекари, ветеринари, дентисти или лекарски, апотекарски или ветеринарски помоћници или административни официри ових струка.

Спорно би било, да ли чланови лекарских комисија, који не улазе у војно санитетско особље, могу овима да се уподобе.

(4) Није од важности да ли је услед ове немарности наступила штета или рђаве последице.

2. — Извршилац је увек војно лице, на пр. војни лекар.

За виност је довољан и нехат.

3. — Кривац ће се казнити затвором до шест месеци, а у важнијим случајевима, т. ј. кад је услед немарности кривца било штете или каквих рђавих последица, казниће се губитком чина.

§ 2. Погрешка у лекарској дужности

§ 125. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Погрешка у лекарској дужности јесте чињење важне и очите погрешке у лекарској дужности, коју извршилац као стручњак није смео учинити.

(1) Погрешка мора да буде учињена у *лекарској дужности*, на пр. ако лекар да погрешну дијагнозу болести и ако је очевидно да није у питању болест коју је он констатовао.

(2) Погрешка мора да буде *очита*, т. ј. да је погрешка учињена у ономе што је у медицине усвојено као научна истина.

(3) Погрешка мора да буде *важна*, т. ј. да је такве природе да је могла утицати да се створи опасност по чије здравље.

(4) Није потребно да постоји више погрешака.

(5) Извршилац треба да је стручњак у лекарском послу иначе ако то није, само ако у опште није лекар, онда ће постојати дело из § 183. Каз. Зак.

2. — Извршилац је увек војно лице.
За виност је довољан и нехат.

3. — Кривац ће се казнити затвором до једне године,

а ако постоји тежи случај, т. ј. ако је због његове погрешке произашла опасност за чије здравље или живот, онда ће се казнити поред горње казне још и казном губитка чина.

Видети § 3. 3. (3) главе III ове књиге.

§ 3. Примање у болницу здравих војних лица

§ 126. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Примање у болницу здравих војних лица постоји онда, кад „ко намерно прими у болницу или амбуланцију војна лица, која под изговором болести избегавају службу“.

(1) Потребно је да је лице које се прима у болницу или амбуланту *војно лице*.

(2) Потребно је, такође, да се то лице *изговара болешћу*, да би на тај начин *избегло службу*, т. ј. да у томе циљу симулира болест.

(3) Није од важности каква је болест симулирана, да ли је физичка или душевна. У ствари лице, које је примљено у болницу или амбуланту, може да буде и болесно, али да би ово дело постојало, потребно је код оваквог случаја, да болест не захтева нарочито болничко лечење па да је лице у питању ипак примљено у болницу или амбуланту.

(4) Најзад потребно је да је извршилац *делао намерно*.

2. — Извршилац је увек војно лице, пошто § 4. Вој. Каз. Зак, не каже ништа да извршилац овога дела може да буде и грађанско лице. Али логично је да би ово дело могло да изврши и грађанско лице, на пр. грађански лекар, који би намерно примио у болницу или амбуланту војно лице, које се изговара болешћу у циљу да избегава службу. Претпоставимо да војно лице које се налази на одсуству, у месту где нема војног лекара, па не хотећи да се врати са одсуства у команду, оде у грађанску болницу да буде примљено и ако је здраво, или и ако његова болест не захтева болничко лечење. У оваквом случају, грађански лекар, који није војно лице може да учини дело из § 126. Вој. Каз. Зак..

За виност извршиоца потребан је умишљај и намера.

3. — Кривац ће се казнити затвором до три месеца.

§ 4. Утаја из § 127. Вој. Каз. Зак

§ 127. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Утаја из § 127. Вој. Каз. Зак., постоји онда, кад „ко у користољубивој намери даје државне лекове лицима која немају права да их примају од државе“.

(1) Предмет против кога је радња управљена јесу лекови, који су државна својина. Поред тога што су државна својина, они морају да буду из војних — државних апотека или амбуланти, а не, дакле, из државних апотека које се налазе у државним болницама.

(2) Радња се састоји у давању државних лекова у користољубивој намери лицима која немају права да примају те лекове од државе. Давање може да буде било на услугу, било да су лекови продати, дати у залог, или поклоњени.

(3) Потребно је да је извршилац лекове дао у користољубивој намери, која се мора увек утврдити, а није важно да се он тиме и фактички користио. На пр. дело ће постојати и онда ако је извршиоцу обећана накнада или продајна цена, па и ако му није у ствари дата.

(4) Под лековима имају се разумети сви медикаменти и медицински препарати намењени за лечење људи и животиња. Тако, лек би био и вино „Малага“, које се употребљава за лечење, као и липов теј и чај, који се могу да употребљавају и за лечење, а могу да се употребљавају и за пиће.

(5) Није од важности колика је количина државних лекова издата.

2. — Извршилац је увек војно лице.

За виност је потребан умишљај и намера. Умишљај се састоји у свести, да су лекови који се дају државни и да лице коме се они дају нема права да их прима од државе. Намера треба да је користољубива.

3. — Кривац ће се казнити заточењем до пет година.

§ 5. Непрописно руковање лековима

§ 128. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Непрописно руковање лековима постоји онда кад „ко непрописно чува, издаје или употребљује лекове, који штетно на здравље дејствују“.

(1) Радња се састоји у непрописном чувању, издавању или употребљавању лекова, који штетно на здравље дејствују.

а) Кад је реч о чувању ових лекова, онда ту треба разумети прописно чување тих лекова на месту и на начин предвиђен правилима о уређењу апотека.

б) Издавање лекова је давање лекова некеме у циљу лечења, било по рецепту било без њега, које је не-прописно.

в) Употребљавање лекова може да буде како у циљу лечења, тако и у неком другом циљу, на пр. у циљу да се изврши побачај.

(2) Није од важности да ли су наступиле услед овога штетне последице за здравље.

(3) Неки лек може штетно да дејствује на здравље употребом јаче количине, или у опште употребом ма и најмање количине на пр.: арсеник или цианкалиум.

2. — Извршилац је увек војно лице.

За виност извршиоца довољан је и нехат.

3. — Кривац ће се казнити затвором, ако отуда не би произашло теже кривично дело, а ако је услед тога произашло теже кривично дело, онда ће се кривац казнити казном која је одређена за кривца по томе делу, пошто би увек постојао идеални стицај дела из § 128. Вој. Каз. Зак. и тога тежег дела.

§ 6. Неправилно справљање лекова

§ 129. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Неправилно справљање лекова је приуговљавање (прављење) лекова које је противно правилима и науци; или прављење ових из састојака

који не одговарају каквоћи или тежини прописаној у рецепту; или прављењем истих у нечистим и здрављу шкодљивим судовима.

(1) Справљање лекова треба да буде *противно правилима и науци*.

(2) Или справљање лекова треба да буде од саставних делова који не одговарају каквоћи и тежини прописаној у рецепту. *Саставни делови или састојци неће одговарати каквоћи онда*, кад немају она својства која су потребна, на пр. ако је у рецепту прописано за справљање извесног лека, да треба да се употреби дестилисана вода (aqua destilata), па ако је извршилац у место тога употребио обичну воду, онда тај састојак, обична вода, не одговара каквоћи прописаној у рецепту. *Састојци неће одговарати тежини* прописаној у рецепту онда, кад их је по количини употребљено више или мање, него што је то у рецепту назначено.

2. — Извршилац је увек војно лице.

За виност извршиоца довољан је и нехат.

3. — Кривац ће се казнити затвором до једне године, а ако је било услед тога штетних последица ма по чије здравље, онда ће се казнити губитком чина.

§ 7. Издавање лажног лекарског уверења

§ 130. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Издавање лажног лекарског уверења постоји онда кад војни лекар изда лажно уверење о стању здравља каквог војног лица за употребу код војне власти.

(1) Радња се састоји у издавању уверења које је *лажно*. Т. ј. његова садржина није истинита; на пр. констатовано је да је извесно војно лице болесно од неке болести од које у ствари не болује, или је речено да је здраво, а оно је фактички болесно.

(2) Лице коме се издаје лекарско уверење мора да буде *војно лице*, а лекар који уверење издаје мора да

буде *војни лекар*. Ако би војни лекар издао намерно лажно уверење о здрављу грађанском лицу, онда би одговарао по § 152. Каз. Зак.

(3) Није од важности да је лажно лекарско уверење било намењено за неку нарочиту употребу, већ да је намењено *ма за какву употребу код војне власти*. Исто тако није потребно да је то лажно лекарско уверење у *ствари и употребљено*, већ само да је за то *било намењено*. Извршилац ће *бити крив*, ако војно лице, коме је лажно лекарско уверење издато, *није то уверење ни употребљено*. Према томе, дело је свршено онда, кад је војни лекар направио лажно уверење о здрављу каквог војног лица.

(4) Важно је да здравље војног лица коме се издаје лажно лекарско уверење, у време кад му је то уверење издато, није било онако како је то у уверењу констатовано. На пр. ако је тада било здраво, а у уверењу му стављено да је болесно, или ако је било болесно, а у уверењу стоји да је здраво.

(5) Није од важности да ли је војни лекар то уверење издао из користољубља, већ је потребно да је то учинио намерно. Војни Казнени Законик у § 130. не тражи изричну намеру извршиоца али је јасно да је намера потребна. Француски Војни Кривични Законик за Сувоземну Војску у арт. 262. тражи намеру војног лекара речима: „*pour favoriser quelqu'un*“, те се и отуда има узети, да је и по нашем Војном Казненом Законику потребна намера, пошто је § 130. готово преведен арт. 262. Француског Војног Кривичног Законика. Намера је потребна и отуда, што § 152. Каз. Зак. тражи да је дело учињено „*навалице*“. Што се тиче користољубиве намере, Француски Војно Казнени Законик у II ст. арт. 262. је предвиђа, и у случају ако она постоји, кривац се кажњава војничком деградацијом, као и лица која су војног лекара корумпирала.

(6) Војно лице коме је издата лажна лекарска сведожба о његовоме здрављу, ако је знало да је она лажна, па је од ње учинило употребу, одговараће за дело из § 153. Каз. Зак., који предвиђа за кривца казну затвора од једног до шест месеци.

(7) Није од важности да ли је војно лице, коме се издаје лажно лекарско уверење о његовом здрављу, официр, подофицир, каплар или редов, или војни чиновник или неуказно војно лице.

2. — Извршилац је увек војни лекар.

За виност је потребан умишљај и намера. Умишљај се састоји у свести извршиоца, да је војни лекар, да издаје лажно лекарско уверење о здрављу каквог војног лица и да је то уверење намењено за употребу код војне власти.

3. — Кривац ће се казнити затвором од једне до четири године.

ГЛАВА XVII

Кривична дела при ислеђењу и суђењу кривичних дела у војсци

§ 1. Огрешење о закон или друге прописе

§ 131. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Огрешење о закон или друге прописе постоји онда, кад судски официри, који се као референти, државни тужиоци или следници у вршењу ових дужности намерно огреше о закон или постојеће прописе, или кад се судије војних судова при суђењу кривичних дела намерно огреше о закон на корист или штету оптуженог.

(1) Потребно је да се судски официр *намерно огреш* о закон приликом вршења своје дужности. „Постојећи прописи“ су сва позитивна правна правила.

(2) Иследник може бити и официр који није судски официр, на пр. иследник у претходној кривичној истрази. У оваквом случају он неће бити крив за дело из § 131. Вој. Каз. Зак., ако се намерно огрешо о закон и постојеће прописе приликом вршења иследничке дужности, јер закон изрично каже да ће се *судски официри* за ово дело казнити по овом параграфу. Дакле, иследник који није судски официр неће одговарати за ово дело већ за дело из Казненог Законика.

Административне официре судске струке треба овде сматрати као судске официре, пошто су они стручна лица за иследничке послове. Није од важности да ли је један судски официр постављен на положај иследника, или је

одређен од надлежног старешине да изврши један специјалан иследнички посао.

(3) Ово ће дело постојати само онда, ако се судски официр огреши о закон или постојеће прописе кад врши једну од дужности судског официра, на пр. дужност иследника, војног државног тужиоца, начелника судства у дивизији, армији, Министарству, већим командама места, Команди Ваздухопловства, Команди Морнарице и т. д., судије ма кога војног суда или кад је на служби код неке од ових установа.

(4) Поред сталног судије војног суда, који је увек судски официр, за ово дело могу да одговарају и судије привремене, као и судије Војног Дисциплинског Суда, који нису судски официри ако би били извршиоци, пошто је у II ст. § 131. Вој. Каз. Зак. реч о судијама војних судова, а не само о судијама, који су судски официри.

(5) Није од важности да ли се војни судија или уопште судски официр овим намерним огрешењем о закон при суђењу кривичних дела и користио.

(6) Најзад, ваља правити разлику између дела прописаног у § 131. Вој. Каз. Зак., о коме је овде реч, и дела прописаног у глави деветој, чл. 35. Закона о Устројству Војних Судова. Тамо је реч како о дисциплинским кривицама судских официра учињених у вршењу стручне дужности, тако и о осталим кривицама њиховим, које иначе нису остављене надлежности војних судова. Тако би се на пр. по прописима главе девете Закона о Устројству Војних Судова расправило и дело из § 131. Вој. Каз. Зак. *ненамерно* учињено. За те кривице прописан је и нарочити поступак при суђењу и нарочите врсте казни.

2. — Извршилац је увек судски официр, изузев случаја, ако је привремени судија војног суда, или судија Војног Дисциплинског Суда, који није судски официр.

За виност извршиоца потребан је умишљај и намера.

3. — Кривац ће се казнити затвором.

ГЛАВА XVIII

Крађа

I. — Крађа је узимање туђе покретне ствари из туђег притежања у намери да се противправно присвоји, — (видети § 220. Каз. Зак., Живановић, П. Д. § 45., Л. Урошевић, Судски Требник, II део, стр. 246.).

Елементи крађе јесу:

1. — Да се узима туђа покретна ствар.

а) *Ствар* је телесни предмет, ма какво било његово агрегатно стање, коју човек или заједница може да прибави и потчини својој власти, — (видети Живановић, П. Д. § 41. 1., Н. Перић, *Основи Грађанског Права*, стр. 116. Planiol, *Traite elementaire de Droit Civil*, t. I art. 2170, 2171, 2172, р. 691.).

(1) Према овоме, живо лице није ствар, док леш може бити ствар, ако је законски дозвољено његово присвајање за научне експерименте.

(2) Право није ствар, пошто није телесни предмет, док су исправе, којима се права доказују, ствари.

(3) Телесни предмет је и течност или гас, пошто није важно да ли се он налази у тврдом, течном или гасовитом агрегатном стању.

б) Ствар, против које је управљена радња код крађе, мора да буде *покретна ствар*.

(1) *Покретна ствар* је онај телесни предмет, који се може преносити с места на место, било људском радњом, било да се сам собом премешта (на пр. животиња), у колико то није саставни део неке непокретне ствари. (Видети *Црногорски Имовински Законик*.).

(2) Према томе, нису покретне ствари: земљиште,

зграде које су чврсто спојене за земљу, дрвеће које није одсечено или ископано, јер оно стоји са земљом у органској вези. Извршилац дела крађе може непокретну ствар учинити покретном, на пр. посећи дрво, обрати плод са воћке, скинути врата или стату-у са зграде и т. сл. — Воденице на сплавовима, на Дунаву, Сави, Дрини и Морави, према § 475. Грађ. Зак., сматрају се као покретне ствари.

в) Ствар мора да буде *шуђа ствар*, т. ј. да није својина извршиоца дела. Према томе не може се извршити крађа:

(1) На својим стварима. Али ако је извршилац дела крађе сувласник ствари, он може извршити крађу ове ствари.

(2) На стварима које немају власника, не дакле и онима којима се не зна власник. Овде спадају напуштене ствари, дивље животиње које се налазе у природној слободи (овде не спадају животиње из зоолошке баште, или рибе у рибањацима), припитомљене дивље животиње, које су престале да буду нечија својина, негоњени ројеви, који постају ничија ствар (*res nullius*) ако их сопственик за 24 часа од како су се ројиле не почне да вија.

2. — Да *шуђа покретна ствар која се узима није била у притежању извршиоцем у тренутку кад је узета*.

(1) Шта је притежање, видети § 6. 1. (1), (в) гл. X.

(2) Ствар која се не налази ни у чијем притежању не може бити украдена. Овде мора да се прави разлика између ствари затурених, сакривених, заборављених и забачених и ствари изгубљених. На првима може да се изврши крађа, а на другима не може.

(3) Не може се украсти ствар коју извршилац има у своме притежању, па ако је и туђа. У таквом случају, т. ј. ако извршилац такву ствар присваја, постојаће дело утаје, а не крађе.

(4) Није од важности да ли је онај из чијег је притежања украдена ствар ову прибавио на правно дозвољен начин. Може се извршити крађа ствари чији ју је притежалац прибавио на пр. крађом, утајом, преваром, принудом и т. сл.

3. — *Радња код крађе састоји се у узимању шуђе покретне ствари из шуђег притежања.*

Узимање је свака физичка радња управљења на то

да једна ствар пређе из туђег притежања у притежање онога који је узима или притежање неког трећег лица.

(1) Нека ствар је узета онда, кад је узимањем прекинуто *шуђе* притежање те ствари, и засновано *своје* сопствено притежање на њој, — (видети Живановић, П. Д. § 45. 3. 49). Ово је такозвана *теорија апрехензије*.

(2) Према овоме дело крађе биће свршено онда, кад је извршилац ствар ставио у своје притежање. Значи да је он већ прекинуо туђе притежање узимањем туђе ствари. Ако извршилац не би засновао своје притежање на извесној ствари, а туђе је притежање прекинуо, онда дело крађе не би било свршено, већ покушано.

(3) Није потребно да је узимање извршено нарочитим радњама или тајно.

(4) Није од важности да ли је лице, коме се извесна ствар узима, власник те ствари или само притежалац.

4. — *Потребно је да је извршилац имао намеру да узету ствар противправно (противзаконно) присвоји.*

Присвајање је противправно, ако није засновано ни на каквом правном основу присвајања, на пр. на уговору о куповини и продаји, о поклону, о наслеђу и т. сл.

II. — Извршилац дела крађе је онај који узме туђу покретну ствар из туђег притежања у намери да је противправно присвоји.

За виност је потребан умишљај и намера. *Умишљај* се састоји у свести, да је ствар која се узима туђа ствар, и да је у нечијем, туђем, притежању. Ако извршилац не би имао сазнање да је ствар коју је узео туђа ствар, или ако би мислио да је она без господара, онда неће бити кривац. *Намера* извршиоца треба да буде у томе, да се узета ствар противправно присвоји. Она треба да постоји онда, кад се ствар узима, не на пр. доцније, јер би у таквом случају могло да постоји дело утаје, ако је употребљена нека од радњи из §§ 229. и 230. Каз. Зак..

III. — Дело крађе неће постојати ако је извршилац дела супруг покраденом или предак у првој линији, — § 234. Каз. Зак.

IV. — Крађе могу бити: *тешке*, (§ 222. Каз. Зак.), *опасне* (§§ 223. и 223.6 Каз. Зак.) и *просте*, које су преступне и иступне (§§ 221. и 391. Каз. Зак.). По крађама

се увек извиђа *ex officio* т. ј. по званичној дужности, изузев случаја где је крађа извршена против сродника поменутих у § 50. ал. 2. Каз. Зак., кад се истрага може започети само по приватној тужби, па било да је крађа опасна, тешка или проста. Исто тако, ако је проста крађа извршена од слуге против газде или неког члана његове породице, или између шегрта или калфи, као и ако би неки члан газдине породице крађу према овима извршио, онда ће се истрага једино повести по тужби повређеног.

§ 1. Крађа из § 79. Вој. Каз. Зак.

1. — У § 79. Вој. Каз. Зак. реч је о командиру страже, разводнику, стражару на стражарском месту, командиру или возару транспорта, или пожарноме који изврши крађу ствари поверених му на чување или пренос, или ако допусти да то други учини.

(1) Мора се увек водити рачуна да ли су ствари које су поверене некоме од горе побројаних лица на чување у његовом стварном притежању, т. ј. да ли је он у могућности да њима располаже, или то нису, т. ј. да ли се налазе тако да је извршилац у могућности да има њихово притежање, на пр. ако се ствари налазе у каквој згради закључане, или у каси, сандуку, орману или чему другоме затворене, те би он, да би их имао у своме притежању, морао да изврши неку од радњи које су потребне за опасну крађу, на пр. обијање, проваљивање, ускакање и т. д. Ако не би био овај други случај, т. ј. ако је извршилац узео ствар, која се налази у његовом фактичном притежању, а која му је предата на чување или пренос, онда не би постојало дело крађе, већ дело утаје, — о чему треба видети § 13. гл. X ове књиге.

(2) Видети о крађи у опште на почетку ове главе.

(3) Није за ово дело важно да је командир страже, разводник, стражар на стражарском месту, командир или возар транспорта, дело крађе лично учинио, већ ће дело постојати и онда, ако је он то *допустио другоме неком лицу да учини на ствари која му је предата на чување или пренос*. Кад је овакав случај, онда није од важности да ли је ствар у питању била у фактичком притежању

извршиоца, или је била затворена у неку зграду, касу, сандук, орман и т. д. Лице које би ствар украдо, одговарало би по Казненом Законику ако је грађанско, док би онај ко му је то допустио да учини, одговарао по § 79. Вој. Каз. Зак. Овде није од важности да ли је извршилац допустио некоме намерно да украде неку ствар која му је предата на чување или пренос. Средства која извршилац има на расположењу да крађу ових ствари спречи јесу сва средства која су за то нужна, па чак да крадљивца и убије.

(4) Видети § 13. 1., (1), гл. X ове књиге.

(5) Видети § 13. 1., (4), гл. X ове књиге, о томе, да није од важности колика је вредност украдене ствари, пошто је ова крађа с обзиром на извршиоца, *квалификована крађа*.

2. — Видети § 13. 2. гл. X ове књиге.

За виност је потребан умишљај и намера, ако је извршилац дела и крадљивац, а ако је он допустио другоме да ствар украде, онда је довољан и нехат, пошто „допустити“ не значи исто што и „дозволити“, те се не може некоме нешто дозволити нехатно, док се може допустити нехатно.

3. — Видети § 13. 3. гл. X ове књиге.

§ 2. Крађа из § 144. Вој. Каз. Зак.

1. — Крађа из § 144. Вој. Каз. Зак. постоји онда, кад војно лице украде из касарне, команде, логора, утврђења, и у опште ма какве војне установе или завода, подофициру, каплару, редову, или неуказном војном лицу или држави, било приватну било државну ствар у вредности више од 10 (данас 50) а мање од четрдесет (данас 200) динара, било да само једна крађа или да више крађа у скупу ову вредност износе.

(1) Потребно је да се украдена ствар налазила у команди, касарни, логору, и т. д.. Исто тако, ако је ствар украдена са државног војног брода, или брода, ма и при-

ватног власништва, на коме се војска превози, или војног воза, постојаће ово дело.

(2) Није од важности да ли је ствар приватна или државна. Али је важно да је украдена ствар, у тренутку кад је крађа извршена, била у притежању подофицира, каплара, редова или неуказног војног лица, или у притежању државном, па ма и не била њихова својина. Иначе, било би нелогично да се сматра за иступну крађу крађа на пр. лотре са пописаних кола, која не вреди више од 200 динара, и која није својина ни државна, ни каквог војног лица, већ грађанског лица, пошто је законодавац овде баш и хтео да претвори иступне крађе у преступне с обзиром на ствари које су заштићене. Па кад је могла да се претвори у преступну крађу крађа приватних ствари једног војног лица, која би, с обзиром на њену вредност, била иступна, онда је у толико логичније да је овим § 144. заштићена и приватна ствар грађанског лица, којом се служи држава, као што је случај са пописаним стварима на пр. колима, амовима, седлима, стоком.

(3) Није од важности да ли једна или више крађа у скупу износе вредност од четрдесет односно две стотине динара.

(4) Уредбом о убрзању рада код судских и иследних власти од 22. јуна 1921. године замењен је у Казненом Законику израз „чаршијски грош“ изразом „динар“. Према томе, има се сматрати да је и овде § 114. Вој. Каз. Зак. тим измењен, те се за војничку крађу из § 144. Вој. Каз. Зак. има узети крађа војног лица из команде и т. д. војнику или држави, било приватне било државне ствари у вредности више од *педесет* (у место десет) а мање од *две стотине* (у место четрдесет) динара. (Тако и Живановић, П. Д. § 5. и Дабић, § 144.; противно Касациони Суд О. О. С. К. С. Бр. 9475 од 5.-XI-1924.)

(5) Ако је војно лице, које је војничку крађу из § 144. Вој. Каз. Зак. извршило, ову извршило и по *четврти* пут, т. ј. ако је у *четвртом поврату*, — што значи, да је три пут већ за дело ове крађе кажњено, па ма било и иступно, — онда ће се, без обзира да ли је вредност украдене ствари мања од *педесет* (раније десет) динара, казнити затвором.

(6) За крађу која није предвиђена у Војном Казненом Законику, војно лице ће се казнити по одредбама Казненог Законика.

2. — Извршилац је увек војно лице.

За виност извршиоца потребан је умишљај, који се састоји у свести да се ствар краде из команде, касарне, логора и т. д., као и да се ствар краде војнику или држави.

3. — Кривац ће се казнити затвором до једне године, а ако је у четвртом поврату онда ће се казнити затвором.

§ 3. Крађа, утаја и повреда ствари

ИЗ § 145. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1 — 1. — Крађа из § 145. Вој. Каз. Зак. постоји онда, кад подофицир, каплар, редов, или неуказно војно лице украде официру или домаћину код кога је као војник настањен какву ствар.

(1) Ствар која је украдена треба да буде својина официра, без обзира да ли је он извршиоцу и претпостављени. Што се тиче домаћина код кога је извршилац као војник настањен, није важно да ли је ствар његова својина већ само да је украдена ствар била у притежању његовом или његове чељади. Ово дело не би стајало ако је какво војно лице било у гостима код некога, па му украдо неку ствар, чија је вредност до двадесет (данас сто) динара. Оно треба да је настањено као војник код онога коме је ствар украдо.

(2) Није од важности одакле је украдена ствар официру, да ли из команде, касарне, логора и т. д. или из његовог приватног стана.

(3) Вредност украдене ствари треба да буде мања од двадесет (данас сто) динара. Но ако је вредност украдене ствари већа од двадесет (данас сто) динара, онда је казна за кривца поштрена.

2. — Извршилац може бити само војно лице.

За виност је потребан умишљај, који се састоји у свести да се краде ствар официру или домаћину.

3. — За кривца је прописана казна затвора, ако је вредност ствари мања од двадесет (данас сто) динара, а

ако је вредност већа од те суме, онда ће се кривац казнити затвором са губитком војничке части, а може се казнити и робијом до осам година.

II — 1. — Утаја из § 145. Вој. Каз. Зак. постоји онда, кад подофицер, каплар, редов или неуклазно војно лице прода или заложи какву ствар официра, која му је поверена.

(1) Видети § 6. 1. (1), (а), и (в) гл. X ове књиге.

(2) Видети § 8. 1. (2), X ове књиге.

(3) Ствар продата или заложена треба да је својина официра, без обзира да ли је он извршиоцу и претпостављени.

(4) Није од важности да ли су ствари официра извршиоцу дела поверене од овога лично или од неког трећег лица.

(5) Без утицаја је да ли су ствари официра извршиоцу поверене у служби или ван службе.

2. — Извршилац је увек војно лице.

За виност је потребан умишљај, који се састоји у свести да је повређени официр.

3. — Видети I 3. овог §-а.

III — 1. — Повреда ствари из § 145. Вој. Каз. Зак. постоји онда, кад подофицер, каплар, редов или неуклазно војно лице повреди или поништи какву ствар официра.

(1) Видети § 9. 1. (2) гл. X ове главе.

(2) Видети § 9. 1. (3) и (5) гл. X ове књиге.

(3) Видети II 1. (3) овог §-а.

(4) Видети II 1. (4) овог §-а.

2. — Извршилац је увек војно лице.

За виност је потребан умишљај и намера. Умишљај се састоји у свести да је ствар која се ништи својина официра.

3. — Видети I 3. — овог §-а.

ГЛАВА XIX

Кривична дела пљачке, отимања, опустошавања и утаје ратних трофеја и војничког плена

§ 1. Пљачка

§§ 146., 148., 149. и 150. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Пљачка је грабљење туђих ствари приликом заузимања каквог места у ратном стању или при маршу војске, у намери да се те ствари противправно присвоје.

(1) Радња је управљена *против туђих ствари*, те није важно да ли су те ствари својина непријатељских поданика или наших, или да ли су својина непријатељске државе.

(2) Ствар мора бити покретна, јер се не може пљачкати непокретна ствар, пошто је потребно фактичко узимање.

(3) *Грабљење* је присвајање или одузимање силом туђих ствари. Грабљење је увек јавно.

(4) Пљачка треба да је извршена приликом заузимања каквог места, па било да је то место непријатељско или наше. Заузимање места није потребно да буде и довршено, већ је довољно да се место опкољава, или да се око њега или у њему воде борбе. Ако би то место већ било заузето и у њему успостављене наше власти и повраћен ред, онда би постојало дело отимања из § 147. Вој. Каз. Зак..

(5) Без значаја је да ли је приликом пљачкања употребљена сила или није.

(6) Дело пљачке може се извршити само у ратном стању или при маршу војске. „При маршу војске“ не значи ипак да се дело пљачке може извршити у редовном стању, већ се има сматрати да се то односи на мобилно стање, пошто се у редовном стању не заузима никад какво место, а овде се војнички маневри не могу уподобити ратном стању.

(7) Није од важности да ли је извршилац официр или подофицир, каплар или редов.

(8) *Сматра се као пљачка и неовлашћено вршење контрибуције или реквизиције*, као и прекорачење из користољубља одређене мере ових.

а) *Контрибуција* је, према чл. 214. Уредбе о Служби у Позадини Војске, од 1908. год.¹⁾ новчани намет на какав предео или насељено место. Она се чини на име казни због непријатељског држања или владања становништва. — Ако се одређена новчана сума не може сва подмити, онда се у оваквом случају може дозволити, да се извесна количина замени вредносним папирима или драгоценостима. — За извршење контрибуције може се употребити и сила. Пошто је контрибуција казна, то лица која су контрибуцијом оштећена немају права на накнаду. — Само Врховна Команда или Команда засебно оперишуће војске има права на одређивање контрибуције. — *Прекорачење* одређене мере контрибуције или *неовлашћено* вршење контрибуције, т. ј. ако извршилац нема овлашћења од Врховне Команде или Команде засебно оперишуће војске, уподобљују се пљачци, и кривац ће се казнити као пљачкаш.

б) *Реквизиција* је, према чл. 191. исте Уредбе, изузетно право војних и управних власти, да војсци у ратно доба набављају и подмирују законом одређене потребе и услуге кад се, и ако се, ове потребе не могу набавити редовним путем. — Реквизиција може бити са *накнадом* и *без накнаде*, према томе, да ли се врши према нашим поданицима или према непријатељским. То је изузетно средство за набавку намирница које су војсци потребне, а које се не могу набавити на редован начин, на пр. куповином. Она може бити *општа* или *месна*, према томе да ли се врши са једне веће просторије или из једног,

¹⁾ Нова Уредба о Служби у Позадини Војске од 1923. није никде дефинисала појам реквизиције и контрибуције,

два или више места, ради подмирења, у првом случају потреба војске за дуже време, а у другом ради подмирења најпречих потреба станичних установа и појединих одреда. Што се тиче опште реквизиције, њу одобрава Врховни Командант Војске и Морнарице, но изузетно за особито хитне прилике, могу је наредити још и армиски команданти и командант опседнуте или блокиране вароши, ако се она врши у нашој земљи, а ако се врши у непријатељској, онда је могу наредити и команданти самостално оперишућих дивизија и одреда, само они ово право не могу преносити на своје потчињене команданте, на пр. команданте пукова, батаљона, дивизиона, ваздухопловних група, и т. д. Месну реквизицију, међутим, имају права да нареду, командант армије или дивизије, командант одвојене бригаде или пука; надзорник војног пута или начелник станице. — *Прекорачење* одређене мере реквизиције или *неовлашћено* вршење ове, уподобљује се пљачци, и кривац ће се казнити као пљачкаш.

Код прекорачења одређене мере контрибуције или реквизиције, потребно је да се утврди користољубива намера извршиоца, т. ј. да је он то прекорачење извршио у намери да се користи. Што се тиче неовлашћеног вршења ових, та намера се не тражи. (Противно Дабић, стр. 114.).

2. — Извршилац је увек војно лице.

(1) За виност је потребан умишљај и намера. Умишљај се састоји у свести извршиоца да граби туђу ствар приликом заузимања каквог места у ратном стању или при маршу војске.

(2) Извршилац мора имати намеру да опљачкане ствари противправно присвоји.

3. — Казна за кривца је прописана према томе, да ли је дело извршио сам, или у договору са више лица заједно.

(1) Кривац за дело пљачке казниће се:

а) Робијом до пет година;

б) Робијом најмање пет година, ако је приликом пљачкања употребио силу. Али, ако је услед употребе силе учинио какво теже кривично дело, на пр. убиство, онда ће се казнити по одредбама које прописују казну за кривца по таквом делу.

(2) Ако је пљачка извршена у договору онда је прописана казна:

а) За саучеснике робија најмање десет година;

б) За коловође смртна казна. Али, ако је при пљачкању нападнути повређен, било тешко било лако, онда ће се и саучесници казнити смрћу.

(3) Војна лица која би примила или поделила користи или ствари, за које знају да су добивене пљачком или отимањем, биће кажњена затвором — § 150. Вој. Каз. Зак. Да би овде постојала виност војног лица које прими или подели ове ствари, потребна је свест да су те ствари добивене пљачком или отимањем.

§ 2. Отимање

§§ 147., 148., 149. и 150. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Отимање је насилно присвајање туђе ствари у заузетом месту, у коме је већ повраћен ред и успостављена власт — § 147. Вој. Каз. Зак.

За постојање овога дела потребно је:

а) Да је употребљена сила.

Шта је сила, видети § 10. 1., б), (1), гл. II ове књиге.

б) Да је та сила управљена на присвајање туђе ствари.

(1) Отимање је свршено онда, кад је ствар узета, односно присвојена, т. ј. кад је прекинуто притежање притежаоца ствари и засновано ново притежање ствари извршиоца дела.

(2) Ствар треба да је *шуђа*, те отимање своје ствари не би се могло сматрати за ово кривично дело, већ би то било дело из § 195. Каз. Зак..

в) Да је то учињено у заузетом месту, у коме је већ повраћен ред и успостављена власт.

(1) Место у коме радња има да се догоди треба да буде од наших или савезничких трупа *заузето*. Овде појам места треба разумети као појам настањеног места. Заузето је оно место из кога је непријатељска војска истерана и које се налази у фактичком господарству наших или савезничких трупа.

(2) Ред је повраћен онда, кад је отклоњена узрујаност и страх код становништва. Власт је успостављена

у заузетом месту онда, кад су одређена лица која имају поједине власти да врше и кад их фактички врше. Није од важности да ли су та лица војна или грађанска. Како се у заузетим територијама успостављају власти прописано је у VII делу Уредбе о Служби у Позадини Војске.

(3) Није од важности да ли се то место налази на нашој или непријатељској територији, као ни то, да ли се отимање врши од наших или непријатељских поданика.

2. — Извршилац је увек војно лице.

За виност је потребан умишљај и намера.

3. — Кривац ће се казнити истим казнама као и за пљачку. Видети § 1. 3. ове главе.

§ 3. Утаја ратних трофеја и војничког плена

§ 151. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Ово дело постоји онда, кад војно лице радњама предвиђеним у § 229. и 230. Каз. Зак. присвоји одузете непријатељске заставе или друге предмете војничког плена, које је према наредби требало предати власти.

(1) Присвајање треба да буде извршено једном од радњи одређених у §§ 229. и 230. Каз. Зак., на пр. продајом, залагањем, склањањем на неко место да се не зна где је ствар и шта је са њом урађено и т. д..

(2) Ствар мора бити *покретна* и налазити се у притежању извршиоца дела.

(3) Потребно је да утајена ствар буде непријатељска застава (ратни трофеј) која је од непријатеља одузета или друга нека ствар војничког плена. *Ствари које спадају у војнички плен* јесу на пр. оружје, муниција, непријатељски ратни планови и диспозиције и т. д. Треба правити разлику између *ратног* и *војничког* плена. Први је у томе што се сматра да у њега улазе ствари које нису чисто војничке природе, на пр. храна, новац из непријатељских каса, хартије од вредности и т. д. За утају ових ствари, које спадају у ратни плен, извршилац би одговарао по § 113. или §§ 229. и 230. Каз. Зак..

(4) Лице које је ствар утајило мора да има наредбу да дотичну ствар преда властима. Није од важности да ли војним или грађанским, као ни то да ли је та наредба њему лично издата или је општег карактера.

(5) У Уредби о Служби у Позадини Војске, предвиђено је како се поступа са заплећеном имовином непријатеља.

2. — Извршилац је увек војно лице.

За виност је потребан умишљај, који се састоји у свести да је ствар одузета непријатељска застава или неки предмет војничког плена, као и у свести извршиоца да је имао наредбу да дотичну ствар преда власти.

3. — Кривац ће се казнити затвором до две године.

§ 4. Опустошавање

§ 152. ВОЈ. КАЗ. ЗАК.

1. — Опустошавање је оштећавање туђе имовине без неопходне ратне потребе: ломљењем воћа, одграђивањем, паљевином, рушењем зграда или разбијањем, — § 152. Вој. Каз. Зак..

(1) Имовина која се оштећава мора бити *шућа*. Није од важности да ли је то покретна или непокретна ствар.

(2) Увек је фактичко питање да ли је приликом опустошавања постојала неопходна ратна потреба, и то суд мора у сваком случају да цени.

(3) Што се тиче ломљења, није важно да ли се само ломи воће, већ се може ломити и друго растиње на пр. извршилац може ломити и младу шуму, кукуруз, пшеницу, јечам, хељду, овас, раж, поврће и т. д.

(4) Није важно, такође, да ли је одграђивана вештачка или природна (жива) ограда, као ни то колико је одграђено.

(5) *Паљевина* је паљење какве, било покретне било непокретне, ствари. Запалити се може на пр. и непокошено сено или отава, затим, непожњевено жито и т. д.. Ако би извршилац одградио туђе имање паљевином, на пр. запаљивањем живе ограде, онда би постојале обадве радње: и одграђивање и паљевина.

(6) *Рушење* зграда је разрушавање зграда ма каквом физичком радњом. Није од важности да ли је зграда намењена за становање људи или није.

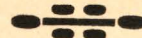
(7) Све ове радње, ломљење воћа, одграђивање, паљевина, рушење зграда или разбијање, набројане су у § 152. Вој. Каз. Зак. примера ради, те се дело опустошавања може извршити и неком другом радњом која није овде поменута.

(8) Није од важности да ли се извршилац опустошавањем користио, као ни то да ли се опустошава имовина наших или непријатељских поданика, наше или непријатељске државе.

2. — Извршилац може бити само војно лице.

За виност је потребан умишљај и намера. Умишљај се састоји у свести извршиоца да штети туђу имовину једном од побројаних радњи и ако зато нема неопходне ратне потребе.

3. — Кривац ће се казнити робијом најмање пет година. Ако би пак постојао тежи случај опустошавања, на пр. ако би била причињена огромна штета или би неко услед тога погинуо или био повређен, онда ће кривац бити кажњен смрћу.

Библиографија

- Алипић Душан Ђ., — *Полициски Речник*, Београд, 1921.
- Војде Ђенерал, — *Иницијатива нижих команданата у рату* (превео Драгутин Милутиновић), Ратник, 1904.
- Дабих Љубомир А., — *Војни Казнени Законик с објашњењем*, Београд, 1922.
- Живановић Др. Тома, — *Кривично-Правни појам ствари*, Споменица Симе Лозанића, Београд, 1922. — *Основи Војног Кривичног Права* (Општи Део) Београд, 1924. — *Основи Кривичног Права* (Општи Део), Београд, 1922. — *Основи Кривичног Права* (Посебни Део), Београд, 1923. — *Појам туђе ствари*, Бранич 1926. — *О увреди и клевети*, Београд, 1911. — *Оцена књиге М. Миљковића „О повреди шела“*, Архив за правне и друштвене науке, 1907.
- Зотовић М. С., — *О повреди шела*, Правник, 1892.
- Јовановић Мих. П., — *Шта је злостава?*, Бранич, 1904.
- Ковачевић Србислав, — *Судска Пракса у 1925. години*, Београд, 1926. — *Судска Пракса у 1926. години*, Београд, 1927.
- Лист Др. Франц фон — *Немачко Кривично Право*, превод Др. М. Веснића, Београд, 1902.
- Марковић Др. Чедо — *Пристанак повређеног не искључује противправност*, Архив за правне и друштвене науке, 1907.
- Миљковић Др. Милутин, — *Критички поглед на пројекте Војно-Казненог Законика и Закона о Устројству Војних Судова*, Ратник, 1897. — *О бегству*, Ратник 1896. — *О повреди шела*, Београд, 1906. — *Појам*

крађе de lege ferenda, Архив за правне и друштвене науке, 1912.

- Павловић Гојко, — *Да ли и код бегства из војске има места примени § 69. или § 70. Каз. Зак.*, Глас Права, 1902. — *Мисли о Реформи нашег Војно-Кривичног Законодавства*, Архив за правне и друштвене науке, 1908. — *Наше Најновије Војно Кривично Законодавство*, Бранич, 1901. — *О Реформи Војног Кривичног Законодавства у Србији*, Ратник, 1902. — *Савремено стање нашег Војног Кривичног Права*, Ратник, 1902.
- Станојевић Милош М., — *Казнени Имуитет Супруга и Предака код крађе и утаје*, — Архив за правне и друштвене науке, 1908. — *О утаји*, Бранич, 1905.
- Топаловић Живко Др., — *Границе између умишљаја и нехата*, Београд, 1911.
- Урошевић Лаза, — *Судски Требник II Део*, Београд, 1911.
- Штајн Л., — *Војно Кривично Право и Правосуђе*, (превео М. С. М.) Порота, 1881.

Регистар

(Цифре означују страну)

Б.

Бацање оружја, 84.
Бегство, 79.
Бесправно држање коња у државној штали, 143
Бесправно држање убојних метака, 146.
Бесправно задржавање команде, 30.
Бојно поље, бојиште, шта је, 32.
Буна, шта је, 56.

В.

Војно санитарско особље, ко сачињава, 157.

Г.

Грабљење, шта је, 200.
Грађевина, појам, 152.

Д.

Давање знакова који доприносе узнемирењу војске, 24.
Дежурство, шта је, 94.
Договор код бегства, 81.
Договарање на отказивање послушности, 57.
Документа, шта су, 137.
Допуштање бегства 96.
Дужности из § 36. Вој. Каз. Зак., шта су, 32.

З.

Задржавање команде бесправно, 30.
Задржавање хране, плате и новца потчињених, 119.
Зле последице, шта су из § 37. Вој. Каз. Зак., 19.
Затровавање бунара, кладенаца, извора и потока, 27.
Знатне штете из § 37. Вој. Каз. Зак., шта су, 33.
Злостава, шта је, 61.
Злостављање, шта је, 61. и 67.

И.

Изазивање гунђања и незадовољства, 53.
Изазивање на отпор, 60.
Издавање војсци покварених ствари, 136.
Издавање лажног лекарског уверења, 162.
Издавање тајни страже, 19.
Изношење, шта је, 39.
Исплата рачуна, пре рока, 135.

К.

Кварење телеграфа, телефона или подвозних средстава, 22.
Клевета претпостављеног или старијег, 39.
Коловођа, ко је, 82.
Командир, ко је, 29.
Контрибуција, шта је, 176.
Крађа, појам, 167.
— из § 79. Вој. Каз. Зак., 170.
— из § 144. Вој. Каз. Зак., 171.
— из § 145. Вој. Каз. Зак., 173.
Купљење новца од војника, 121.

Л.

Лажна средства, шта су, 89.
Лекови, шта су, 160.
Лишен вида, ко је, 42.
— говора, ко је, 42.
— руке, ноге или других части тела, које је 43.
— слуха, 42.
Лиферант, ко је, 149.

М.

Мењање монете при издавању плате, 123.
Мере обазривости, шта су, 109.
Мобилно стање, кад је, 45.

Н.

Навођење на бегство, 83.
Наговарање војних лица на непослушност, 55.
Наговарање на бегство, 84.
Нагрђен за свагда, ко је, 43.
Најкраће време из § 85. Вој. Каз. Зак., колико је, 95.
Намирнице, шта су, 107.
Напад на дежурног официра, 103.
Напад на стражара, стражу или патролу, 101.
Нападање погрдним речима, 66.
Напуштање службе официра, 75.
Насамо, шта значи, 37.
Насилне радње, шта су, 41.

Насилно спречавање у вршењу дужности, 52.
 Невршење надзора при изради оружја, муниције или барута, 147.
 Невршење власти и дужности старешина на бојишту, 111.
 Недолазак на вежбање или на позив војних власти, 45.
 Недолазак на службу на случај мобилизације, 47.
 Недозвољено бављење у иностранству, 76.
 Недопуштена употреба државне стоке или возова, 142.
 Неиспуњавање дужности на бојишту, 31.
 Неисцелимо телесно повређен, ко је, 43.
 Незаконо поступање претпостављеног или старијег, 69.
 Немарност при прегледу, лечењу или нези болесника, 157.
 Неиздавање плате војницима, 122.
 Неовлашћено скупљање војних лица, 58.
 Ненадлежно, шта значи, 58.
 Неодлазак на одслужење рока, 48.
 Неоправдано преседење одсуства од стране официра, 76.
 Необазривост при гађању у нишан, 108.
 Непажљиво вршење надзора при зидању, 154.
 Непажљиво руковање оружјем, 145.
 Непокорност, 49. и 56.
 Непослушност, 56.
 Непослушност или противљење стражару, стражи или патроли, 100.
 Непомогање трупа које се боре, 34.
 Непредузимање нужних мера из 88. Вој. Каз. Зак., 105.
 Непристојне радње, шта су, 25. и 99.
 Неправилно састављање планова или предрачуна, 151.
 Неправилно справљање лекова, 161.
 Непоказивање истине при порегледу књига, рачуна, каса и материјала од стране рачуноиспитача, 143.
 Непрописно руковање лековима, 161.
 Непоступање по тужби, жалби или молби, 115.
 Непредузимање мера за чување здравља, 107.
 Неслање новца на време, 136.
 Несачекивање решења по поднетој оставци, 75.
 Неспособан за плођење, ко је, 43.
 Нестарање о снабдевању команде, 106.
 Нетачно вршење прегледа војних грађевина, 155.
 Неуважавање, шта је, 37.
 Неугушивање побуне, 108.
 Неузимање у поступак кривичних дела, 109.
 Неумесна заповест, како се извршује, 44.

О.

Обвезник позива, ко је, 46.
 — последње одбране, ко је, 46.
 Обмана из § 72. Вој. Каз. Зак., 89.
 Огрешење о закон или друге прописе, 165.
 Одсуство, шта је, 72.
 Одуговлачење исплате, 133.
 Одупирање оружјем, 51.
 Олакшање службе у војсци, 117.
 Омаловажавање претпостављених или старијих, 36.

Оперативна војска, 46.
 Оруђе, шта је, 41.
 Оружје, шта је, 41.
 Опустошавање, 180.
 Осакаћен, ко је, 42.
 Осигурање из § 27. Вој. Каз. Зак., шта је, 33.
 Ослобођење другог од служења у војсци, 117.
 Отимање, 178.
 Отказивање послушности претпостављеноме, 43.

П.

Паљевина, 180.
 Патрола, шта је, 94.
 Плата, шта је, 120.
 Пљачка, 175.
 Плен војнички, шта је, 179.
 Побуна и противстајање претпостављеној војној власти, 54.
 Поврат четврти код краје из § 144. Вој. Каз. Зак., 196.
 Повреда државног оружја, 129.
 — претпостављенога или старијег 40.
 — потчињеног или млађег официра, 64.
 — ствари из § 113. Вој. Каз. Зак., 128.
 — из § 79. Вој. Каз. Зак., 132.
 — од војног руковооца, 139.
 — из § 145. Вој. Каз. Зак., 173.
 — стражарске или патролске држности, 92.
 Погрешка у лекарској дужности, 158.
 Подизање зграде, шта је, 153.
 Подношење заједничке тужбе, жалбе или молбе, 114.
 — неистинитог рапорта, 112.
 Подметање за другога, 90.
 Покварени предмети, шта су, 136.
 Покварити неку ствар, шта значи, 128.
 Пожарство, шта је, 94.
 Поправљање зграде, 153.
 Потчињени, ко је, 112.
 Прављење сметњи при прегледу и пријему државних грађевина, 155.
 Пред скупљеним војницима, шта значи, 37.
 Пред стројем, шта значи, 38.
 Предаја у отвореном пољу онога који командује, 29.
 — и напуштање одређеног положаја, 30.
 — утврђеног места, 28.
 Предрачун, шта је, 151.
 Преправљање зграде, шта је, 153.
 Претња, шта је, 53.
 Претпостављени, ко је, 112.
 Принадлежности, шта су, 140.
 Притежање, шта је, 125.
 Примање у болницу здравих војних лица, 159.
 Проношење, шта је, 40.
 Проношење застравајућих гласова, 21.
 Произвођење знатне штете или злих последица по војску небрежењем, 33.

Противправно вођење материјалних књига, 144.
 Публика, шта је, 40.
 Пуштање заробљеника, 26.

Р.

Рапорт, шта је, 113.
 — заједнички, 59.
 Распростирање страха, 83.
 Растурање непријатељских позива и огласа, 21.
 Рачуноиспитач, ко је, 143.
 Ратно стање, кад је, 19. и 45.
 Реквизиција, шта је, 176.
 Рекрутован, ко је, 48.
 Рок за исплату лифериције, кад је, 135.
 Руковалац војни, ко је, 136.

С.

Самовољно одступање од утврђених планова и предрачуна, 152.
 — напуштање страже, стражарског места, патроле дежурства или пожарства, 93.
 — удаљење официра, 75.
 — удаљење подофицира, каплара или редова, 71.
 Самоповреда, 86.
 Саопштавање непријатељу знакова за тајну преписку и споразумевање, 27.
 Сила, шта је, 52.
 Скуп, кад постоји, 58.
 Скупљање потписа на заједнички рапорт, 59.
 Служење непријатељу за путовању, 23.
 Споразумевање са лицима непријатељске војске о делима која се тичу ратовања, 25.
 Ствар, шта је, 167.
 — покретна, 168.
 — ничија, 168.
 Старешина на бојишту, ко је, 111.
 Стража, шта је, 94.
 Стражар, ко је, 95.
 Стражарско место, шта је, 94.
 Сувишно оптерећење војника у служби, 119.
 Страх, шта је, 84.

Т.

Тврђава, видети утврђење.
 Телесна повреда, лака, 64.
 — тешка, 42.
 Тренутак, шта је, 67.
 Тучење, 68.

У.

Увреда дежурног официра, 103.
 — дежурног или пожарног 104.

— официра од стране препостављеног или старијег официра, 62.
 — претпостављеног или старијег, 38.
 — стражара, страже или патроле, 99.
 Удаљење официра од трупе, 77.
 — самовољно подофицира, каплара или редова, видети под С.
 Утаја из § 109. Вој. Каз. Зак., 124.
 — предака спрам потомка у правој линији, 125.
 — из § 110. Вој. Каз. Зак., 126.
 — из § 113. Вој. Каз. Зак., 127.
 — из § 114. Вој. Каз. Зак., 129.
 — из § 115. Вој. Каз. Зак., 130.
 — из § 79. Вој. Каз. Зак., 131.
 — из § 139. Вој. Каз. Зак., 140.
 — из § 127. Вој. Каз. Зак., 160.
 — из § 145. Вој. Каз. Зак., 198.
 — ратних трофеја и војничког плена, 179.
 Утврђење, шта је, 28., 93., и 105.

Ф.

Фураж, шта је, 120.

Х.

Храна, шта је, 120.
 Хуљење светиње од стране официра, 66.

Ч.

Чување приватних ствари у државној каси или магацину, 141.

